

VEcordia

Izvilums L-SVEJK4

Atvērts: 2007.06.25 11:55
Slēgts: 2010.03.24 22:04
Versija: 2017.05.22 02:44

ISBN 9984-9395-5-3

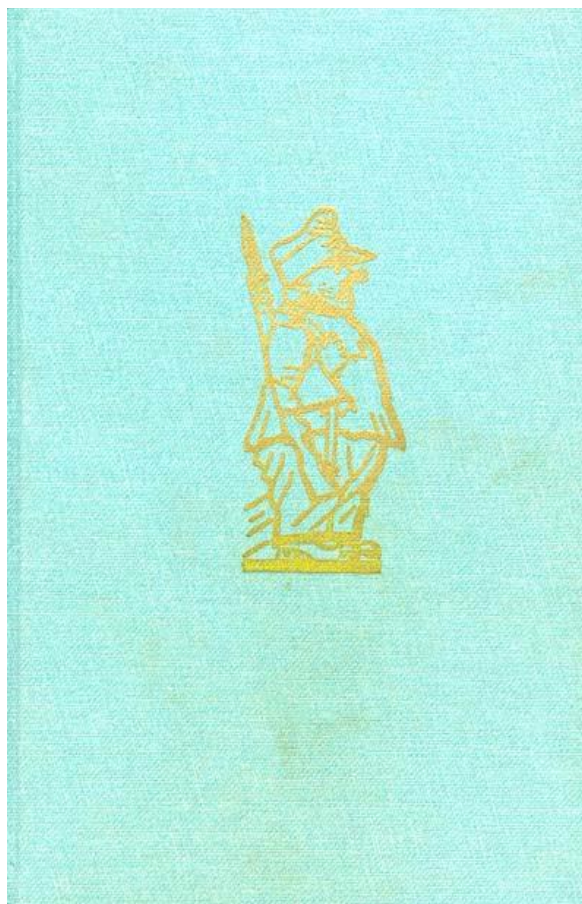
Dienasgrāmata «VECORDIA»

© Valdis Egle, 2017

ISBN

Jaroslavs Hašeks. «Šveiks»

© public domain

«Šveika» Ņujorkas izdevuma vāks (1966)

Jaroslavs Hašeks

ŠVEIKS

IV daļa

Tulkojusi Anna Bauga

Jozefa Ladas ilustrācijas

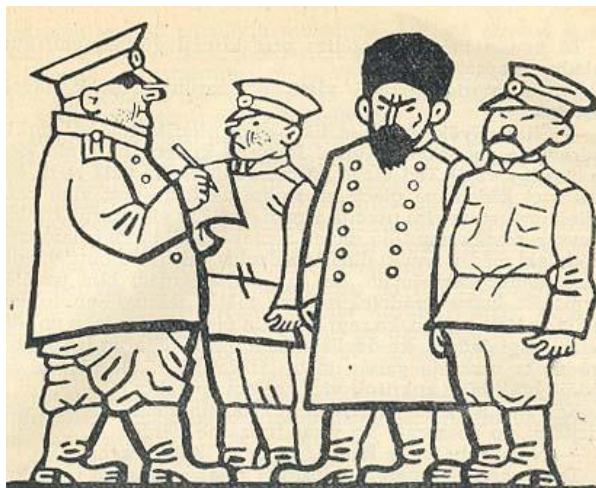
Ar Valda Egles komentāriem

Impositum

Grīziņkalns 2017

Talis hominis fuit oratio,
qualis vita

Ceturrtā daļa. Pamatīgā pēriena turpinājums

Jaroslavs Hašeks 37 g.v. 1920.gadā Maskavā pirms došanās uz Čehoslovākiju, kur sāks rakstīt trešo, galīgo «Šveiku»

I. Šveiks krievu gūstekņu ešelonā

Kad Šveiks, ko viņa krievu formas tērpa un cepures dēļ aiz kļūdīšanās bija noturējuši par sagūstītu krievu, kas izbēdzis no krievu gūstekņu transporta netālu no Felštinas, attēloja ar apdegušu skalu savas dvēseles izmisuma kliegšanu uz sienas, neviens tam nepievērsa uzmanību, bet, kad viņš Hirovā, kur transports apstājās, iedomājās to visu izstāstīt virsniekam, kas gāja garām, kad viņiem izdalīja pa gabalam cietas kukurūzas maizes, – tad kāds no ungāru sargkareivjiem iezvēla viņam ar šautenes laidī pa plecu, uzsaucdams:

– Bazsom az élet, atpakaļ ierindā, krievu cūka!

Tā ungāri mēdza izturēties pret krievu gūstekņiem, kuru valodu nesaprata.

Šveiks atgriezās savā vietā un uzrunāja tuvāk stāvošo gūstekni:

– Šitas cilvēks izpildīja tikai savu pienākumu, bet turklāt apdraudēja pats savu dzīvību. Ja nu tā šautene būtu pielādēta un aizslēgs vaļā? Tad viegli varētu gadīties, ka tādā reizē, kad viņš zvel kādam pa plecu un stobrs pavērsts pret viņu pašu, lādiņš sprāgst un

visa porcija viņam ģīmī, un viņš mirtu, izpildot dienesta pienākumu. Pie mums Šumavā kādās akmeņlauztuvēs strādnieki mēdza ievilkt dinamīta degļus, lai ziemeņu būtu vieglāk lauzt celmus kurināmam. Bet lauztuvju sargam bija pavēlēts pārmeklēt katru strādnieku pirms mājās iešanas, un to viņš darīja ar tādu prieku, ka sagrauba tūlīt pirmo strādnieku un sāka to tik cītīgi čamdīt, ka deglis kabatā eksplodēja un ir sargs, ir strādnieks uzskrēja gaisā, un tas izskatījās tā, it kā viņi vēl pēdējā brīdī būtu apkrituši viens, otram ap kaklu.

Krievu gūsteknis, kam Šveiks to stāstīja, raudzījās viņā visai līdzjūtīgi, jo nesaprata no visas runas ne vārda.

– Nesaprotu... Es Krimas tatārs... Allah ahper.

Tatārs nosēdās zemē, sakrustojis kājas, salika rokas uz krūtīm un sāka skaitīt lūgšanas:

– Allah ahper... Allah ahper... bezemila... arahman... arahim... malimkin mustafir...¹

– Tātad tu esi tatārs, – Šveiks līdzjūtīgi noteica, – tad tu gan esi iekūlies ķezā. Tad tev jāsaprot mana valoda un man tava, ja tu esi tatārs. Hm – vai tu pazīsti Jaroslavu Šternbergu? Neesi dzirdējis tādu vārdu, tatāru dzimums? Viņš jums uzskaitīja pa dibenu pie Hostīnas. Toreiz jūs, tatāru knišļi, aizdiedzāt no Morāvijas kā sasvīluši. Jums laikam lasāmgrāmatās par to nemāca kā mums. Vai tu Hostīnas jaunavu Mariju pazīsti? Skaidrs, ka ne! Viņa arī tanī pasākumā piedalījās. Nu, pagaidi, gan jūs te gūstā visus nokristīs!

Šveiks griezās pie otra gūstekņa:

– Vai tu arī esi tatārs?

Tas saprata vārdu «tatārs» un papurināja galvu.

– Tatārs ne, čerkess, mans ir čerkess, galvas griezum.

Šveikam tiešām bija laimējies: viņš bija nokļuvis dažādu austrumu tautību pārstāvju sabiedrībā. Ešelonā atradās tatāri, gruzīni, osetīni, čerkesi, mordovieši un kalmiki.

Diemžēl, viņš nevarēja ne ar vienu sarunāties. Viņu dzina kopā ar citiem uz Dobromilu, kur bija jālabo dzelzceļa līnija, kas veda no Pržemišļas uz Nižankovici.

Dobromilas etapa kancelejā gūstekņus citu pēc cita pierakstīja, kas sagādāja ne mazumu grūtību, jo no visiem Dobromilā atdzītājiem trīssimt gūstekņiem neviens nesaprata to krievu valodu, kādā runāja aiz galda sēdošais feldfēbelis. Šis feldfēbelis bija savā laikā pieteicies par krievu valodas pratēju un tagad izpildīja Austrumgalīcijā tulka pienākumus. Pirms trim nedēļām viņš bija pasūtījis vācu–krievu vārdnīcu un krievu gramatiku, bet tās vēl nebija pienākušas, un tāpēc viņš pagaidām krievu valodas vietā runāja laužītā slovāku valodā, no kuras bija šo to iegaumējis, braukādams pa Slovākiju kā Vīnes firmas pārstāvis un tirgotamies ar sv. Stefana attēliem, svētītā ūdens traukiem un rožukroņiem.

Dīvainās būtnes, ar kurām viņš nekādi nevarēja saprasties, viņu galīgi samulsināja. Viņš panācās uz priekšu un uzbrēca gūstekņu baram:

– Wer kann deutsch sprechen?²

No bara iznāca Šveiks, kas steidzās pie feldfēbeļa, priekā starodams. Feldfēbelis uzaicināja viņu tūlīnākt līdzī uz kanceleju.

Feldfēbelis atsēdās aiz saviem papīriem – veselas grēdas veidlapu, kur bija jāatzīmē gūstekņu uzvārdi, izcelšanās un karaspēka piederība, un starp viņiem norisinājās interesanta saruna vācu valodā:

– Tu esi ebrejs, vai ne? – viņš uzrunāja Šveiku.

Šveiks papurināja galvu.

– Nav ko liegties, – feldfēbelis – tulks pašpārliecināti turpināja. – Katrs gūsteknis, kas prot vāciski, ir ebrejs, un darīts. Kā tevi sauc? Šveih?³ Re nu, un tu vēl liedzies, kur tev tāds ebreju uzvārds. Te tev nav jāslēpj, ka tu esi ebrejs. Pie mums, Austrijā, ebreju grautiņus nerīko. No kurienes tu esi? No Prāgas? Ahā, Prāga, zinu, zinu, tā ir pie Varšavas⁴. Pirms kādas nedēļas man arī bija divi ebreji no Prāgas pie Varšavas. Un kāds numurs tavam pulkam? Deviņdesmit viens?

Feldfēbelis paņēma rokasgrāmatu un pašķīstīja to.

– Deviņdesmit pirmais pulks ir no Erivanas Kaukāzā, pastāvīgā uzturas vieta Tiflisā. Redzi, kādas lietas mēs te zinām?

Šveiks tiešām bija pārsteigts, un feldfēbelis neparasti nopietni turpināja, pasniedzot Šveikam savu pusmēķēto papirosu:

– Tā ir citāda tabaka nekā jūsu mahorka. Es te esmu kungs un ķeizars, saproti, ebrejiņ? Kad es ko saku, tad visiem jātrīc un jālien uz vēdera. Pie mums armijā pavisam cita disciplīna nekā pie jums. Jūsu cars ir cūkcepure, bet mūsējais – gudra galva. Es tev tūlīn kaut ko parādīšu, lai tu redzētu, kāda pie mums disciplīna.

Viņš pavēra durvis uz blakus telpām un uzsauca:

– Hansi Lefler!

Kāds atsaucās: «Šeit!» – un istabā ienāca kareivis ar kāksli, kāds Štīrijas puisis ar raudulīga kretīna izskatu. Viņš strādāja etapa punktā visus netīros darbus.

¹ Musulmaņu lūgšana: «Allah ir liels... allah ir liels... žēlsirdīgā, visžēlīgā allah vārdā ... aizkapa dzīves valdnieka vārdā... (arab.).

² Kas prot runāt vāciski? (Vāc.)

³ V.E.: Švejch?

⁴ Viena no Varšavas priekšpilsētām saucas Prāga.

– Hansi Lefler, – feldfēbelis pavēlēja, – paņem manu pīpi, iekod zobos kā suns nesamo un skrej četrpārus ap galdu, kamēr es teikšu: «Halt!»⁵ Turklāt tev jārej, bet tā, lai pīpe neizkristu no žaunām, citādi es tevi likšu piesiet.

Štīrietis ar kāksli metās četrpārus un sāka riet. Feldfēbelis uzvaroši paraudzījās Šveikā.

– Nu, vai es tev neteicu, ebrejiņ, ka pie mums ir disciplīna? – Un viņš ieliksmots uzlūkoja nabaga kareivi, kas te bija ieradies no kādām Alpu ganībām. – Halt! – viņš beidzot uzsauca. – Tagad nostāties uz pakaļkājām un pasniedz pīpi! Labi, un tagad uzdziedi!

Istabā atbalsojās rēcieni:

– Holario, holario...

Pēc izrādes feldfēbelis izvilka no atvilktnes četrus papirosus un augstsirdīgi pasniedza Hansim. Šveiks tikmēr sāka stāstīt lauzītā vācu valodā, ka reiz kādam virsniekam bijis tik paklausīgs kalpotājs, ka darījis visu, ko vien tā kungs pavēlējis. Kad reiz viņam vaicājuši, vai viņš apēstu ar karoti to, kas viņa kungam cauri izgājis, ja kungs to pavēlētu. Viņš atbildējis: «Ja mans lajtnanta kungs pavēlētu, tad es pēc pavēles apēstu arī, bet tur nedrīkstētu būt neviens matiņš, jo tad mani traki šķebina un man tūliņ kļūst nelabi».

Feldfēbelis nosmējās.

– Jums, ebrejiem, ir lieliskas anekdotes, bet es varu derēt, ka disciplīna jums nav tik stingra kā mums. Bet nu ķersimies pie darba: es tev nododu transportu. Līdz vakaram tev jāsaraksta visu gūstekņu vārdi. Tu saņemsi viņiem pārtiku, sadalīsi grupās pa desmit un pielūkosi, lai kāds neaizbēg. Ja tev kāds aizbēgs, ebrejiņ, tad tevi nošaus!

– Es gribētu ar jums parunāt, feldfēbeļa kungs, – Šveiks ieteicās.

– Nesāc tikai kaulēties! – feldfēbelis atbildēja. – Tas man nepatīk, tad es tevi sūtīšu uz nometni. Tu pārāk ātri sāc pie mums Austrijā iedzīvoties. Jau grib runāt ar mani privāti! Jo pret jums, gūstekņiem, godīgāk izturas, jo jaunāk... Taisies, ka tiec! Te tev papīrs un zīmulis, sastādi sarakstu... Nu, ko tev vēl vajag?

– Ich melde gehorsamst, Herr Feldwebl...⁶

– Taisies, ka pazūdi! Tu redzi, kas man darba!

Un feldfēbeļa sejas izteiksme skaidri liecināja, ka viņš ir darbā galīgi pārpūlējis.

Šveiks salūtēja un devās pie gūstekņiem, domādams klusībā, ka tas, ko viņš pacieš ķeizara majestātes labā, reiz tomēr atmaksāsies.

Grūtāk jau bija ar saraksta sastādīšanu, jo gūstekņiem nevarēja iestāstīt, ka tiem jānosauca savs uzvārds. Šveiks bija daudz dzīvē pieredzējis, bet šie tatāru, gruzīnu un mordoviešu uzvārdi viņam tomēr neturējās prātā. «To man gan neviens neticēs», viņš domāja, «ka kādu var tā saukt kā šos te tatārus: Muhlahalejs Abdrahmanovs, Bejmurats Allahali, Džeredže Čerdedže, Davlatbalejs Nurdagalejevs utt. Mums gan ir labāki uzvārdi, piemēram, tam mācītājam Židohouštā, ko sauca par Vobejdu⁷».

Un viņš devās tālāk gar gūstekņu rindu, kuri sauca cits pēc cita savus vārdus un uzvārdus: – Džindralejs Hanemalejs, Babamulejs Mirzahali utt.

– Neizmežģī tikai mēli! – Šveiks katram aizrādīja, labsirdīgi smaidot. – Nu, vai tad nav labāk, kad cilvēkus sauc kā pie mums – Bohuslavs Štepāneks, Jaroslavs Matoušeks vai Rūžena Svobodova?

Kad beidzot Šveiks pēc neticamām grūtībām bija sarakstījis visus šos Babulas Halejus un Hudži Mudži, viņš nolēma vēlreiz mēģināt ieskaidrot feldfēbelim-tulkam, ka viņš ir pārpratuma upuris; tomēr arī šoreiz viņš veltīgi sauca pēc taisnības kā jau daudzkārt tanī ceļā, kas viņu bija novedis gūstekņu pulkā.

Feldfēbelis, kas jau sākumā nebija skaidrā prātā, bija tikmēr pazaudējis pēdējo sajēgu.

Viņš bija atšķīris kādu vācu laikraksta sludinājumu lappusi un dziedāja Radecka marša meldijā:

– Mainu gramofonu pret bērnu ratiņiem! Pērku sasistus stiklus, baltus un zaļus! Katrs, kas beidz neklātienē tirdzniecības kursus, iemācās rēķinvedību un grāmatvedību utt.

Dažiem sludinājumiem marša meldija nederēja, un feldfēbelis centās tos pieskaņot ar varu, sizdams ar dūrēm takti uz galda un klaudzinādams ar kājām. Kontušovkā samirkušie ūsu gali rēgojās abās pusēs viņa sejai it kā vaigos iespraustas otiņas ar sakaltušu gumiarabiku. Aiztūkušās acis gan pamanīja Šveiku, bet šim atklājumam nesevoja nekāda reakcija, vienīgi dūres un kājas meta mieru.

⁵ Stāt! (Vāc.)

⁶ Padevīgi ziņojū, feldfēbeļa kungs... (vāc.).

⁷ Vobejda – huligāns (čeh.)

Feldfēbelis sāka bungot pa krēslu un dziedāt «Ich weiss nicht, was soll es bedeuten»⁸ meldijā jaunu sludinājumu: – Karolina Dregere, vecmāte, piedāvā god. dāmām savus pakalpojumus visos gadījumos.

Viņš dziedāja aizvien klusāk, kamēr aplusa pavisam, pievērsis nekustīgo skatienu visai sludinājumu lappusei, un Šveikam radās iespēja uzsākt laužītā vācu valodā stāstu par savām likstām.

Šveiks iesāka ar to, ka viņam tomēr bijusi taisnība un uz Felštinu vajadzējis doties līdztekus upei, tikai viņš tur neesot vainīgs, ka krievu kareivis izbēgot no gūsta un mazgājoties dīķī, kur Šveikam garām ejams, jo viņa, kvartirjera, pienākums esot doties uz Felštinu pa īsāko ceļu. Krievs, viņu ieraudzīdams, aizbēdzis un atstājis savu formas tērpu krūmos. Viņš, Šveiks, esot dzirdējis, ka frontē izlūku dienestā lietojot kritušo ienaidnieku formas tērpus, tāpēc viņš izmēģinājuma dēļ uzvilcis pamestās drēbes, lai pārliccinātos, kā cilvēks jūtas šādā gadījumā svešā formas tērpā.

Noskaidrojis šo pārpratumu, Šveiks pamanīja, ka veltīgi šķiedis vārdus, jo feldfēbelis jau bija iemidzis, iekām vēl Šveiks stāstā nonāca līdz dīķim.

Šveiks piegāja pie viņa un familiāri pieskārs pie pleca. Ar to pilnīgi pietika, lai feldfēbelis mirklī noveltos no krēsla uz grīdas, kur šņāca mierīgi tālāk.

– Piedošanu, feldfēbeļa kungs, – Šveiks pielika roku pie cepures un atstāja kanceleju.

Tikmēr militārā celtniecības daļa bija grozījusi savus plānus un noteikusi, ka tā gūstekņu grupa, kur atradās Šveiks, jāsūta taisni uz Pržemišļu Pržemišļas–Lubačovs dzelzceļa līnijas atjaunošanas darbos.

Tā viss palika pa vecam, un Šveiks turpināja savu odiseju krievu gūstekņu vidū. Ungāru sargkareivji dzina viņus trieciena tempā aizvien uz priekšu.

Apmezdamies kādā ciemā atpūsties, viņi satika tirgus laukumā vezumniekus. Pie kādas vezumu grupas stāvēja virsnieks un noraudzījās gūstekņos. Šveiks izskrēja no rindas, izslējās virsnieka priekšā un izsaucās: «Herr Leutnant, melde gehorsamst!»⁹ Vairāk viņš nepaguva pateikt, jo divi ungāru kareivji, velēdami ar dūrēm viņam pa muguru, iedzina viņu atpakaļ gūstekņu barā.

Virsnieks aizsvieda viņam pakaļ papirosu galu, ko kāds cits gūsteknis pacēla un smēķēja tālāk. Tikmēr virsnieks paskaidroja blakus stāvošajam kaprālī, ka Krievijā dzīvojot vācu kolonisti, kurus arī piespiežot karot.

Visā garajā ceļā līdz Pržemišļai Šveikam vairs neradās izdevība kādam sūdzēties, ka viņš patiesībā ir 91. kājnieku pulka 11. kaujas rotas raitnieks. Kad viņi ieradās Pržemišļā, tos pievakarē aizdzina uz pilnīgi sagrautu cietoksni iekšējo nocietinājumu joslā, kur bija palikuši tikai cietokšņa artilērijas staļļi.

Tanīs bija uzkrājies tik daudz utīm pilnu salmu, ka utis skraidīja vien pa sadrupušajiem stiebriem, it kā tās nebūtu utis, bet skudras, kas vāc materiālu savam pūznim.

Gūstekņiem izsniedza mazliet melnas cigoriņu suslas un gabalu saziēdējušas kukurūzas maizes.

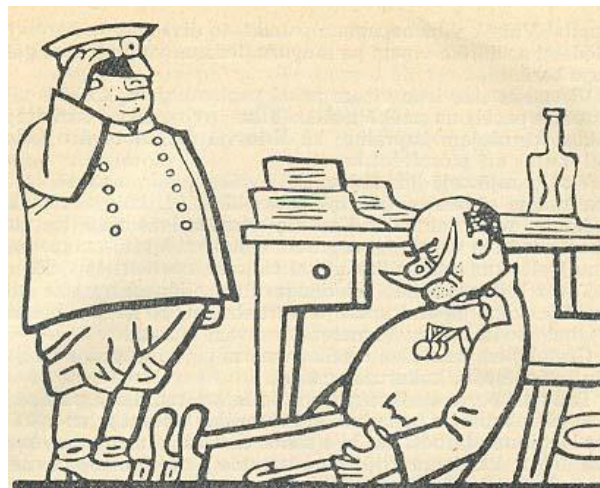
Tad transportu saņēma majors Volfs, kas tanī laikā pārzināja visus gūstekņus, ko nodarbināja Pržemišļas cietokšņa un apkārtnes labošanas darbos. Tas bija solīds cilvēks. Viņam bija vesels štābs tulku, kas izraudzījās no gūstekņiem speciālistus būvdarbiem, skatoties pēc viņu spējām un agrākās nodarbošanās.

Majoru Volfu bija apstājusi doma, ka krievu gūstekņi tīšuprāt noliedz savas spējas, jo mēdza gadīties, ka uz viņa jautājumu: «Vai tu proti būvēt dzelzceļu?» – gūstekņi kā vienā mutē atbildēja: «Nekā nezinu, nekā tāda neesmu dzirdējis, vienmēr esmu dzīvojis godīgi un tikumīgi».

Kad gūstekņus sastādīja ierindā majora Volfā un viņa štāba priekšā, viņš tūlīņ noprasīja vāciski, vai kāds neprotot vācu valodu.

Šveiks apņēmīgi iznāca priekšā, militāri izslējās, salutēja un paziņoja, ka protot vāciski.

Majors Volfs iepriecināts tūlīņ jautāja Šveikam, vai tas neesot inženieris.

⁸ Heines dzejoļa «Loreleja» pirmā rinda.

⁹ Leitnanta kungs, padevīgi ziņojumu... (vāc.).

– Padevīgi ziņoj, majora kungs, – Šveiks atbildēja, – ka es neesmu inženieris, bet 91. kājnieku pulka 11. kaujas rotas raitnieks. Es esmu nokļuvis mūsu pašu gūstā. Tas gadījās tā...

– Ko? – majors uzbrēca.

– Padevīgi ziņoj, majora kungs, ka tas notika...

– Jūs esat čehs, – majors brēca atkal, – jūs esat pārgērbies krievu formas tērpal!

– Padevīgi ziņoj, majora kungs, ka tas sakrīt uz mata. Man tiešām prieks, ka majora kungs tik ātri iejutās manā stāvoklī. Varbūt mūsējie jau kaut kur cīnās, un man te nāktos veltīgi nosist visu kara laiku. Es jums, majora kungs, visu pa kārtai paskaidrošu.

– Diezgan, – majors Volfs noteica un pasauca divus kareivjus, lai tie tūlī novedot šo vīru uz virssardzi; viņš pats ar kādu virsnieku lēnām sekoja Šveikam, sarunā strauji mētādamies ar rokām. Katrā viņa teikumā bija kaut kas par čehu suņiem, pie tam otrs virsnieks juta, ka majors ļoti priecīgs, jo viņam laimējies ar savu asredzību atklāt vienu no tiem putniem, par kuru nodevīgo rīcību viņpus robežām jau priekš pāris mēnešiem visiem daļu komandieriem bija izsūtīti slepeni apkārtraksti, kur bija norādīts, ka daudzi pārbēdzēji no čehu pulkiem, aizmirsuši zvērestu, iestājas krievu armijā un kalpo ienaidniekam, izdarot tam vērtīgus pakalpojumus kā izlūki.

Austrijas iekšlietu ministrija vēl nebija skaidrībā, vai krievu pusē darbojas kādas no pārbēdzējiem sastādītas kaujas vienības. Tā nezināja vēl nekā noteikta par revolucionārām organizācijām ārzemēs, un tikai augustā bataljonu komandieri Sokalas–Miljatinas–Bubnovas līnijā saņēma slepenus ziņojumus, ka bijušais austriešu profesors Masariks¹⁰ aizbēdzis uz ārzemēm, kur nodarbojas ar pretaustriešu propagandu.

Kāds stulbenis divīzijā bija papildinājis šo ziņojumu ar šādu pavēli: «Aizturēšanas gadījumā nekavējoties nogādāt divīzijas štābā!»

Majoram Volfam tolaik vēl nebija ne jausmas par to, kā īsti strādā pret Austriju šie pārbēdzēji, kuri vēlāk, satikdamies Krievijā vai citur, uz jautājumu: «Ko tu te dari?» – jautri atbildēja: «Es nododu savu kungu un ķeizaru!»

Viņš zināja no apkārtrakstiem tikai par pārbēdzējiem spiegiem, un vienu no tiem, kas tik viegli bija nācis viņam nagos, patlaban aizveda uz virssardzi. Majors Volfs, diezgan iedomīgs cilvēks, jau iztēlojās augstākās priekšniecības uzslavu un atzinību par savu modrību, uzmanību un talantu.

Iekām viņi nonāca virssardzē, viņš jau bija pārliecināts, ka ar nodomu jautājis: «Kurš prot runāt vāciski?» – jo, inspicējot gūstekņus, viņam tieši šis subjekts tūlī licies visai aizdomīgs. Pavadonis virsnieks māja ar galvu un piebilda, ka par šā subjekta aizturēšanu vajadzēšot ziņot garnizona priekšniekam, lai tas virzot lietu tālāk un nododot apvainoto kara tiesai, jo majora kunga priekšlikums nopratināt gūstekni virssardzē un pakārt pirmajā kokā neesot nekādi pieņemams. Viņu noteikti pakāršot, bet tikai likumīgā kārtā pēc kara tiesas pavēles, lai pirms pakāršanas, pamatīgi nopratinot, atklātu viņa sakarus ar citiem līdzīgiem nodevējiem. Sazin kas tur viss vēl nāk klajā.

Majoru Volfu bija pārņēmusi pēkšņa nepiekāpība un pašam līdz šim nezināma asinskāre, un viņš paziņoja, ka pakāršot šo nelieti tūlī pēc nopratināšanas, uzņemdamies visu atbildību. Viņš varot to arī atļauties, jo viņam esot pazišanās ar augstākām aprindām, tāpēc viņam neesot ko bažīties. Tas taču esot kā frontē. Ja šo cilvēku būtu pamanījuši un notvēruši turpat kaujas lauka tuvumā, tad viņu arī nopratinātu un tūlī uz vietas pakārtu. Bez tam kapteiņa kungs taču laikam zinot, ka katram komandierim, ja tas nav zemāks par kapteini, ir tiesības kara darbības rajonā kārt visas aizdomīgas personas.

Majors Volfs gan mazliet kļūdījās, runājot par kāršanas tiesībām. Austrumgalīcijā, jo tuvāk fronteī, jo zemākas dienesta pakāpes personām bija šīs tiesības, līdz beidzot atgadījās, ka patruļas priekšnieks kaprālis lika pakārt divpadsmit gadus vecu zēnu, kas tam bija izlicies šaubīgs, jo vārījies atstāta un izlaupīta ciema pussabrukušā būdā kartupeļu mizas.

Majors un kapteinis aizvien vairāk iekarsa strīdā.

– Jums nav nekādu tiesību, – kapteinis uztraucies kļiedza. – Viņu pakārs uz kara tiesas lēmuma pamata.

– Viņu pakārs bez kāda lēmuma, – majors Volfs šņāca.

Šveiks, kuru veda pa priekšu, noklausījās visu šo interesanto sarunu un tikai sacīja saviem pavadoņiem:

– Tie paši vēži vien ir.¹¹ Tā mēs arī vienreiz kādā Libnu traktierī «Zavadlecā» strīdējāmies, kad vislabāk izsviest cepurnieku Vašaku, kas vienmēr cēla traci: vai tūlī, tikko tas parādīsies durvīs, vai

¹⁰ V.E.: *bývalý rakouský profesor Masaryk.*

¹¹ V.E.: *Pěšky jako za vozem.*

pēc tam, kad tas būs pasūtījis alu, samaksājis un izdzēris, vai varbūt novilkt viņam zābakus, kad tas būs apdejojis apkārt istabai. Krodzinieks ieteica sviest viņu ārā tad, kad viņš būšot jau labi iesilis un iemetis, tad lai viņš samaksānot tēriņu un pazūdot. Un zināt, ko tas nelietis ar mums izdarīja? Viņš nemaz neieradās. Ko jūs par to teiksiet?

Abi kareivji, kuri bija no Tiroles, reizē atbildēja:

– Nix böhmisch.

– Verstehen Sie deutsch? – Šveiks mierīgi ieprasījās.

– Jawohl¹², – abi atbildēja, pēc kam Šveiks piezīmēja:

– Tas ir labi, vismaz nenoklīdīsiet savējo vidū.

Šādās draudzīgās sarunās viņi sasniedza virssardzi, kur majors Volfs turpināja debatēt ar kapteini par Šveika likteni, kamēr Šveiks rātņi nosēdās kaktiņā uz sola.

Majors Volfs pēdīgi pievienojās kapteiņa domām, ka šis cilvēks pakarams tikai pēc ilgākas procedūras, kuru tik mīlīgi dēvē par «tiesas ceļu».

Ja Šveikam būtu jautājuši, ko viņš par to visu domā, viņš droši vien būtu atbildējis:

– Man ļoti jāatvainojas, majora kungs, jo jūsu dienesta pakāpe augstāka nekā kapteiņa kungam, bet kapteiņa kungam tomēr taisnība. Katra pārsteigšanās ir par ļaunu. Reiz kāda Prāgas iecirkņa tiesā sajuka prātā kāds tiesnesis. Labu laiku neviens nekā nemanīja, bet tas pēkšņi atklājās, iztiesājot kādu goda aizskaršanas lietu. Kāds Znamenāčeks, saticis ielā kapelānu Hortīku, kas dievvārdu stundā bija ieplaukājis viņa puiku, sāka to lamāt: «Jūs ragulops, tu melnais nelieti, tu dievticīgais stulbeni, tu melnā cūka, tu āzi, ne mācītājs, tu Kristus mācības zaimotājs, tu liekulis un krāpnieks mācītāja drēbēs!» Šis jukušais tiesnesis bija visai dievbijīgs cilvēks. Viņam bija trīs māsas, un visas kalpoja pie mācītājiem, un viņš pats bija par krusttēvu visiem māsu bērniem, tāpēc viņš tā uztraucies, ka pēkšņi zaudējis prātu un uzbrēcis apsūdzētajam: «Viņa majestātes ķeizara un ķēniņa vārdā es jums piespriežu nāves sodu pakarot! Spriedums nav pārsūdzams. Horāčeka kungs, – viņš uzsaucis tiesas uzraugam, – ņemiet to kungu un pakariet, jūs zināt, tur, kur izdauza paklājus, un tad nāciet, es jums izmaksāšu alu». Skaidrs, ka Znamenāčeka kungs un uzraugs palikuši kā sasaluši, bet viņš piespēris kāju un uzklēdzis: «Vai jūs klausīsiet vai ne?» Uzraugs tā pārbijies, ka sācis jau vilkt Znamenāčeka kungu projām, un, ja nebūtu iejaucies aizstāvis un izsaucis ātro palīdzību, tad nezin, kā Znamenāčeka kungam būtu klājies. Un, kad tiesneša kungu sēdinājuši ātrās palīdzības ratos, viņš vēl brēcis: «Ja nav virves, pakariet viņu diviļi, gada beigās norēķināsimies!»

Kad nu Šveiks bija parakstījis majora Volfa sastādīto protokolu, tad viņu konvoja pavadībā nogādāja pie garnizona priekšnieka. Protokolā bija sacīts, ka Šveiks, būdams Austrijas armijas kareivis, apzināti, neviena nepiespiests, uzvilcis krievu formas tērpu un karalauka žandarmi aizturējuši viņu aiz frontes līnijas, krieviem atkāpjoties.

Tas viss bija svēta patiesība, un Šveiks kā godīgs cilvēks nekā nevarēja iebilst. Bet, kad viņš protokola sastādīšanas laikā mēģināja to papildināt ar dažiem izteicieniem, kas varētu stāvokli padarīt skaidrāku, tad tam sekoja nikns majora uzbrēciens:

– Muti ciet, par to es jums neprasu! Lieta ir pilnīgi skaidra.

Šveiks katreiz salutēja un atbildēja:

– Padevīgi ziņoju, ka es turu muti ciet un ka lieta ir pilnīgi skaidra.

Kad Šveiku aizveda uz garnizona štābu, viņu tur ieslēdza kādā midzenī, kas agrāk bija noderējis par rīsu noliktavu un reizē par peļu pansiju. Pa grīdu vēl bija izbārstīti rīsu graudi, un peles ir nedomāja

¹² Neprotu čehiski. – Vai vāciski protat? – Jā gan (vāc.).

no Šveika bīties, bet jautri skraidelēja, uzlasot graudus. Šveikam lika ienest salmu maisu, un drīz viņa pie tumsas pieradušās acis pamanīja, ka šinī maisā nekavējoties ievācās vesela peļu ģimene. Nebija šaubu, ka tā gribēja iekārtot sev jaunu dzīvokli sabirzuša austriešu salmu maisa senās slavas paliekās. Šveiks sāka velēt pa aizslēgtajām durvīm; ieradās kāds kaprālis, polis, un Šveiks pieprasīja, lai viņu novietojot citur, citādi viņš varot nogulēt peles savā maisā un tā nodarīt kronim zaudējumus, jo viss, kas atrodoties kroņa noliktavā, esot kroņa īpašums.

Polis saprata Šveiku tikai daļēji, tāpēc padraudēja tam aiz durvīm ar dūri, noburšķēja kaut ko par apcūkojušos dibengalu un devās projām, nikni pieminēdams koleru, it kā Šveiks viņu nezin kā būtu apvainojis.

Nakti Šveiks pavadīja mierīgi, jo pelēm nebija pret viņu nekādu sevišķu pretenziju; tām bija sava nakts darbu programma, ko tās izpildīja tuvējā noliktavā, kas bija pieblīvēta kareivju mēteļiem un cepurēm, ko tās grauza pilnīgā mierā un drošībā. Intendantūra tikai pēc kāda gada apķērās iegādāties kroņa noliktavās kroņa kaķus (bez tiesībām uz pensiju), kurus intendantu ierakstīja ailē: «K. un k. kroņa noliktavu kaķi». Šis kaķu tituls īstenībā bija kāda veca iestādījuma atjaunojums, ko bija atcēluši pēc 1866.gada kara.

Agrāk, vēl Marijas Terēzijas laikā, arī mēdza kaķus novietot kroņa noliktavās, kad intendantu kungi centās uzvelt nevainīgajām pelēm atbildību par savām blēdībām. Tomēr šie kroņa kaķi daudzos gadījumos nepildīja savu uzdevumu pēc labākās sirdsapziņas, tāpēc arī gadījās, ka ķeizara Leopolda valdīšanas laikā pēc kara tiesas lēmuma pakāra sešus Pohorželecas¹³ kroņa noliktavas kaķus. Droši vien visi tie, kam ar šo noliktavu bija bijušas kādas darīšanas, omulīgi smīnēja bārdā!

*

Reizē ar brokastu kafiju Šveika migā ieģrūda kādu vīrieti krievu formas tērpā un mētelī.

Vīrieti runāja čehiski ar poļu akcentu. Tas bija viens no tiem neliešiem, kuri kalpoja Pržemišlā novietotā armijas korpasa pretizlūkošanas daļā. Viņš bija militārās slepenpolicijas darbinieks un nemaz nepapūlējās izgudrot kādu izsmalcinātāku paņēmieni Šveika iztaujāšanai, bet vienkārši iesāka:

– Es nu gan esmu smalki iegāzies aiz savas neuzmanības! Agrāk es kalpoju 28. pulkā, un pie krieviem arī tūlīņ iestājos armijā. Kas mani dzina pieteikties iet izlūkos, – nu es esmu tik muļķīgi iekritis! Es kalpoju pie viņiem 6. Kijevas divīzijā. Kādā krievu pulkā tu kalpoji, biedri? Man tā šķiet, ka mēs kaut kur Krievijā esam tikušies. Kijevā es pazinu daudzus čehus, kas kopā ar mani pārgāja fronti, kad devāmies pie krieviem, es tikai nevaru tagad atcerēties viņu uzvārdus un no kurienes katrs bija. Varbūt tu kādu atceries? Ar ko tu tur satokies? Man labprāt gribētos zināt, vai tur ir vēl kāds no mūsu 28. pulka.

Atbildes vietā Šveiks noraizējies aptaustīja viņa pieri un pārbaudīja pulsu, tad pieveda viņu pie lodziņa un lika parādīt mēli. Blēdis pret šo procedūru nekā neiebilda, jo domāja, ka tās ir sazvērnieku norunātas pazīšanās zīmes. Tad Šveiks sāka dauzīt pie durvīm un, kad atnākušais sargkareivis vaicāja pēc trokšņa iemesla, pieprasīja vāciski un čehiski, lai tūdaļ atsūtīt ārstu, jo cilvēks, kas te ievietots, jūcis prātā.

Tas tomēr nepalīdzēja, un vīrieti neaizveda. Viņš mierīgi sēdēja un muldēja joprojām par Kijevu, it kā viņš tur noteikti redzējis Šveiku maršējam kopā ar krievu kareivjiem.

– Jūs noteikti būsiet sadzēries purva ūdeni, – Šveiks viņam sacīja, – kā pie mums jaunais Tineckis, kas bija pavisam prātīgs cilvēks, iekām nebija sadomājis doties ceļojumā un nokļuvis Itālijā. Viņš arī ne par ko citu vairs nerunāja kā tikai par to Itāliju, ka tur esot tikai rāvains ūdens un nekā cita ievērtības cienīga. No šā ūdens viņš bija dabūjis drudzi, un tas viņam uznāca četrreiz gadā: visu svēto dienā, sv. Jozefa dienā, Pētera un Pāvila dienā un Marijas debesbraukšanas dienā. Un, kad viņam šis drudzis uzbruka, tad viņš sāka pazīt visus cilvēkus, pilnīgi svešus un nepazīstamus, gluži tāpat kā jūs mani. Viņš uzrunāja katru cilvēku tramvajā, ka viņš to pazīstot, ka esot to saticis Vīnes stacijā. Visus, ko viņš sastapa ielā, viņš bija redzējis Milānas stacijā vai sēdējis kopā ar tiem Gracias rātsnama vīna pagrabā. Ja viņam šis purva drudzis uzbruka tādā reizē, kad viņš sēdēja krodziņā, tad viņš pazina visus apmeklētājus, visus viņš bija redzējis uz kuģa, braucot uz Venēciju. Un pret to nebija nekāda cita līdzekļa kā tikai tas, ko bija izmēģinājis kāds slimo kopējs Katržinkā. Šim kopējam bija jāuzrauga kāds slimnieks, kas visu mīļu dienu nekā cita nedarīja, tikai sēdēja kaktā un skaitīja: «Viens, divi, trīs, četri, pieci, seši», – un atkal no sākuma: «Viens, divi, trīs, četri, pieci, seši». Tas bija kāds profesors. Kopējs vai no ādas sprāga laukā, kad pārliecinājās, ka šis nelga tālāk par seši netiek. Vispirms viņš mēģināja pierunāt to ar labu, lai skaita tālāk: «Septiņi, astoņi, deviņi, desmit». Bet kas to deva! Profesors necēla ne ausu. Sēž tikai un skaita: «Viens, divi, trīs, četri, pieci, seši», – un atkal no sākuma: «Viens, divi, trīs,

¹³ Laukums Prāgā.

četri, pieci, seši». Tad kopējs pārskaitās, pieskrēja pie sava slimnieka un, tiklīdz tas teica «seši», tā iekrāva tam pamatīgu plauku. «Še tev septiņi», viņš sauca, «še tev astoņi, deviņi, desmit!» Skaita un tik krauj. Profesors saķer galvu un sāk prasīt, kur šis atrodies. Tiklīdz viņam pateikuši, ka viņš ir trakonamā, tā viņš tūlīt atcerējies, ka nokļuvis te kādas komētas dēļ. Viņš aprēķinājis, ka tai jāparādās pēc gada, 18. jūnijā pulksten sešos rītā, bet viņam pierādījuši, ka tā jau sadegusi pirms vairākiem miljoniem gadu. Šito kopēju es pazinu. Kad profesors galīgi izveseļojās un atstāja slimnīcu, tad pieņēma to par sulaini. Un cita darba viņam nebija kā iekraut profesora kungam katru rītu četras plaukas, ko viņš izpildīja apzinīgi un godīgi.

– Es zinu visus jūsu draugus Kijevā, – pretizlūkošanas aģents mundri turpināja. – Vai ar jums tur neieradās reizē viens tāds paresns un otrs tāds vājš? To gan neatceros, kā viņus sauca un no kāda pulka tie bija...

– Neraizējieties par to, – Šveiks viņu mierināja, – tas katram var atgadīties, ka tas vairs neatceras, kā sauc visus resnos un vājos. Turklāt vājos vēl grūtāk atcerēties, jo lielāka daļa cilvēku pasaulē ir vāji. Viņi, tā sakot, sastāda vairākumu.

– Biedri, – ķ. un ķ. nelietis gaudīgi ierunājās, – tu man netici. Mūs taču gaida vienāds liktenis.

– Tāpēc jau mēs esam karavīri, – Šveiks nevērīgi atbildēja, – tāpēc mūsu mātes laidušas mūs pasaulē, lai mēs tiktu sakapāti gabalos, kad mums būs uzvilktas karavīru drēbes. Un mēs tam palaujamies ar prieku, jo zinām, ka mūsu kauli netrūdēs veltīgi. Mēs kritīsim par savu kungu un ķeizaru un viņa augsto namu, kam mēs iekarojām Hercegovinu. No mūsu kauliem izstrādās kaulu miltus cukurfabrikām, to mums jau sen izskaidroja lajtnants Cimmera kungs. «Jūs cūku bars», viņš mēdza teikt, «jūs nekulturālie teļi, jūs nekam nederīgie, laiskie pērtiķi, jūs tā stampājat ar savām kājām, it kā tām nebūtu nekādas vērtības. Kad jūs kritīsiet karā, tad no katras jūsu kājas iznāks pus kilo kaulu miltu, bet no vesela cilvēka ar visām rokām un kājām ap divi kilo, un tad cukurfabrikā ar jums, idiotiem, filtrēs cukuru. Jums pat prātā nenāk, cik noderīgi pēc nāves jūs būsiet nākamajām paaudzēm. Jūsu bērni, jūs dulburi, dzers kafiju ar cukuru, kas būs filtrēts ar jūsu atliekām». Reiz es kļuvi tīri domīgs, un tad viņš man uzbruka, par ko es domājos. «Padevīgi ziņoj!» es atbildēju, «es domāju, ka virsnieku kungu kaulu milti gan būs dārgāki nekā vienkāršo kareivju». Par to viņš man iegrieza trīs dienas karcera.

Šveika kameras biedrs piedauzīja pie durvīm un sačukstējās ar sargkareivi, kas tad kaut ko skaļi sauca kancelejā.

Pēc brītiņa kāds štāba feldfēbelis aizveda Šveika kameras biedru.

Izejot šis izdzimtenis¹⁴ skaļi noteica feldfēbelim:

– Šis te ir man vecs paziņa no Kijevas.

Veselas divdesmit četras stundas Šveiks pavadīja pilnīgā vienatnē, ja neskaita tos brīžus, kad viņam ienesa ēst.

Nakti viņš nāca pie pārliecības, ka krievu kareivju mētelis ir siltāks un platāks nekā austriešu un ka tas nemaz nav nepatīkami, ja pele naktī apostu guļoša cilvēka ausi. Šveikam tas pat šķita kā maigi čuksti, no kuriem viņu rītausmā iztraucēja, kad atnāca viņam pakaļ.

Šveikam jau sen izgaiss no atmiņas, kas tas bija par tribunālu, kur viņu tanī drūmajā rītā aizveda. Ka tā ir kara tiesa, par to gan nebija šaubu. Par piesēdētājiem bija kāds ģenerālis, tad pulkvedis, majors, virsleitnants, leitnants, feldfēbelis un kāds vienkāršs kājnieks,¹⁵ kas gan tomēr cita nekā nedarīja kā aizdedzināja citiem papirosus.

Šveikam daudz nekā nejautāja.

Majors, kas runāja čehiski, gan izrādīja par Šveiku lielāku interesi.

– Jūs esat nodevis kungu un ķeizaru, – viņš uzbruka Šveikam.

– Jēzus Marija, kad tad? – Šveiks izsaucās. – Es lai būtu nodevis mūsu kungu un ķeizaru, mūsu visaugstāko valdnieku, par kuru tik daudz jau esmu cietis?

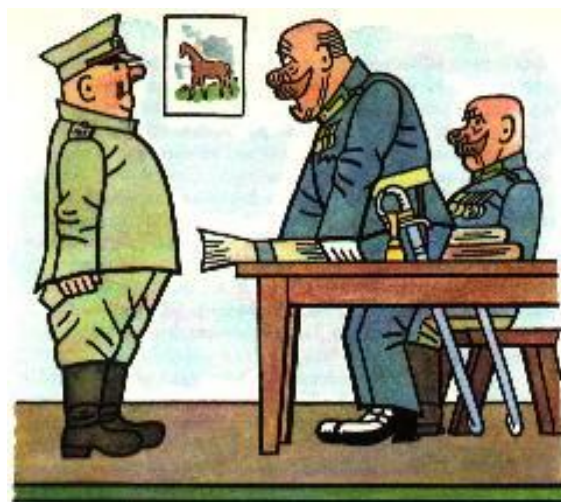
– Jokus pie malas! – majors noteica.

– Padevīgi ziņoj, majora kungs, ka nodot mūsu kungu un ķeizaru nav nekāds joks. Mēs, karavīri, esam zvērējuši viņa majestātei uzticību, un šo zvērestu, kā to dziedāja teātrī, es esmu turējis kā goda vīrs.

– Te mums ir jūsu vainas pierādījumi, – majors sacīja, norādot uz pieblīvētiem aktu vākiem. Galveno materiālu bija sniedzis tas vīrs, ko bija iesēdinājuši pie Šveika.

¹⁴ V.E.: *stvēra*.

¹⁵ V.E.: *Zasedal dokonce nějaký generál, pak plukovník, major, nadporučík, šikovatel a nějaký přěšák*.

– Tātad jūs nevēlaties atzīties? – majors vaicāja. – Bet jūs taču pats esat apstiprinājis, ka būdams austriešu armijas karavīrs, brīvprātīgi uzvilkt krievu formas tērpu. Es jums jautāju pēdējo reizi: vai jūs kāds spieda to darīt?

– Nē, es to pats izdarīju.

– Brīvprātīgi?

– Brīvprātīgi.

– Bez jebkādas piespiešanas?

– Bez jebkādas piespiešanas.

– Vai jūs zināt, ka esat pazudis cilvēks?

– Zinu gan. Droši vien 91. pulkā mani jau sen meklē, bet atļaujiet, majora kungs, pāris vārdu par to, kā cilvēki brīvprātīgi uzvelk svešas drēbes! 1908. gada jūlijā, grāmatstāvējs Božetehs no Pršičnas ielas Prāgā bija sadomājis izpeldēties Berounas vecajā attekā Zbraslavā. Drēbes viņš nolīcis pie vītoliem un bijis visai iepriecināts, kad viņam ūdenī piebiedrojies vēl viens kungs. Viens vārds pēc otra, sākuši ķircināties, laistīties ar ūdeni un tā nodzīvojuši līdz vakaram. Tad svešais kungs pirmais izkāpis no ūdens, jo viņam vajadzējies doties vakariņot. Božeteha kungs vēl brīdi paplūncējies un, kad nu gājis uz vītoliem pie drēbēm, tad atradis tur skrandas, kādas nēsā kļaidoņi, un zīmīti:

«Es ilgi domāju, ņemt vai neņemt, un, tā kā mēs ūdenī tik jauki pavadījām laiku, tad es noplūcu margrietiņu un zīlēju, bet pēdējā norautā lapiņa bija – «Ņemt». Tāpēc es apmainījos ar jums drēbēm. Velciet manas skrandas mugurā bez bailēm! Tās vēl pagājušo nedēļu atutotas Dobržišas apriņķa cietumā. Un nākamreiz papūlieties noskaidrot, ar ko kopā peldaties. Ūdenī katrs plīks cilvēks izskatās pēc deputāta, bet iespējams, ka tas ir bandīts. Jūs pat nezināt, ar ko kopā peldējāties. Taču peldēšanās bija tā vērtā. Pievakarē ūdenī ir vispatīkamāk, ielieniet tur vēlreiz, lai galva kļūst skaidrāka!»

Božeteha kungam cits nekas neatlika kā gaidīt tumsu, tad viņš uzvilka kļaidoņa skrandas un devās uz Prāgas pusi. Viņš izvairījās no ielām un gāja pa lauku ceļiem pāri pļavām un tur sastapās ar Huhlas žandarmu patruļu, kas kļaidoni aizturēja un otrā rītā noveda Zbraslavā uz tiesu, jo katrs tak var nosaukties par Jozefu Božetehu, grāmatstāvēju no Pršičnas ielas 16 Prāgā.

Tiesas sekretārs lāga neprata čehiski un nodomāja, ka apsūdzētais minējis savu līdzdalībnieka adresi, tāpēc pārvaicāja:

– Ist das genau: Prag, Numero sechzehn, Jozef Bozetech?¹⁶

– To es gan nezinu, vai viņš vēl tagad tur dzīvo, – Šveiks atbildēja, – bet toreiz, 1908. gadā, dzīvoja gan. Viņš jauki iesēja grāmatas, tikai ilgi gan tās turēja pie sevis, jo vispirms izlasīja un tad iesēja piemēroti saturam. Piemēram, ja grāmatai bija melna mugura, tad pat lasīt nevajadzēja, jo katrs tāpat zināja, ka romāns bēdīgi beigsies. Vai jūs vēl ko vēlētos zināt? Jā, lai nepiemirstas: viņš katru dienu sēdēja «Pie Flekiem» un atstāstīja to grāmatu saturu, kuras viņam bija patlaban nodotas iesiet.

Majors piegāja pie sekretāra un kaut ko pačukstēja, pēc kam pēdējais izsvītroja protokolā šķietamā sazvērnieka Božeteha adresi.

Dīvainā, tribunālam līdzīgā tiesas sēde ģenerāļa Finka fon Finkelšteina¹⁷ vadībā turpinājās.

¹⁶ Vai tā ir pareiza adrese: Prāga Nr. 16, Jozefs Božetehs? (Vāc.)

¹⁷ V.E. 2013-12-19: Konstatēju, ka krievu un čehu izdevumos viņš ir fon Finkenšteins.

Tāpat kā dažiem cilvēkiem ir vajība krāt sērkokļu kastītes, tā šim ģenerālim bija vajība rīkot kara tiesu sēdes, kaut gan daudzreiz tas runāja pretī militārās justīcijas noteikumiem.

Šis ģenerālis mēdza stāstīt, ka viņam auditori neesot vajadzīgi, jo viņš pats ieceļot tiesas sastāvu un katram nelietim pēc trim stundām vajagot jau karāties. Un, kamēr ģenerālis bija frontē, viņam nekad netrūka iemeslu sasaukt kara tiesu.

Tāpat kā dažam labam nepieciešams ik dienas izspēlēt partiju šaha, biljarda vai preferansa, tā šis nopelniem bagātais ģenerālis sarīkoja katru dienu kara tiesas sēdes, vadīja tās un ar lielu nopietnību un gandarījumu paziņoja apsūdzētajam nāves spriedumu.

Ja gribētu padoties sentimentalitātei, tad būtu jāraksta, ka šim vīram bija uz sirdsapziņas desmitiem cilvēku dzīvību, sevišķi austrumu frontē, kur viņam, kā viņš mēdza teikt, esot jācīnās ar lielkrievu aģitāciju Galīcijas ukraiņu vidū. Tomēr no viņa viedokļa nebija pat runas, ka viņam varētu kas būt uz sirdsapziņas. Sirdsapziņas pārmetumi viņam neeksistēja. Ja pēc viņa rīkojuma bija pakārts kāds skolotājs, skolotāja, mācītājs vai vesela ģimene (protams, uz kara tiesas sprieduma pamata), viņš gluži mierīgi atgriezās savā mītnē kā kaislīgs spēlmanis, kas omulīgs pārnāk no restorāna un atceras, kā viņam mākušies virsū, ka viņš devis tiem «re», šie viņam «supre», viņš atkal «tuti», kā viņš uzveicis un dabūjis simt septiņus. Kāršanu viņš uzskatīja par vienkāršu un dabisku nodarbošanos, par savu dienišķu maizi un, spriedumu paziņojot, bieži aizmirsas pieminēt kungu un ķeizaru un neteica vairs: «Viņa majestātes vārdā piespriežu jums nāves sodu pakarot», – bet vienkārši pateica: «Es jums piespriežu...»

Dažreiz viņš kāršanas procesā saskatīja pat savas komiskās puses, par ko reiz rakstīja savai sievai uz Vīni: «...Tu nevari iedomāties, dārgā, kā es nesen smējos, kad piespriedu kādam skolotājam par spiegošanu nāves sodu pakarot. Kāršanai man ir labs speciālists ar lielu praksi, kāds feldfēbelis, kas ar to nodarbojas kā ar sportu. Es patlaban atrados teltī, kad šis feldfēbelis ienāk un prasa, kur lai skolotāju pakarot. Es atbildu, ka tuvākajā kokā, un nu iedomājies šo komisko situāciju! Mēs atradāmies dziļi stepē, kur jūdzēm apkārt tikai zāle un neviena kociņa. Bet pavēle ir pavēle, tāpēc feldfēbelis paņēma skolotāju un pāris jātnieku pavadoņos un jāja meklēt koku. Viņi atgriezās pie vakara un ar visu skolotāju. Feldfēbelis ienāk pie manis un prasa atkal, kur skolotāju pakārt. Es viņu izlamāju, jo mana pavēle taču pilnīgi skaidra: tuvākajā kokā! Feldfēbelis apsūlījās to rīt uzmeklēt, bet no rīta viņš ieradās pie manis gluži bāls, jo skolotājs nakti pazudis. Man tas likās tik smieklīgi, ka es visiem, kas viņu bija sargājuši, piedevu un vēl jokojos, ka skolotājs būs pats aizgājis sameklēt sev koku. Tātad tu redzi, dārgā, ka mēs te nemaz negarlaikojamies, un pasaki mazajam Vilītim, ka tētis viņu skūpstā un drīz atsūtīs viņam dzīvu krievu, kuru Vilītis varēs jāt kā zirdziņu.¹⁸ Jā, es atcerējos vēl vienu komisku gadījumu, mana dārgā. Nesen mēs kārām par spiegošanu kādu ebreju. Šis tips mums pagādījās ceļā, kaut gan viņam tanī apkaimē nebija ko darīt, un mēģināja iestāstīt, ka tirgojoties ar papirosiem. Mēs viņu pakārām, bet tikai uz pāris sekundēm, jo virve pārtrūka un viņš nokrita zemē. Viņš tūlīņ atjēdzās un brēca: «Ģenerāļa kungs, laidiet mani uz mājām, jūs mani jau esat vienreiz pakāris, un pēc likuma par vienu lietu divreiz nevar kārt!» Es sāku smieties, un mēs palaidām viņu vaļā. Jā, dārgā, pie mums iet jautri...»

Kad ģenerālis Finks kļuva par Pržemišļas cietokšņa garnizona priekšnieku, viņam vairs neradās tik bieži izdevība sarīkot šādas izrādes, tāpēc viņš ar lielu prieku ķērās pie Šveika lietas.

Tā nu Šveiks stāvēja šā tīģera priekšā, kurš, sēdēdams gara galda galā, smēķēja vienu papirosu pēc otra un, klausīdamies Šveika stāstos, ko viņam turpat pārtulkoja, piekrītot māja ar galvu.

Majors ieteica telegrāfiski pieprasīt brigādei paskaidrojumu, kur patlaban atrodas 91. pulka 11. kaujas rota, pie kuras apsūdzētais sakās piederam.

Ģenerālis tam nepiekrita, paskaidrojot, ka tādā kārtā kara tiesas spriedumu ātrā izpildīšana un vispār iestādījuma nozīme kļūstot iluzora. Apsūdzētais taču esot vaļsirdīgi atzinies, ka apvilcis krievu formas tērpu, bez tam vēl esot svarīga liecība, ka apsūdzētais bijis Kijevā. Tāpēc viņš ierosinot doties apspriesties, lai varētu paziņot spriedumu un tūdaļ izpildīt.

Majors tomēr palika pie sava, ka esot nepieciešams konstatēt apsūdzētā identitāti, jo visam šim gadījumam esot ārkārtīgi liela politiska nozīme. Konstatējot identitāti, varēšot atklāt apsūdzētā sakarus ar tā agrākajiem biedriem tanī karaspēka vienībā, pie kuras tas piederējis.

Majors bija romantisks sapņotājs. Viņš vēl runāja par to, ka vajagot atrast zināmus pavedienus, ka nepietiekot tikai ar viena cilvēka notiesāšanu. Spriedums esot tikai iepriekšējās izmeklēšanas rezultāts, kas atklājot pavedienus, kuri... Viņš galīgi sapinās šinīs pavedienos, bet visi viņu saprata un piekrītot māja ar galvām, pat ģenerāļa kungs, kuram majora pavedieni ļoti iepatikās, jo viņš jau iztēlojās kara tiesas, kas saistīsies ar šiem pavedieniem. Tāpēc viņš piekrita, ka jāpieprasa brigādei, vai tiešām 91.

¹⁸ V.E.: *na kterém bude Viloušek jezdit jako na koníčkovi.*

kājnieku pulka sastāvā bijis raitnieks Šveiks un kad apmēram un kādu 11. kaujas rotas operāciju laikā tas pārgājis krievu pusē.

Šo pārrunu laikā Šveiks sēdēja gaitenī divu durkļu uzraudzībā; viņu iesauca iekšā un vēlreiz noprasīja, pie kāda pulka viņš īsti pieder. Pēc tam viņu aizsūtīja uz garnizona cietumu.

*

Ģenerālis Finks, atgriezies no šās nesekmīgās tiesas sēdes, atļaidās uz dīvēna un pārdomāja, kā visu procedūru paātrināt.

Viņš bija stingri pārliecināts par drīzu atbildes saņemšanu, bet tas nebūs tas ātrums, ar ko lepojas viņa kara tiesas, turklāt apsūdzētajam vēl vajadzēja sniegt garīgo iepriecinājumu, kas gluži nelietderīgi aizkavēs sprieduma izpildīšanu par divām stundām.

– Tas gan vienalga, – ģenerālis Finks domāja, – mēs varam viņam sagādāt garīgo iepriecinājumu arī pirms sprieduma pasludināšanas, pat pirms brigādes atbildes. Jākarājas viņam būs tik un tā.

Ģenerālis Finks lika atsaukt feldkurātu Martinecu.

Tas bija kāds nelaīmīgs reliģijas skolotājs un kapelāns¹⁹ no Morāvijas. Viņam bija iecelts tik nelietīgs mācītājs par priekšnieku, ka Martinecs bija brīvprātīgi iestājies armijā. Martinecs bija tiešām dievticīgs cilvēks un ar grūtu sirdi vienmēr atcerējās savu mācītāju, kas lēnām, bet neglābjami tuvojās pazušānai, jo dzēra slivovicu kā kurpnieks un reiz pat bija Martinecam ar varu ievilcis gultā klejojošu čigānieti, ko bija nakti saticis ciema tuvumā, streipuļodams mājup no degvīna dedzinātavas.

Feldkurāts Martinecs ticēja, ka viņš, iepriecinādam ievainotos un mirējus kaujas laukā, deldēs arī šā dieva pamestā mācītāja grēkus, kurš, nakti pārnākdams, viņu bija neskaitāmas reizes modinājis un daudzīnājis:

– Jeniček, Jeniček! Vienu apaļu skuķi – lielākas laimes dzīvē nevajag!²⁰

Martineca cerības tomēr nepiepildījās. Viņu mētāja no viena garnizona uz otru, un cita darba viņam nebija kā divas reizes mēnesī teikt kareivjiem svētrunas garnizona baznīcā un cīnīties pret kārdināšanām virsnieku klubos, kuros bija dzirdamas tādas valodas, ka viņa bijušā priekšnieka runas par apaļiem skuķiem, salīdzinot ar tām, šķitās nevainīga lūgšana sargeņģelim.

Ģenerālis Finks viņu parasti aicināja pie sevis pēc lielām militārām operācijām kaujas laukā, kad vajadzēja nosvinēt kādu Austrijas armijas uzvaru. Šādos gadījumos ģenerālis Finks rīkoja dievkalpojumus ar tādu pašu patiku kā kara tiesas sēdes.

Šis izdzimtenis Finks bija tik dedzīgs austriešu patriots, ka nekad nelūdza dievu dot uzvaru valstsvācu vai turku ieročiem. Ja valstsvāci bija guvuši uzvaru kaut kur Francijā vai Anglijā, altāra priekšā to nepieminēja.

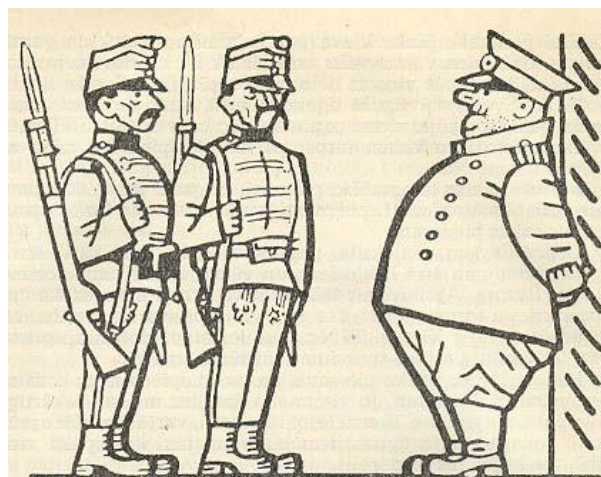
Toties nenožīmīga austriešu izlūku un krievu patruļas sadursme, ko štābs uzpūta par milzīgu ziepju burbuli – visas krievu armijas sakāvi, deva ģenerālim Finkam iemeslu sarīkot svinīgu dievkalpojumu, tā ka nelaīmīgajam feldkurātam Martinecam radās iespaids, ka ģenerālis Finks pārstāv Pržemišļā arī katoļu baznīcu.

Ģenerālis Finks noteica arī šāda dievkalpojuma ceremoniālu – parasti pēc sv. vakarēdiena piemiņas svinēšanas parauga. Viņš tad mēdza pēc sv. vakarēdiena godināšanas pieauļot zirgā pie altāra laukuma vidū un trīs reizes uzsaukt: «Urā, urā, urā!»

Feldkurāts Martinecs, ticīga un godīga dvēsele, viens no tiem retajiem, kas vēl ticēja dievam tam kungam, nelabprāt apmeklēja ģenerāli Finku.

Vispirms ģenerālis iepazīstināja feldkurātu ar jaunākajām instrukcijām, tad lika viņam ieliet ko stiprāku un sāka stāstīt jaunākās anekdotes no idiotiskajām grāmatelēm, ko «Lustige Blätter» izdeva karaspēka vajadzībām.

Viņam bija vesela bibliotēka tamlīdzīgu grāmateļu ar muļķīgiem virsrakstiem, piemēram: «Humors mugursomā acīm un ausīm», «Hindenburga anekdotes», «Hindenburgs humora spoguļi», «Otra mugursoma ar humoru Fēliksa Šlempera pildījumā», «No mūsu gulaša lielgabala», «Sulīgas

¹⁹ V.E.: kapelāns – draudzes mācītāja palīgs.

²⁰ V.E.: *Jeničku, Jeničku! Macatá děvka, to je můj celý život.*

granātu šķembas no ierakumiem» vai atkal tādas aplamības: «Zem divgalvainā ērgļa», «Vīnes šnicele no ķ. un ķ. karalauka virtuves, Artura Lokeša uzsildīta». Pa vidu viņš vēl mēdza uzdziedāt no kareivju jautro dziesmu krājuma «Wir müssen siegen!»²¹, turklāt nepārtraukti pildīja glāzes ar kaut ko stipru un uzmācās feldkurātam Martinecam, lai tas dzerot un dziedot līdz. Drīz vien Finka valoda kļuva piedauzīga, un feldkurāts Martinecs sažņaugtu sirdi atcerējās savu mācītāju, kas neķītros vārdos nebūt neatpalika no ģenerāļa Finka.

Feldkurāts Martinecs ar šausmām pamanīja, ka, jo biežāk viņš apmeklēja ģenerāli Finku, jo dziļāk pagrima morālistiski.

Nelaimīgajam sāka iegāršoties liķieri, ar ko ģenerālis viņu mēloja, un pat ģenerāļa runas pamazām iepatikās; viņa iztēle kļuva vaļīga, un viņš piemirsa dievu, sēžot pie kontušovkas, pīlādžogu degvīna un zirnekļu tīkliem apaustām veca vīna pudelēm, ko ģenerālis cēla galdā, un starp lūgšanu grāmatas rindām viņa acu priekšā deļoja ģenerāļa stāstos minētie skuķi. Pretīgums pret viesošanos pie ģenerāļa pamazām izgaista.

Ģenerālim savukārt arī iepatikās feldkurāts Martinecs, kas sākumā bija licies kā kāds svētais Ignācijs Loijola un tikai pakāpeniski pielāgojās ģenerāļa apkārtni.

Reiz ģenerālis ataicināja no karalauka lazaretēs divas žēlsirdīgās māsas, kuras gan tur īstenībā nemaz nestrādāja, bet bija pierakstītas uztura dēļ un pavairoja savus ienākumus ar prostitūciju, kā tas tanīs grūtajos laikos bija parasts. Viņš atsauc feldkurātu Martinecu, kas drīz vien tik dziļi sapinās velna tīklos, ka, papriecājies pusstundu ar vienu dāmu, tūlīt ķērās pie otras, pie kam nosplaudīja visu dīvēna spilvenu. Pēc tam viņš ilgi pārmeta sev šo palaidnīgo rīcību, ko nevarēja izlabot pat ar to, ka naktī, mājup ejot, sirsnīgi piesauca dievu, aiz pārskatīšanās nometies ceļos pie astoņdesmitajos gados Pržemišlā ļoti populārā pilsētas galvas un arhitekta, mecenāta Grabovska kunga statujas.

Kareivju patruļas smagie soļi šķitās pavadām viņa vārdus, kas nāca no sirds dziļumiem:

– Kungs, neej tiesā ar savu kalpu, jo kas var pastāvēt tava vaiga priekšā, ja tu savā žēlastībā neatlaid tam viņa pārkāpumus. Lai nav bargs tavš sods, to lūdzu pazemīgi. Tavu palīdzību es piesaucu un tavās rokās nododu savu garu, ak kungs.

Kopš tās reizes viņš mēģināja atsāties no visiem pasaulīgajiem priekiem un, tiklīdz ģenerālis viņu aicināja pie sevis, aizbaidinājās ar kuņģa kaiti; šādus melus viņš uzskatīja par nepieciešamiem, ja ar tiem varēja aiztaupīt savai dvēselei elles mokas, jo viņš turējās pie uzskata, ka feldkurātam, ja tam ģenerālis saka: «Iemet, biedri!» – militārā disciplīna pavēl iemest jau aiz cieņas pret priekšnieku.

Vienmēr viņam gan tas neizdevās, sevišķi tad, kad ģenerālis pēc svinīgiem dievkalpojumiem rīkoja jo svinīgāku plītēšanu uz garnizona kases rēķina; naudu vēlāk sadzina kopā visādiem līdzekļiem tā, lai arī vēl peļņa atlēktu, un feldkurātam tad vienmēr šķitās, ka dievs viņu atstūmis no sava vaiga un viņš kļuvis galīgi nožēlojams.

Viņš staigāja kā pa miglu un, tā kā visā šinī haosā vēl nebija zaudējis ticību dievam, tad sāka nopietni pārdomāt, vai nesākt sevi ik dienas šaustīt.

Šādā noskaņojumā viņš tagad ieradās pie ģenerāļa.

Ģenerālis Finks saņēma viņu, starodams priekā.

– Vai esat jau dzirdējis par manu kara tiesu? – viņš gaviļējot izsaucās. – Mēs kārsim vienu jūsu tautieti.²²

Pie vārda «tautietis» feldkurāts Martinecs, sāpīgi aizskarts, paskatījās ģenerālī. Viņš jau vairākkārt bija noraidījis domas, ka viņš esot čehs, un neskaitāmas reizes skaidrojis, ka viņa Morāvijas draudzē ietilpuši divi ciemi, viens čehu, otrs vācu, un ka viņam pašam bieži vajadzējis vienu svētdienu teikt svētrunu vāciešiem, otru čehiem; čehu ciemā nav bijusi čehu, bet vācu skola, tāpēc viņš mācījis abās skolās reliģiju vācu valodā un tāpat nav nekāds čehs. Tomēr šis loģiskais slēdziens tikai ierosināja reiz kādam majoram pie galda piezīmi, ka Morāvijas feldkurāti acīm redzot līdzinoties kādai jauktu preču tirgotavai.

– Pardon, – ģenerālis atvainojās, – es aizmirsu, ka tas nav jūsu tautietis. Tas ir čehs, pārbēdzējs, nodevējs, kalpojis krieviņiem, tāpēc viņu pakārs. Patlaban mēs formas pēc noskaidrojam viņa personību, bet tas nav svarīgi. Viņu tik un tā pakārs, tiklīdz saņemsim telegrāfisku atbildi.

Nosēdinot feldkurātu sev līdzās uz dīvēna, ģenerālis jautri turpināja:

– Ja es sasaucu kara tiesu, tad tai jārikojas pienācīgā ātrumā, tas ir mans princips. Pašā kara sākumā, kad es biju Ļvovā, man izdevās lietu tā ievirzīt, ka trīs minūtes pēc sprieduma pasludināšanas

²¹ Mums jāuzvar! (Vāc.)

²² V.E.: Budeme věšet jednoho vašeho krajana.

notiesātais jau karājās. Tiesa, tas bija ebrejs, bet mēs arī vienu ruteni pakārām piecas minūtes pēc mūsu apspriedes beigām.

Ģenerālis labsirdīgi pasmējās.

– Tā bija gadījies, ka tiem abiem nevajadzēja garīgā iepriecinājuma. Ebrejs bija rabīns un rutenis – pops. Protams, šoreiz stāvoklis citāds, jo te nāksies pakārt katoli. Bet, lai velti nekavētos, es izdomāju ko lielisku: jūs viņam sniegsiet garīgo iepriecinājumu avansa veidā. Taisni tāpēc, lai mums nebūtu lieki jāšķiež laiks.

Viņš piezvanīja un pavēlēja kalpotājam:

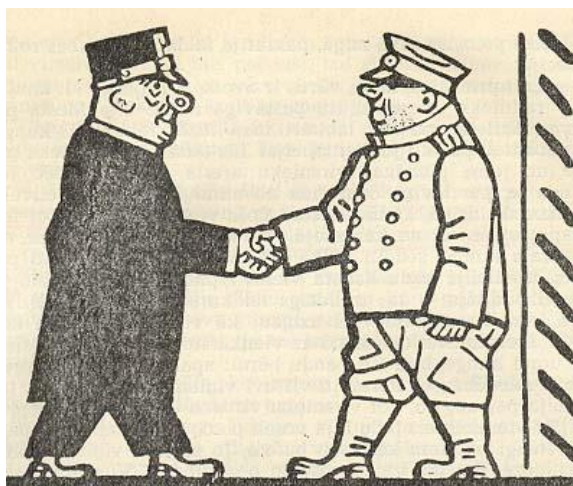
– Atnes pārīti no vakarējās baterijas!

Un viņš laipni nosacīja, pieliedams feldkurātam pilnu glāzi:

– Jums pašam arī drusku jāiepriecinās pirms garīgā iepriecinājuma sniegšanas.

No aizrestotā loga, aiz kura Šveiks sēdēja uz savas lāviņas, šinī drausmīgajā mirklī skanēja viņa dziesma:

Kas nekaiš dzīvot kareivim,
To meičas mīl visnotulim,
Tam nauda kabatā
Un dūša priecīga!
Tra-ra-ra-ra! Eins, zwei!²³

II. Garīgais iepriecinājums

Feldkurāts Martinecs nevis ienāca, bet vārda pilnā nozīmē ielidoja pie Šveika kā balerīna uz skatuves. Ilgas pēc debess svētlaimes un pudele veca «Gumpoldskirhnera» bija padarījušas viņu vieglu kā spalvīnu. Viņam likās, ka viņš šinī svinīgajā un svētajā brīdī tuvojas dievam, kaut īstenībā tuvojās Šveikam.

Durvis aiz viņa aizslēdza, atstājot abus vienatnē, un viņš apgarots uzrunāja Šveiku, kas sēdēja uz lāviņas:

– Mīļais dēls, es esmu feldkurāts Martinecs.

Šī uzruna viņam visu ceļu bija likusies vispiemērotākā un zināmā mērā tēvišķi aizkustinoša.

Šveiks piecēlās savā migā, pakratīja feldkurātam abas rokas un sacīja:

– Ļoti priecājos, mans vārds ir Šveiks, 91. pulka 11. kaujas rotas raitnieks. Nesen mūsu pastāvīgā mītne bija Mosta pie Litavas. Sēdieties nu vien labi ērti man līdās, feldkurāta kungs, un pastāstiet, par ko jūs ietupināja! Jūs taču esat virsnieka pakāpē, un jums pienākas virsnieku aresta telpas. Kāpēc jūs iegrūda te, kur lāviņa čum vien no utīm? Dažreiz gan cilvēks pats nav skaidrībā, kādās aresta telpās viņam jānonāk, bet tad to saputrojuši vai nu kancelejā, vai kaut kā nejauši. Reiz es, feldkurāta

²³ V.E.: *My vojáci, my jsme páni nás milujou holky samy my fasujem peníze, máme se všady dobře... Cárará... Ein, zwei...*

kungs, sēdēju pulka arestā Budejovicē, un tad pie manis iesēdināja kādu kadeta vietas izpildītāju.²⁴ Šitāds kadeta vietas izpildītājs – tas ir līdzīgs feldkurātam, ne īsti teļš, ne piena lops, kareivjiem viņš uzbļauj kā virsnieks, bet, ja kas notiek, tad viņu iesloga kopā ar vienkāršiem kareivjiem. Viņi, feldkurāta kungs, bija īsti bandu bērni: apakšvirsnieku virtuvē viņus nepieņēma, uz kareivju virtuvi viņiem nebija tiesību, tai viņi bija par augstu, bet virsnieku virtuve viņiem atkal nepiederējās. Mums toreiz tādu bija veseli pieci, un sākumā viņi pārtika vienīgi no siera kareivju bufetē, jo pārtiku viņiem nekur neizsniedza. Bet tad viņus notvēra obrļajtnants Vurms un aizliedza ēst kareivju bufetē, jo tas nesaskan ar kadeta vietas izpildītāja godu. Bet kas cits viņiem atlika? Virsnieku bufetē viņus taču nelaida. Tā viņi karājās starp debesīm un zemi un dabūja pāris dienās nostaigāt tādu ērkšķu ceļu, ka viens ielēca Malšā, bet otrs pameta pulku un pēc diviem mēnešiem atrakstīja uz kazarmām, ka kļuvis par kara ministru Marokā. Tā nu viņi palika tikai četri, jo to, kas ielēca Malšā, izvilka no ūdens vēl dzīvu. Viņš, redziet, uztraukumā bija piemirsis, ka prot peldēt un pat teicami izturējās pārbaudījumu peldētāju skolā. Viņu nosūtīja uz slimnīcu un tur atkal nezināja, kur viņu novietot un kādu segu dot, vienkāršo kareivju vai virsnieku. No šā stāvokļa bija raduši tādu izeju, ka segu nebija vispār nemaz devuši, bet ietinuši tikai slapjā palaga, tā ka viņš pēc pusstundas jau lūdies, lai ved atpakaļ uz kazarmām. Šito pašu arī iesēdināja pie manis pilnīgi slapju. Viņš nosēdēja kādas četras dienas un bija visai apmierināts, ka dabū uzturu, kaut vai arestantu, bet tas vismaz drošs, kā saka. Piektajā dienā viņu aizveda, bet pēc pusstundas viņš atgriezās pēc cepures, raud aiz prieka un stāsta man: «Beidzot mūsu lietā pieņemts lēmums. No šās dienas mēs, kadetu vietas izpildītāji, izcietīsim sodu virssardzē kopā ar virsniekiem un pusdienas saņemsim virsnieku virtuvē, kad virsnieku kungi būs paēduši, tad atliekas mums. Bet gulēšana mums būs kopā ar kareivjiem, kafiju saņemsim kareivju virtuvē un tabaku arī kopā ar kareivjiem».

Tikai tagad feldkurāts tik daudz atjēdzās, ka varēja pārtraukt Šveiku ar teikumu, kam gan nebija nekāda sakara ar iepriekšējo sarunu:

– Jā, jā, mans mīlais dēls! Ir daudz kas tāds starp zemi un debesīm, par ko jāpadomā ar ticības pilnu dvēseli un paļaušanos uz dieva neizmērojamo žēlastību. Es esmu ieradies sniegt tev garīgo iepriecinājumu, mans dēls.²⁵

Viņš apklusā, jo pats jūta, ka kaut kas nav īsti kārtībā. Vēl ceļā viņš bija sastādījis plānu runai, ar kuru gribēja piedabūt nelaimīgo pārdomāt savu grēcīgo dzīvi un izlūgties debess svētlaimi, kas tam būs lemta, ja tas izsūdzēs grēkus un izrādīs patiesu nožēlu.

Viņš vēl pārdomāja, kā ievirzīt sarunu, kad Šveiks viņam aizsteidzās priekšā, lūgdams papirosu.²⁶

Feldkurāts Martinecs līdz šim vēl nebija iesācis smēķēt, tas bija vienīgais, kas bija atlicis no viņa agrākā dzīves veida. Šad tad, būdams mazliet iereibis pie ģenerāļa Finka, viņš bija mēģinājis smēķēt cigāru, bet tad viņam viss nāca atpakaļ un viņam radās iespaids, ka sargeņģelis brīdinot kutina viņam rīkli.

– Es nesmēķēju, mīlais dēls, – viņš ar neparastu cieņu atbildēja.

– Tas ir brīnums, – Šveiks sacīja. – Esmu pazinis daudz feldkurātu, bet visi kūpējuši kā spirta dedzinātava Zlīhovā. Es nemaz nevaru iedomāties feldkurātu, kas nesmēķē un nedzer. Tikai vienu es pazinu, kas nesmēķēja, bet tas toties gremoja tabaku un svētrunas laikā nospļaudīja visu kanceli. No kurienes jūs esat, feldkurāta kungs?

– No Jaunjičīnas,²⁷ – nošļukušā balsī atsaucās viņa ķ. un ķ. godība Martinecs.

– Tad jums, feldkurāta kungs, vajadzēja tur pazīt tādu Ruženu Gaudrsovu. Viņa aizpērnā gadā kalpoja kādā krodziņā Platnērša ielā Prāgā un pieprasīja alimentus no astoņpadsmit vīriešiem reizē, jo viņai bija piedzimuši dvīņi. Vienam no šiem dvīņiem viena acs bija zila, otra brūna, otram – viena acs pelēka, otra melna, tāpēc viņa sprieda, ka tur vainīgi četri kungi ar attiecīgām acīm, kuri apmeklēja krodziņu un bija ar viņu ielaidušies darīšanās. Vienam dvīnim atkal bija līka kājiņa kā maģistrāta padomniekam, kas arī mēdza tur iegriezties, otram seši pirksti vienai kājai kā krodziņa pastāvīgajam apmeklētājam deputātam. Un tagad iedomājieties, feldkurāta kungs, ka viņai bijušas darīšanas ar astoņpadsmit apmeklētājiem, un dvīņiem no katra ir kāda pazīme, no visiem astoņpadsmit, ar kuriem viņa bijusi kopā vai nu privātā dzīvoklī, vai viesnīcā. Tiesa galu galā nosprieda, ka tik lielā barā tēvu nevar konstatēt, un tad šī Ružena uzvēla visu vainu saimniekam un iesūdzēja to, bet tas pierādīja, ka viņš jau gadus divdesmit impotents pēc kādas operācijas sakarā ar apakšējo locekļu iekaisumu. Nu, tad šo Ruženu nogādāja pie jums, feldkurāta kungs, uz Jaunjičīnu, un tā mēs redzam, ka, daudz gribot, cilvēks

²⁴ V.E.: *kadetštelftrétra*.

²⁵ V.E.: *Přicházím, milý synu, poskytnouti ti duchovní útěchy*.

²⁶ V.E.: *jestli má cigarety*.

²⁷ V.E.: *Od Nového Jičína*.

bieži paliek tukšām rokām. Viņai vajadzēja turēties pie viena un neapgalvot tiesai, ka viens dvīnis ir no deputāta kunga un otrs no maģistrāta padomnieka kunga vai atkal no tāda un tāda. Bērna dzimšanu taču ļoti viegli aprēķināt. Tad un tad es biju ar viņu viesnīcā, un tad un tad bērns ir piedzimis. Protams, ja dzemdības normālas, feldkurāta kungs. Bet šādās viesnīcās iebraucējiem vienmēr par piecnieku var dabūt liecinieku, vai nu sētnieku, vai istabeni, kas apzvēr, ka apsūdzētais tiešām bijis tur tanī naktī ar sūdzētāju un viņa vēl tam sacījusi, kad nākusi pa kāpnēm lejup: «Bet ja nu būs kādas sekas?» – un viņš tai atbildējis: «Esi bez bēdu, pelīt, par bērnu es parūpēšos».

Feldkurāts bija iegrimis domās, un visa šī garīgā iepriecinājuma sniegšana viņam sāka likties visai grūta, kaut gan viņš bija jau iepriekš sastādījis plānu, kā runāt ar šo mīlo dēlu: par dievišķo žēlsirdību pastarā dienā, kad visi kara noziedznieki piecelsies no miroņiem ar virvi ap kaklu un, ja tie nožēlos grēkus, tad mantos apžēlošanu tāpat kā tas jaunās derības palaidnis.

Viņš bija sagatavojis vislieliskāko garīgo iepriecinājumu, kam vajadzēja sastāvēt no trim daļām. Vispirms viņš gribēja runāt par to, ka cilvēkam, kas pilnīgi samierinājies ar dievu, nāve pie karātavām ir viegla. Kara likums soda vainīgo par to, ka tas nodevis viņa majestāti ķeizaru, kas ir visu kareivju tēvs, tāpēc pats mazākais pārkāpums pret ķeizaru uzskatāms kā tēva slepkavība, kā tēva nozaimošana. Tālāk feldkurāts gribēja attīstīt teoriju, ka ķeizara vara ir no dieva žēlastības un dievs ķeizaru iecēlis pārvaldīt pasaulīgās lietas, tāpat kā Romas pāvestu – pārvaldīt garīgās lietas. Tāpēc tas, kas nodod ķeizaru, nodod arī pašu dievu to kungu, un nodevēju karavīru gaida bez virves vēl mūžīgs sods kā pazudinātu grēcinieku. Bet tomēr, kaut gan cilvēku varā nav atcelt spriedumu, lai neciestu militārā disciplīna, un noziedzniekam no karātavām neizbēgt, viss vēl nav zaudēts, kas attiecas uz otru, mūžīgo sodu. No tā cilvēks atbrīvojas kā no nieka, nožēlojot grēkus.

Feldkurāts jau garā redzēja šo aizgrābjošo ainu, kura arī viņam nāks par labu, dzēšot tur augšā visādas atzīmes par viņa darbību un uzvešanos ģenerāļa Finka dzīvoklī Pržemišļā.

Viņš jau bija iztēlojies, kā viņš uzkliegs notiesātajam: «Nožēlo grēkus, mans dēls! Zemosimies abi dieva priekšā!»

Un kā pēc tam smirdošajā, utu pilnajā kamerā atbalsosies lūgšanas vārdi: «Kungs, kas tu esi žēlsirdība un piedošana, es tevi lūgdams aizlūdzu par šā karavīra (vārds un uzvārds) dvēseli, kam tu esi pavēlējis atstāt šo pasauli pēc Pržemišļas kara tiesas sprieduma. Dod, ak kungs, ka šis kājnieku pulka kareivis savas sirsnīgās un vaļsirdīgās grēku nožēlošanas dēļ tiktu paglābts no elles mokām un piepulcināts tiem atpestītajiem mūžīgajā priekā».

– Ar jūsu atļauju, feldkurāta kungs, jūs jau minūtes piecas sēžat kā nomušīts, it kā šī saruna jūs nemaz neskartu. Tūliņ var redzēt, ka cilvēks pirmo reizi arestā.

– Es te ierados garīgā iepriecinājuma dēļ, – feldkurāts nopietni sacīja.

– Tas ir gan dīvaini, kā jūs apstājis tas garīgais iepriecinājums, feldkurāta kungs. Es neesmu vis tik stiprs, ka varētu sniegt jums kādu iepriecinājumu. Jūs taču neesat ne pirmais, ne pēdējais feldkurāts, kas nokļuvis aiz restēm. Un, ja man patiesība jāsaka, feldkurāta kungs, tad man trūkst runas dāvanu, lai es varētu kādu grūtā brīdī iepriecināt. Reiz es gan mēģināju, bet diezin cik labi vis neizdevās. Piesēdieties man tepat blakus, es jums to pastāstīšu. Kad es vēl dzīvoju Opatovices ielā, man bija draugs Faustīns, viesnīcas šveicars. Tas bija ļoti kārtīgs cilvēks, godīgs un centīgs. Lai tur vai kāds ielas skuķis, viņš zināja visus, un jūs varējāt ierasties pie viņa viesnīcā kaut vai nakts vidū, feldkurāta kungs, un teikt: «Faustīna kungs, man vajadzīga jaunkundze», – un viņš jums tūliņ godīgi apvaicātos, vai jūs gribat gaišmati vai tumšmati, mazāku, lielāku, tievu, resnu, vācieti, čehieti vai ebrejieti, jaunavu, šķirteni vai precētu, intelligentu vai neintelligentu.

Šveiks familiāri pieklāvās feldkurātam un turpināja, aplicis tam roku ap viduci:

– Pieņemsim, ka jūs, feldkurāta kungs, viņam sacītu: «Man gribas gaišmati ar glītām kājām, atraitni, neintelligentu», – un pēc desmit minūtēm tā jau būtu jums gultā ar visu kristāmvīmi.

Feldkurātam jau metās karsti, bet Šveiks stāstīja vien tālāk, mātes maigumā spiezdams viņu sev klāt:

– Jūs nemaz neticēsiet, feldkurāta kungs, kas šim Faustīna kungam bija par izpratni tikumības un godīguma lietās. No tiem sieviešiem, ko viņš piegādāja viesnīcai, viņš nekad neņēma ne kreicera dzeramnaudas, un, ja kāda no viņām to aizmirsta un gribēja viņam iespiest kādu nieku saujā, tad jums vajadzēja redzēt, kā viņš uztraucās un sāka brēkt: «Tu cūka gatavā, ja tu tirgojies ar savu miesu un krīti nāves grēkā, tad nedomā, ka man vajag tavu desmit helleru! Es neesmu nekāds savedējs, tu bezkaunīgā vazaņķe! Es to daru vienīgi aiz līdzietības pret tevi, lai tev, ja jau tu tik samaitāta esi, nevajadzētu atklāti piedāvāt savu negodu garāmgājējiem, lai tevi naktī nesāķertu patruļa un tev nevajadzētu trīs dienas mazgāt iecirknī grīdas. Te tu vismaz esi siltumā, un neviens neredz, cik dziļi esi grimusi». Viņam maksāja klienti. Viņam bija sava takse: zilas acis maksāja desmit kreiceru, melnas –

piecpadsmit kreiceru, un viņš visu smalki izrēķināja uz papīra un pasniedza apmeklētājam kā kādu rēķinu. Par starpniecību viņš tiešām ņēma visai mērenas cenas. Par neinteligentu sievišķi gan bija jāpiemaksā desmit kreiceru, jo viņš vadījās pēc principa, ka vienkāršam meitietim vairāk satura nekā kādai izglītotai dāmai. Bet reiz vakarā Faustīna kungs atskrien pie manis Opatovices ielā traki uztraucies un kā bez galvas, it kā viņu nule būtu izvilkuši no tramvaja apakšas un pie tam nospēruši pulksteni. Sākumā viņš nemaz nerunāja, izvilka no kabatas pudeli ruma, ieņēma malku, pasniedza man un noteica: «Dzer!» Tā mēs klusējām, kamēr pudele bija tukša, un tad viņš sacīja: «Draugs, esi tik labs un izdari man pakalpojumu! Atver logu uz ielu, es nosēdīšos uz palodzes, tu mani paķersi aiz kājām un nosviedīsi no trešā stāva lejā. Cita nekā man no dzīves vairs nevajag, es gribu tikai saņemt pēdējo mierinājumu, ka ir vēl atrodams labs draugs, kas mani nogādā labākā pasaulē. Šinī pasaulē es vairs ilgāk nevaru dzīvot, jo mani, godīgu cilvēku, apvaino par savešanu, it kā kādu suteneru no ebreju kvartāla. Mūsu viesnīca taču ir pirmšķirīga, visām trim istabēm un arī manai sievai grāmatiņas kārtībā, un ārsta kungam par vizīti mēs neesam ne kreicera parādā. Tātad, ja tu mani kaut drusku mīli, tad nosvied mani no trešā stāva lejup, sniedz man šo pēdējo iepriecinājumu!» Es viņam liku uzrāpties uz palodzes un tad izsviedu viņu uz ielas. Nenobīstieties, feldkurāta kungs!

Šveiks uzkāpa uz lāviņas un uzvilka feldkurātu līd.

– Re, feldkurāta kungs, šitā es viņu sagrābu un – blaukš! – zemē!

Šveiks pacēla feldkurātu gaisā, nosvieda uz grīdas un mierīgi turpināja, kamēr pārbiedētais feldkurāts prātoja, vai viņam vēl visi kauli veseli.

– Redziet nu, feldkurāta kungs, ar jums nekas nenotika, un ar to – ar Faustīna kungu – arī ne, kaut gan viņš nokrita no trīsreiz tik liela augstuma. Protiet, viņš bija galīgi piedzēries un pavisam aizmirsis, ka Opatovices ielā es dzīvoju pavisam zemu, pirmajā stāvā, nevis trešajā kā pirms gada Kržemeneces ielā, kur viņš mani apciemoja.

Feldkurāts šausmās raudzījās augšup uz Šveiku, kas stāvēja virs viņa uz lāviņas un svaidījās ar rokām.

Feldkurātam ienāca prātā, ka viņam darīšanas ar vājprātīgu, tāpēc viņš lēnām atmuguriski kāpās uz durvju pusi, runādams: «Jā, mīļais dēls, tas nebija pat trīsreiz augstāk», – un pēkšņi sāka dauzīt durvis, tik šausmīgi rēkdams, ka viņam tūlīt atvēra.

Šveiks redzēja pa aizrestoto logu, kā feldkurāts sargkareivju pavadībā steidzīgi aizgāja pār pagalmu, plātīdamies ar rokām.

«Nu viņu aizved uz «magorku»²⁸», Šveiks nodomāja, nolēca no lāviņas un sāka maršēt pa kameru, dziedot:

To gredzenu, ko tu man devi,
To vairāk nenēsāšu es.
Sasodīts, kāpēc ne?
Kad ieradīšos reģimentē,
To ielādēšu šautenē.

Pēc dažām minūtēm feldkurātu pieteica ģenerālim Finkam.

Pie ģenerāļa bija atkal liela «sēde», kur galveno lomu tēloja divas piemīlīgas dāmas, vīns un liķieris.

Te bija sapulcējušies visi kara tiesas locekļi, atskaitot vienkāršo kājnieku, kas šorīt bija citiem aizdedzinājis papirosus.

Feldkurāts ieslīdēja sapulcēto vidū kā rēgs. Viņš bija bāls, satraukts un cieņas pilns kā cilvēks, kas apzinās, ka viņu izplaukājuši nepelnīti.

²⁸ Čehu kareivju apzīmējums vājprātīgo iestādei.

Ģenerālis Finks, kas pēdējā laikā bija visai iemīļojis feldkurātu, nosēdināja viņu sev līdzās uz dīvēna un dzēra balsi apvaicājās:

– Kas tev noticis, garīgais iepriecinājums?

Viena no jautrajām dāmām meta feldkurātam ar savu papirosu.

– Iedzer, garīgais iepriecinājums! – ģenerālis sacīja un ielēja feldkurātam vīnu lielā, zaļā kausā. Tā kā feldkurāts visu tūliņ neizdzēra, ģenerālis pats lēja viņam vīnu mutē, un, ja feldkurāts nebūtu varonīgi rijis, tad viņš būtu nolijis zemē.

Tikai tad feldkurātam jautāja, kā notiesātais saņēmis garīgo iepriecinājumu. Feldkurāts piecēlās un traģiskā balsī nosacīja:

– Viņš zaudēja prātu.

– Tas gan būs bijis lielisks garīgais iepriecinājums, – ģenerālis iesmējās, un visi sāka šausmīgi smieties, bet abas dāmas – apmētāt feldkurātu papirosiem.

Galda galā atzveltņī snauda majors, kas jau bija par daudz iedzēris; tagad viņš atmodās no savas apātijas, aši ielēja divās vīna glāzēs liķieri, izlauza ceļu starp sēdekļiem pie feldkurāta un piespieda apstulbušo dieva kalpu sadzert tu-brālības.²⁹ Tad viņš atstreipuloja atpakaļ savā vietā un snauda tālāk.

Šis dzēriens noveda feldkurātu velna cilpās. Velns izstiepa pēc viņa savus nagus no visām galdā saliktajām pudelēm, no jautro dāmu skatieniem un smaidiem. Dāmiņas bija uzcēlušas savas kājas taisni viņam priekšā uz galda, un Belcebulis raudzījās feldkurātā no mežģīņu jūkļa.

Feldkurāts līdz pēdējam mirklim bija pārliecināts, ka runa ir par viņa dvēseli un viņš pats ir mocekļis.

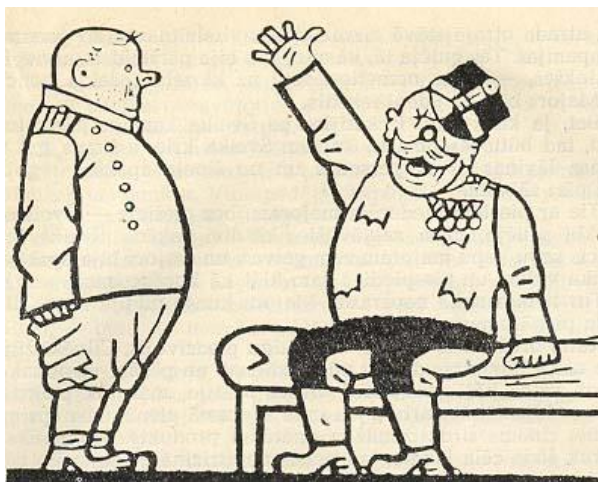
Šādās pārdomās viņš uzrunāja abus ģenerāļa kalpotājus, kuri aiznesa viņu uz dīvēna blakus istabā:

– Skumīga, bet sirdi pacilājoša aina atklājas jūsu acīm, kad jūs bez aizspriedumiem un šķīstu sirdi atceraties tos daudzos slavenos cietējus, kas uzpurējušies savas ticības labad un pazīstami ar mocekļu vārdu. Es sniedzu jums paraugu, kā cilvēks var pacelties pāri visādiem pārbaudījumiem, ja viņa sirdī mājo patiesība un tikumība, kas palīdz viņam gūt spožu uzvaru pār visbriesmīgāko grēku.

Šinī mirklī viņu pagriezta ar seju pret sienu, un viņš tūliņ iemiga.

Viņam bija nemierīgs miegs. Viņš sapņoja, ka pa dienu izpilda feldkurāta pienākumus, bet nakti ir viesnīcas šveicars Faustīna vietā, ko Šveiks bija izsviedis pa trešā stāva logu. Ģenerālim iesniedz par viņu no visām pusēm sūdzības; te viņš apmeklētājam gaišmates vietā piegādājis tumšmati, te inteligentas šķirtenes vietā neinteligentu atraitni.

Viņš pamodās no rīta nosvīdis kā žurka, kuņģī griezās vien kā jūras slimības laikā, un viņam likās, ka viņa bijusī priekšniecība, Morāvijas mācītājs, ir eņģelis, salīdzinot ar viņu.

²⁹ V.E.: *vypít to s ním na bratrství.*

III. Šveiks atkal nokļūst savā kaujas rotā

Majors, kas ģenerāļa viesībās sadzēra ar feldkurātu tu-brālības un tad snauda tālāk, bija tas pats, kas iepriekšējā dienā bija izpildījis auditora pienākumus, tiesājot Šveiku.

Konstatēts, ka neviens nav manījis, kad un kā majors nakti atstājis ģenerāļa viesības. Visi dalībnieki bija tādā stāvoklī, ka nemaz neievēroja viņa prombūtni; ģenerālis pat neizšķīra, ar ko runā. Majors jau stundas divas bija projām, bet ģenerālis vēl vienmēr, ūsas griezdams un idiotiski smiedamies, daudzinaja:

– To jūs gan labi pateicāt, majora kungs!

No rīta majoru nekur nevarēja atrast. Viņa mētelis karājās priekšnamā, zobens – uz pakaramā, trūka tikai viņa virsnieka cepures. Iedomājās, ka viņš būs aizmidzis kādā klozetā, tāpēc izmeklēja klozetus visā mājā, taču bez panākumiem. Majora vietā gan atrada otrajā stāvā aizsnaudušos virsleitnantu no ģenerāļa kompānijas. Tas gulēja tā, kā miegs to bija pārsteidzis, atvieglojot iekšas, – ceļos nometies, seju uz klozeta sēdekļa nolīcis.

Majors bija kā ūdenī iekritis.

Bet, ja kāds būtu ieskatījies pa Šveika kameras aizrestoto logu, tad būtu ieraudzījis, ka zem Šveika krievu šineļa guļ uz vienas lāviņas divas personas un no šineļa apakšas rēgojas divi pāri zābaku.

Tie ar piešiem piederēja majoram, bez piešiem – Šveikam.

Abi gulēja, cieši sakļāvušies kā divi kaķēni. Šveiks bija palicis savu ķepu majoram zem galvas, un majors bija apskāvis Šveika viduci un piespiedies tam klāt kā kucēns kucei.

Tur nebija nekā neparasta. Majora kungs pildīja savus dienesta pienākumus.

Katrs droši vien būs ko tamlīdzīgu piedzīvojis. Cilvēki žūpo visu nakti līdz otras dienas pēcpusdienai, un pēkšņi viens saķer galvu, uzlec kājās un brēc: «Jēzus Marija, man tak pulksten astoņos bija jābūt darbā!» Tā ir tā saucamā pienākuma apziņas lēkme, zināms sirdsapziņas pārmetumu produkts. Ja cilvēkam uzbrūk šāda cēla lēkme, tad nekas nesatricinās viņa svēto pārliecību, ka viņam šinī pašā mirklī jāatgūst darbā nokavētais. Tie ir tie radījumi bez cepures, ko šveicari tvarsta gaitēņos un gulda savās istabiņās uz dīvāna, lai izguļ paģiras.

Līdzīga lēkme uzbruka arī majoram.

Kad viņš pamodās savā atzveltnī, viņam pēkšņi ienāca prātā, ka tūliņ jānopratina Šveiks. Šī dienesta pienākumu pildīšanas lēkme uznāca tik negaidot un strauji un majors rīkojās tik ātri un noteikti, ka neviens viņa pazušānu nepamanīja.

Toties jūtamāka bija majora ierašanās kara cietuma sardzes telpās. Viņš tur iedrāzās kā šāviņš.

Dežurants feldfēbelis gulēja pie galda, un ap viņu dažādās pozās snauda pārējais sardzes personāls.

Majors, atstūmis cepuri uz auss, izgrūda tādu lāstu, ka visi palika pusvīru mutēm; viņu sejas tā sašķobījās, ka likās, majoru neuzlūko vis pulciņš pārbijušos un pārsteigtu kareivju, bet bars atņirgušos pērtiķu. Majors trieca dūri uz galda un uzbrēca feldfēbelim:

– Jūs nevīžīgais lamzak, es jums jau tūkstoškārt esmu teicis, ka jūsu apakšnieki ir apķēzījušos cūku bars!

Tad viņš pagriezās pret pārbiedēto sardzi un kļiedza:

– Kareivji! Jums pat guļot mulķība spiežas pa visām vīlēm ārā, bet, kad jūs pamostaties, tad jums ir tādi purni, it kā katrs, no jums būtu aprijis vagonu dinamīta.

Tam sekoja gara un pamatīga lekcija par sardzes pienākumiem un pavēle nekavējoties atslēgt Šveika kameru, jo notiesātais esot vēlreiz jānopratina.

Lūk, kā majors nakti nokļuva Šveika kamerā!

Majors jau bija sasniedzis to stadiju, ko mēdz apzīmēt par kulminācijas punktu. Viņa pēdējā eksplozija izpaudās rīkojumā izsniegt viņam kameras atslēgas.

Feldfēbelim, saņemot beidzamos gribas spēkus, izdevās atcerēties sardzes dienesta reglamentu, un viņš atsacījās nodot majoram atslēgas. Tas negaidot ietekmēja majoru visai labvēlīgi.

– Jūs apķēzījušos cūku bars, – viņš brēca pār visu pagalmu, – būtu jūs man tās atslēgas iedevuši, tad es jums būtu gan rādījis!

– Padevīgi ziņoj, – feldfēbelis ieteicās, – ka būšu spiests jūs ieslēgt un jūsu pašu drošības dēļ pielikt jums sargu. Kad jums labpatiks nākt ārā, tad, lūdzu, piedauziet pie durvīm, majora kungs!

– Aunagalva, paviāns, kamielis gatavais, – majors atbildēja, – vai tu domā, ka man no arestanta bailes, ka tu gribi sūtīt kamerā sardzi, kamēr es viņu nopratinu? Velns un elle un deviņi pērkonī, ieslēdziet mani un taisieties, kā pazūdat!

Spraugā virs durvīm petrolejas spuldze ar zemu nogrieztu degli izstaroja caur stieplu režģi blāvu gaismu, tik vāju, ka majors tikko saskatīja pamodušos Šveiku, kas militārā stājā pie savas lāviņas gaidīja, ko šis apciemojums viņam nesīs.

Šveikam ienāca prātā, ka labāk sākt ar raportu, tāpēc viņš paceltā balsī apņēmīgi noskaitīja:

– Padevīgi ziņoju, majora kungs, kamerā viens ieslodzītais, sevišķu notikumu nav.

Majors piepeši nevarēja vairs atcerēties, kādā vajadzībā te īsti ieradies, tādēļ noteica:

– Brīvi! Kur tev ir tas ieslodzītais?

– Tas esmu es, padevīgi ziņoju, majora kungs, – Šveiks lepni atbildēja.

Majors neveltīja šai atbildei vērību, jo ģenerāļa vīni un liķieri sāka radīt viņa smadzenēs pēdējo alkohola reakciju. Viņš nožāvājās tik drausmīgi, ka kurš katrs civilists būtu pie tam izmežģījis žokli, bet majoram šīs žāvas tikai pārsvieda domas, tanīs smadzeņu ielokos, kur cilvēkiem novietotas dziedāšanas spējas. Viņš gluži vaļīgi atgāzās Šveika lāviņa un iekviecās kā aizdurts puscūcis pirms nāves:

Oh Tannenbaum! Oh Tannenbaum!

Wie grün sind deine Blätter!³⁰

To viņš vairākkārt atkātoja juku jukām, papildinot dziesmu ar neizprotamiem spiedzieniem.

Tad viņš pavāļājās uz muguras kā lācēns, saritinājās kamolā un sāka krākt.

– Majora kungs, – Šveiks viņu modināja, – padevīgi ziņoju, jūs iedzīvosieties utīs.

Tas tomēr nelīdzēja. Majors gulēja kā nosists. Šveiks maigi uzlūkoja viņu un, noteicis: – Nu tad guli vien, šņabdeguni! – uzsedza viņam savu šineli. Vēlāk Šveiks pats arī palīda zem šineļa, un tā viņus no rīta atrada ciešā tuvībā.

Ap pulksten deviņiem, kad majora meklēšana bija sasniegusi augstāko pakāpi, Šveiks norāpās no lāviņas un nolēma majora kungu modināt. Viņš sapurināja to vairākas reizes visai sirsnīgi un norāva tam šineli. Beidzot majors piecēlās sēdus un truli noraudzījās Šveikā, meklēdams atrisinājumu mīklai: kas gan īsti noticis?

– Padevīgi ziņoju, majora kungs, – Šveiks sacīja, – ka no sardzes istabas vairākkārt nākuši skatīties, vai jūs vēl esat dzīvs. Tāpēc es atļāvos jūs tagad uzmodināt, lai jūs gadījumā neaizgulaties, jo es nezinu, cik ilgi jūs parasti gulat. Uhržinevas alus darītavā dzīvoja kāds galdnieks, kas mēdza katru rītu celties pulksten sešos, bet, ja viņš nogulēja kaut tikai ceturtdaļstundu ilgāk, līdz ceturksnim uz septiņiem, tad nevarēja vairs piecelties līdz pusdienai, un tas vilkāms tik ilgi, līdz viņu atlaida no darba, un tad viņš aiz dusmām izdarīja noziegumu – apvainoja baznīcu un vienu mūsu valdošā nama locekli.

– Tu ir plānprātīgs, vai ne? – majors ievaicājās laužtā čehu valodā tīri vai izmisumā, jo no vakarējās dzeršanas galva bija dulna un viņš nekādi nevarēja aptvert, kāpēc te īsti sēž, kā viņš te iekļuvis no sardzes telpām un kāpēc šis tips, kas stāv viņa priekšā, muld tādas aplamības. Viss tas likās ļoti ērmīgi. Viņš neskaidri atcerējās, ka nakti jau bijis šeit, bet kādā nolūkā?

– Vai es te nakti ir bijis? – viņš ne visai droši ieprasījās.

– Kā pavēlat, majora kungs, – Šveiks atbildēja, – cik es no majora kunga vārdiem sapratu, tad majora kungs bija ieradies mani nopratināt.

Tad nu majoram atausa gaismā, un viņš vispirms pārļaida skatienu sev, tad paskatījās aiz sevis, it kā ko meklētu.

– Neraizējieties veltīgi, majora kungs! – Šveiks sacīja. – Jūs pamodāties tādā pašā izskatā, kādā ieradāties. Jūs ieradāties bez šineļa, bez zobena, tikai cepurē. Cepure ir tur, man vajadzēja to izņemt jums no rokām, jo jūs gribējāt likt to pagālvī. Virsnieku parādes cepure, tā jau ir tikpat kā cilindrs. Bet gulēt uz cilindra – to varēja atļauties tikai kāds Karderaza kungs Lodjenicē. Viņš parasti izlaidās traktierī garšļauku un palika cilindru zem galvas, jo viņš bija līķu izvadātājs un gāja uz visām bērēm cilindrā. Tātad viņš palika to godīgi pagālvī un iedvesa sev, ka viņš nedrīkst to saspiest, un visu nakti, tā sakot, lidinājās virs tā, un cilindram tas neko nekaitēja, bet pat nāca par labu, jo Karderaza kungs, miegā grozīdamies, to pamazām sukāja ar saviem matiem, tā ka tas spīdēja vien.

Majors, kas beidzot bija aptvēris notikušo, joprojām truli raudzījās Šveikā un atkātoja:

– Tu ir jucis, ja? Es būt te, un es iet no šenes. – Viņš piecēlās, piegāja pie durvīm un savelēja tās. Bet, iekām durvis atdarīja, viņš vēl uzsauca Šveikam:

– Ja nepienākt telegrams, ka tu ir tu, tad tev būs kārāt.

– Sirsnīgi pateicos, – Šveiks atbildēja, – es zinu, majora kungs, ka jūs daudz rūpējaties manis dēļ, bet, ja jūs, majora kungs, būsi te vienā lopiņa iedzīvojies, uz lāviņas gulot, tad ziniet: ja tas

³⁰ Ak eglīte, ak eglīte, tu vienmēr zaļa esi! (Vāc.) V.E.: Čehu grāmatā viņš dzied: *wie schön sind deine Blätter!*

ir mazs, ar iesarkanu dibenu, tad tas ir tēviņš, un, ja viens tik ir un jūs neatrodāt otru, tādu iegarenu, ar sarkanu svītru pār vēderu, tad labi vien ir, jo citādi būs pāris, un tie nezvēri vairojas trakāk par trušiem.

– Lassen Sie das!³¹ – majors nošļucis noteica Šveikam, kad atdarīja durvis.

Sardzes telpās majors vairs necēla nekāda trača, bet apvaldīti pavēlēja aizsūtīt pēc ormaņa, un, kamēr rati kratījās pa Pržemišļas nožēlojamo bruģi, viņu neatstāja domas, ka notiesātais ir gan pirmās šķiras stulbenis, taču acīm redzot nevainīgs lopiņš, bet viņam, majoram, cits nekas neatliek kā vai nu nošauties savā dzīvoklī, vai aizsūtīt pie ģenerāļa pēc šinēļa un zobena, aizbraukt uz pilsētas pirti, pēc pirts iestiprināties Follgrubera restorānā un beidzot pasūtīt pa tālruni biļeti uz vakara izrādi vietējā teātrī.

Viņš vēl nebija nobraucis galā, kad jau bija izšķīries par pēdējo.

Dzīvoklī viņu gaidīja mazs pārsteigums. Viņš bija ieradies taisni laikā...

Dzīvokļa gaitenī stāvēja ģenerālis Finks, sagrābis aiz apkakles majora kalpotāju, un brēca:

– Kur tu esi līcis savu majoru, ragulops? Runā, tu kustoni!

Kustonis neteica ne vārda, tikai kļuva aizvien zilāks sejā, – tā ģenerālis viņu žņaudza.

Jau ienākot majors pamanīja, ka nelaimīgais kalpotājs tur padusē viņa šineli un zobenu, ko laikam, atnesis no ģenerāļa dzīvokļa. Šī aina majoru ļoti uzjautrināja, tāpēc viņš palika pusvīru durvīs stāvam un raudzījās vien mierīgi sava uzticamā kalpotāja ciešanās. Šim kalpotājam piemita īpašība palaist nagus, par ko majoram sen bija uz viņu zob.

Ģenerālis palaida gluži zilo puisi uz mirkli vaļā, gan tikai tādēļ, lai izvilktu no kabatas telegrammu, ar ko sāka sist majora kalpotājam pa seju un muti, kliegdams:

– Kur tu esi līcis savu majoru, ragulops, kur tu esi līcis savu majoru-auditoru, lops, kā tu viņam nodosi dienesta telegrammu?

– Te es esmu! – majors Dervota³² iesaucās, jo vārdu kombinācija «majors-auditors» un «telegramma» atkal atgādināja viņam dienesta pienākumus.

– Ā! – ģenerālis Finks izsaucās. – Tu esi atgriezies?

Šinīs vārdos skanēja tik daudz ironijas, ka majors neatbildēja un palika neziņā stāvam.

Ģenerālis teica, lai nākot viņam līdzī istabā, un, kad viņi apsēdās pie galda, nometa majoram priekšā saburzīto telegrammu, ar ko bija velējis kalpotāju, un traģiskā balsī noteica:

– Lasi, tas ir tavs darbs!

Kamēr majors lasīja, ģenerālis piecēlās, sāka skraidīt pa istabu, svaidīt krēslus un soliņus un kliegt:

– Bet es viņu tomēr pakāršu!

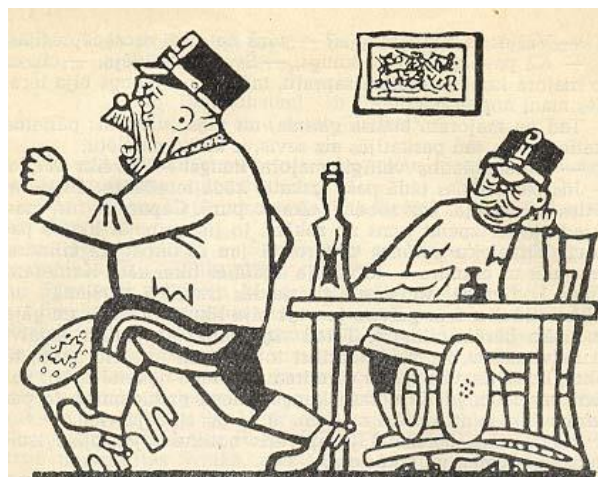
Telegramma skanēja:

«Kājnieks Jozefs Šveiks, 11. kaujas rotas raitnieks, skaitās pazudis kopš šā mēneša 16. datuma, izpildot dienesta pienākumus kā kvartirjers pārgājienā no Hirovas uz Felštinu. Kājnieks Šveiks nekavējoties nogādājams brigādes štābā Vojaličā».

Majors attaisīja atvilktni, izņēma karti un kļuva domīgs, jo Felština atradās 40 km uz dienvidaustrumiem no Pržemišļas, un tāpēc tā bija neatrisināma mīkla, kādā kārtā kājnieks Šveiks ticis pie krievu formas tērpa, atrazdamies ap 150 km no frontes, jo ierakumi stiepās Sokalas–Turzes–Kozlovas līnijā.

Kad majors pateica to ģenerālim un parādīja kartē vietu, kur Šveiks, pēc telegrammas ziņām, bija pirms pāris dienām pazudis, ģenerālis iemaurojās kā vērsis, nojauzdams, ka visas viņa cerības uz kara tiesu izputējušas. Viņš piegāja pie tālruņa, pieprasīja savienojumu ar sardzes telpu un pavēlēja tūlīt atvest arestēto Šveiku pie viņa, majora dzīvoklī. Iekām pavēli izpildīja, ģenerālis neskaitāmos spēcīgos lāstos izpauda savu īgnumu par to, ka nebija riskējis pakārt Šveiku tūlīt bez jebkādas izmeklēšanas.

Majors runāja pretī un skaidroja, ka tiesības un taisnība ejot roku rokā; viņš runāja lieliskos teikumus par taisniem spriedumiem vispār, par

³¹ Rimstieties! (Vāc.)

³² V.E.: major Dervota.

tiesas kļūdām un par visu, kas vien viņam tanī mirklī pagadījās uz mēles, jo viņu pēc pagājušā vakara mocīja neiedomājamas pagiras, kurām bija nepieciešams kaut kā izpausties.

Kad Šveiku beidzot atveda, majors pieprasīja viņam paskaidrojumu, kas īsti Felštinā noticis un kā viņš dabūjis krievu formas tērpu.

Šveiks izskaidroja visu jo pamatīgi, papildinot stāstu ar vairākiem piemēriem no atmiņā uzkrātajiem nostāstiem par cilvēku likstām. Kad majors jautāja, kāpēc viņš nav stāstījis to visu tiesā pie nopratināšanas, Šveiks atbildēja, ka neviens tak īstenībā neesot viņam prasījis, kā viņš ticis pie krievu formas tērpa, un vienīgais jautājums skanējis: «Vai jūs atzīstaties, ka esat brīvprātīgi un bez jebkādas piespiešanas uzvilcis ienaidnieka formas tērpu?» Tā kā tas saskanējis ar patiesību, tad viņš varējis tikai atbildēt: «Taisni tā, jā, zināms, tā ir, bez šaubām». Tāpēc viņš arī ar tādu sašutumu noraidījis tiesas apvainojumu, it kā viņš esot nodevis kungu un ķeizaru.

– Šis cilvēks ir pilnīgs idiots, – ģenerālis sacīja majoram. – Uzvilkt krievu formas tērpu, ko nezina kas pametis dīķmalā, ļauties, lai pašu aizdzen kopā ar krievu gūstekņiem, – to var izdarīt tikai stulbenis.

– Padevīgi ziņoju, – Šveiks atsaucās, – ka es tiešām dažreiz arī pats nomanu, ka esmu plānprātīgs, sevišķi uz vakara pusi...

– Kuš, tītar! – majors viņam uzsauca un griezās pie ģenerāļa ar jautājumu, ko nu ar Šveiku darīt.

– Lai viņu pakar viņa brigādē! – ģenerālis izlēma.

Pēc stundas sardze, kam vajadzēja pavadīt Šveiku līdz Vojaličai, veda viņu uz staciju.

Aresta telpās Šveiks atstāja mazu piemiņu, uzskrāpējot uz sienas ar skaidiņu trīs kolonās ēdienu sarakstu – visādas viras, mērces un saldus ēdienus, ko bija ēdis pirms kara. Tas bija zināmā mērā protests pret to, ka viņam divdesmit četru stundu laikā nebija devuši ne kumosa ēst.

Reizē ar Šveiku nosūtīja šāda satura rakstu:

«Pamatojoties uz telegrammu Nr. 469, kājnieks Jozefs Šveiks, 11. kaujas rotas dezertieris, tiek nosūtīts uz brigādes štābu lietas tālākai virzīšanai».

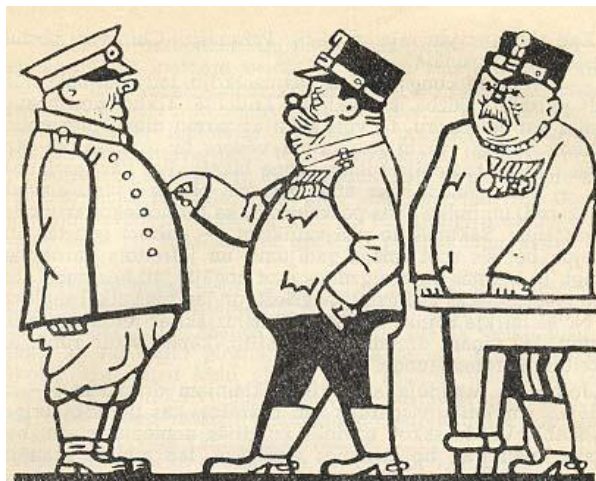
Sardze, kas sastāvēja no četriem cilvēkiem, bija īsts tautību mistrojums. Tur bija polis, ungārs, vācietis un čehs; pēdējais kā jefreitors bija sardzes priekšnieks. Viņš izturējās visai augstprātīgi pret arestēto savieti un lika tam uz katra soļa manīt savu milzīgo pārkumu. Kad Šveiks stacijā izsacīja vēlēšanos doties mazajā vajadzībā uz ateju, jefreitors visai rupji atbildēja, ka tās darīšanas viņš varēsot kārtot savā brigādē.

– Labi, – Šveiks sacīja, – tikai jūs dodiet man to pavēli rakstiskā veidā, lai varētu zināt, kas vainīgs, ja man pārsprāgs pūslis. Priekš tam ir likums, jefreitora kungs.

Jefreitors, izbījis lopu pūsis, sabijās no atbildības par Šveika pūslī, un tā visa sardze svinīgi pavadīja Šveiku uz ateju. Jefreitors gan visu ceļu izturējās iedomīgi un rādīja tik uzpūtīgu seju, it kā viņu jau rīt grasītos iecelt vismaz par korpusa komandieri. Kad vilciens jau bija nonācis Pržemišļas–Hirovas posmā, Šveiks viņu uzrunāja.

– Jefreitora kungs, kad es jūs uzlūkoju, tad man nāk prātā kāds jefreitors Bozba, kas kalpoja Tridentā. Tikko viņu paaugstināja par jefreitoru, tā viņš sāka ar pirmo dienu pieņemties apmēros. Vaigi viņam uztūka un vēders tā uzpūtās, ka otrā dienā tam vairs nebija vietas kroņa biksēs. Bet kas tas ļaunākais – ausis viņam sāka augt garumā. Nu, tad viņu aizveda uz lazareti, un pulka ārsts paskaidroja, ka tas notiekot ar visiem jefreitoriem. Sākumā tie visi uztūkstot, – dažiem gan tas ātri pārejot, bet šis esot smags gadījums, un jefreitors varot pārsprāgt, jo tūkums no zvaigznītes esot nogājis jau līdz nabai. Lai viņu glābtu, nācās zvaigznīti nogriezt, un tad viņš atkal saplaka.

No šā mirkļa Šveiks veltīgi pūlējās uzsākt ar jefreitoru kādu sarunu, lai viņam draudzīgi pastāstītu, kāpēc visur runā, ka jefreitors ir rotas ļaunais gars.³³

³³ V.E.: Hašeks piedalījās divās lielās kauju operācijās: pirmā pie Sokalas notika jūlija beigās 1915.gadā, otrā septembrī, kad Hašeks arī pārbēga pie krievi. Pirmo kauju laikā 11. (Lukāša) rota nedēļas laikā pazaudēja vairāk nekā pusi sava sastāva (krituši, ievainoti un sagūstīti) un 1.augustā tika aizvesta uz aizmuguri pārformēšanai

Jefreitors atbildēja ar pāris mīklainiem draudiem, – ka pēdējais smeļoties visgardāk un redzēšot, kas notikšot brigādes štābā. Vārdu sakot, savietis izrādījās nepieejams, un, kad Šveiks iejautājās, no kurienes viņš esot, tad atbilde skanēja, ka tā neesot Šveika darīšana.

Šveiks izmēģinājās visādi. Viņš stāstīja, ka tā neesot pirmā reize, kad viņu pavadot sardze, bet līdz šim viņš ar visiem pavadoņiem labi saticis.

Jefreitors tomēr ietiepīgi klusēja, un Šveiks turpināja:

– Man gan liekas, jefreitora kungs, ka jūs kāda nelaime piemeklējusi un tāpēc jūs esat zaudējis valodu. Es esmu pazinis daudz drūmu jefreitoru, bet tādu dieva sodību kā jūs, jefreitora kungs, – piedodiet un neņemiet ļaunā, – man nav gadījies sastapt. Uzticiet man, kas jūs sāpina, es varbūt varēšu jums dot labu padomu, jo kareivim, ko pavada sardze, vienmēr ir vairāk pieredzes nekā tiem, kas viņu apsargā. Vai zināt ko, jefreitora kungs, – lai mums ceļš paietu ātrāk, pastāstiet, kā izskatās jūsu pusē, vai tur ir dīķis vai kādas pilsdrupas un kāds nostāsts ar tām saistās!

– Nu man gan pietiek! – jefreitors iesaucās.

– Tad jūs esat laimīgs cilvēks, – Šveiks piezīmēja, – dažam nekad ne ar ko nepietiek.

– Gan tev brigādē parādīs, es ar tevi kasīties neiešu. – Un jefreitors pēc šā sava pēdējā vārda iegrima kapa klusumā.

Vispār šinī braucienā bija pārāk maz prieka. Ungārs ar vācieti sarunājās īpatnējā veidā, jo ungārs zināja vāciski tikai «Jawohl» un «was». Kamēr vācietis kaut ko skaidroja, ungārs tikai māja ar galvu un atkārtoja: «Jawohl», – bet, kad vācietis apklusā, ungārs ieprasījās: «Was?» – un vācietis sāka atkal tarkšķēt. Sargkareivis polis tēloja aristokrātu, neveltīja nevienam vērību un kavēja sev laiku, šņaukdams uz grīdas, pie kam neparasti veikli izlietoja labās rokas īkšķi; pēc tam viņš domīgi izberzēja traipus ar šautenes laidī un tad rūpīgi noslaucīja notriepto laidī pie biksēm, bez apstājas piesaukdams svēto jaunavu.

– Tev te nekas labs neiznāk, – Šveiks viņu uzrunāja. – Prāgā, Bojišti ielā mitinājās kādā pagraba dzīvoklī ielu tīrītājs Mahāčeks, tas šņauca uz loga rūts un tik veikli visu iztriepa, ka tur radās glezna, kā Libuša pareģo Prāgai slaveni nākotni. Par katru šādu gleznu viņš saņēma no sievas tādu valsts stipendiju, ka viņam viens vaigs pastāvīgi bija šķībs, bet viņš tomēr savu mākslu neatmeta un papildinājās joprojām. Tiesa, tas bija viņa vienīgais prieks.

Polis viņam nekā neatbildēja, un beidzot visu sardzi apņēma dziļš klusums, it kā tā brauktu uz bērēm un godbijīgi pieminētu aizgājēju.

Tā viņi tuvojās ceļa mērķim – brigādes štābam Vojaličā.

*

Tikmēr brigādes štābā bija notikušas diezgan jūtamas pārmaiņas.

Par brigādes štāba komandieri bija iecelts pulkvedis Gerbihs.³⁴ Tas bija cilvēks ar lielām militārām spējām, kas dīvainā kārtā izpaudās viņa kājās podagras veidā. Ministrijā viņam bija ļoti ietekmīgi draugi, tāpēc viņš negāja pensijā, bet, draugu atbalsstīts, apmetās te vienā, te otrā lielāku militāru vienību štābā, saņēma paaugstinātu algu ar visādām kara laika piemaksām un palika tik ilgi vienā vietā, līdz podagras lēkmē izdarīja kādu muļķību. Tad viņu pārcēla uz citu vietu un parasti ar paaugstinājumu. Ar virsniekiem viņš pie pusdienām ne par ko citu nerunāja kā par savu uztūkušo kājas pirkstu, kas dažreiz sasniedza drausmīgus apmērus, tā ka pulkvedim nācās nēsāt speciāli pagatavotu, lielu zābaku.

Ēšanas laikā viņa mīlākā sarunu viela bija viņa pirksts – cik mitrs tas ir, kā tas pastāvīgi svīst un tāpēc jātin vatē un ka tā izgarojumi ož pēc ieskābušas vērsa gaļas viras.

Tāpēc arī visi virsnieki atvadījās no viņa ar lielu prieku, kad viņu pārcēla uz citu vietu. Citādi viņš bija ļoti omulīgs kungs un izturējās visai draudzīgi pret zemākajiem virsniekiem, kuriem viņš mēdza stāstīt, ko visu tik nav ēdis un dzēris, pirms viņam uzbrukusi podagra.

Kad Šveiku nogādāja brigādes štābā un dežurējošais virsnieks pavēlēja viņu ar visu pavadrakstu aizvest pie pulkveža Gerbiha, kancelejā patlaban sēdēja leitnants Dubs.

Šinīs pāris dienās pēc Sanokas–Samboras pārgājiena leitnantam Dubam bija atkal atgadījies kāds piedzīvojums. 11. kaujas rota satika aiz Felštinas zirgu transportu,³⁵ ko sūtīja uz Sadova–Višņu dragūnu pulkam.

un atpūtai. Pēc šīs kaujas Hašekam piešķīra jefreitora pakāpi, un tad gan viņš pats, gan pārējie kareivji dažādi izņirgājās par jefreitora zvaigznīti.

³⁴ V.E.: *Řízením štábu brigády byl pověřen plukovník Gerbich*. Ar militāro terminoloģiju Baugai ir švaki. Štābiem nav komandieri, bet gan priekšnieki. Čehu vārds *řízení* nozīmē – vadība.

³⁵ V.E.: Tās varētu būt atbalsis no Hašeka kā «lopu dzinēja» gaitām tieši šajā vietā un laikā.

Leitnants Dubs pats lāgā nezināja, kā viņam bija ienācis prātā parādīt virsleitnantam Lukāšam savu jāšanas mākslu. Viņš uzlēca zirgā, kas kopā ar jātnieku pazuda ielejā pie upes, kur vēlāk leitnantu Dubu atrada tā iestrēgušu nelielā purviņā, ka diezin vai labākais dārznieks būtu varējis viņu stabilāk iestādīt. Kad viņu ar virvju palīdzību izdabāja ārā, leitnants Dubs ne par ko nesūdžējās, tikai klusām vaidēja, it kā viņam pēdējā stundiņa būtu klāt. Tāpēc viņu atveda brigādes štābā un ievietoja mazā lazaretē, kamēr rota devās tālāk.

Pēc dažām dienām viņš bija atkal spirts, un ārsts paskaidroja, ka viņam vajadzēšot vēl divas vai trīs reizes ieziest muguru un vēderu ar joda tinktūru, tad viņš varēšot droši doties uz savu vienību.

Tā nu viņš tagad sēdēja pie pulkveža Gerbiha un stāstīja tam par visvisādām slimībām.

Ieraudzījis Šveiku, par kura mīklaino pazušanu pie Felštinās bija jau dzirdējis, viņš izsaucās pārkonīgā balsī:

– Tātad rokā tu esi gan! Daudzi aiziet kā blēži un atgriežas kā īsti karātavu putni. Tu arī esi viens no tiem.

Skaidrības labā jāpiezīmē, ka leitnants Dubs, krītot no zirga, bija dabūjis nelielu smadzeņu satricinājumu, tāpēc nav jābrīnās, ka viņš, cieši piestājies Šveikam, piesauca debess spēkus pret to un kļiedza pantos:

– Tēvs, tevi piesaucu šaviņu dūmos un dārdos, zibeņi skaudri kur plosās un ārdās, uzvaru lēmēj, tev izlūdzos, tēv, palīdzi man šito nelieti... Kur tu biji tik ilgi, diedelniek? Kas tas tev par formas tērpu?

Vēl jāpiezīmē, ka podagras mocītā pulkveža kancelejā valdīja īsti demokrātiska kārtība, ja vien viņam pašreiz nebija lēkmes. Daždažādi virsnieki ieradās cits pēc cita, lai noklausītos pulkveža domas par uztūkušo pirkstu ar ieskābušas vērsa gaļas viras smaku.

Tanīs dienās, kad lēkmes pulkvedi Gerbihu nemocīja, kanceleja bija visādu virsnieku pilnum pilna, jo šinīs ārkārtējos gadījumos pulkvedis bija ļoti jautrs un runīgs un mīlēja pulcināt ap sevi klausītājus, kuriem viņš stāstīja visādas cūcīgas anekdotes. Viņam tās sagādāja labu omu, un klausītājiem bija izdevīgs gadījums pasmieties par vecām anekdotēm, kas laikiem bija apgrozībā jau ģenerāļa Laudona laikā.

Šādās dienās kalpot pie pulkveža Gerbiha bija īsta bauda: katrs dārtīja, kas tam patika, un to uzskatīja par ikdienišķu parādību, ka štābā, kur pašreiz atradās pulkvedis Gerbihs, notika gan zādzības, gan visādas nevēlības.

Arī tagad kopā ar Šveiku pulkveža kancelejā sanāca dažādi virsnieki, interesēdamies par gaidāmajiem notikumiem, kamēr pulkvedis pētīja brigādes štābam adresēto Pržemišļas majora pavadrakstu.

Leitnants Dubs tikmēr turpināja savā parastajā pievilcīgajā veidā sarunu ar Šveiku:

– Tu mani vēl nepazīsti, bet, kad tu mācīsies mani pazīt, tad tu no bailēm nosprāgsi.

Pulkvedis netika gudrs no majora pavadraksta, jo pēdējais bija to diktējis, atrazdamies vieglā alkohola indes ietekmē.

Pulkvedis Gerbihs tomēr bija labā omā, jo negantās sāpes nebija viņu mocījušas ne šodien, ne vakar un pirksts izturējās rāmi kā jēriņš.

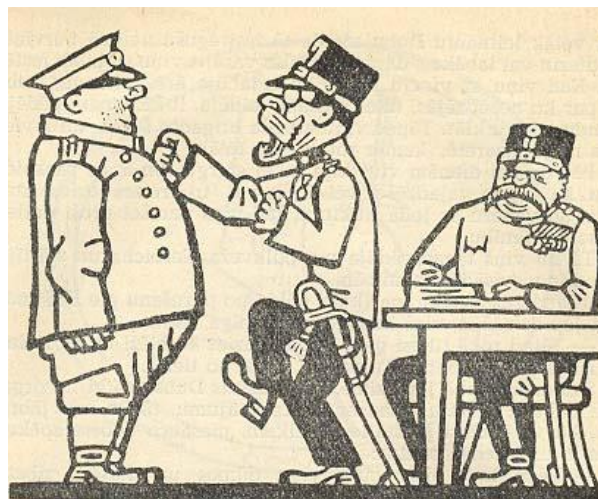
– Ko tad jūs tur esat izstrādājis? – viņš uzprasīja Šveikam tik laipnā balsī, ka leitnants Dubs sajuta dūrienu sirdī un pasteidzās atbildēt Šveika vietā:

– Šis cilvēks, pulkveža kungs, – viņš atestēja Šveiku, – izliekas par idiotu, lai attaisnotu savas nelietības ar plānprātību. Es gan nezinu pavadraksta saturu, tomēr domāju, ka šis tips būs atkal kaut ko pastrādājis, tikai lielākā mērogā. Ja jūs man atļautu, pulkveža kungs, iepazīties ar pavadraksta saturu, tad es varētu sniegt jums noteiktus norādījumus, kā ar viņu rīkoties.

Pagriezies pret Šveiku, viņš tam čehiski uzsauca:

– Tu dzer manas asinis, vai ne?

– Dzeru, – Šveiks ar cieņu atbildēja.

– Redzat nu, pulkveža kungs, – leitnants Dubs vāciski turpināja, – viņam nekā nevar jautāt, ar viņu nemaz nevar sarunāties. Tomēr katrs vadzis reiz ir pilns un lūst. Viņam jāsaņem tāds sods, kas citiem noder par biedinājumu. Atļaujiet, pulkveža kungs...

Leitnants Dubs iedziļinājās Pržemišļas majora sacerētājā pavadrakstā un izlasījis svinīgi uzsauca Šveikam:

– Nu tev vienreiz gals rokā, Šveik! Kur tu liki kroņa drēbes?

– Atstāju dīķmalā, kur izmēģināju, kā krievu kareivji jūtas šinīs skrandās, – Šveiks atbildēja. – Tas taču viss ir tikai pārpratums.

Šveiks sāka stāstīt leitnantam Dubam, ko viņš visu izcietis šā pārpratuma dēļ, bet pēc viņa stāsta leitnants Dubs viņam uzbrēca:

– Tagad tu gan mācīsies mani pazīt! Vai tu zini, ko nozīmē pazaudēt kroņa mantu, nejēga, vai tu zini, ko nozīmē pazaudēt kara laikā kroņa drēbes?

– Padevīgi ziņoju, lajtnanta kungs, – Šveiks atbildēja, – kad kareivis pazaudē kroņa drēbes, tad viņam izsniedzamas jaunas.

– Jēzus Marija! – leitnants Dubs izsaucās. – Tu cūkcepure, tu kustoni tāds, ja tu dzīsi ar mani jokus, tad dabūsi kalpot vēl simt gadu pēc kara.

Pulkvedis Gerbihs, kas pa to laiku bija mierīgi un rātni sēdējis pie galda, pēkšņi šausmās saviebās, jo viņa līdz šim mierīgais pirksts piepeši podagras lēkmē no rāma un godīga jēriņa pārvērtās par asinskāru tīģeri, par 600 voltu elektrisko strāvu, par ķermeņa locekli, ko dzirnākmens neatvairāmi samāļ miltos. Pulkvedis Gerbihs tikai pameta ar roku un iebrēcās drausmīgā balsī kā cilvēks, ko cepina uz zvērojošām oglēm:

– Visi ārā! Dodiet man revolveri!

To jau visi zināja, tāpēc metās ārā, Šveiku ieskaitot, ko sardze izvilka gaitenī. Palika vienīgi leitnants Dubs, kas gribēja izmantot šo šķietami izdevīgo mirkli, lai sakūdītu pulkvedi pret Šveiku.

– Atļaujiet aizrādīt, pulkveža kungs, ka šis cilvēks...

Pulkvedis iekaucās sāpēs un meta leitnantam Dubam ar tintes pudeli. Leitnants pārbijies salutēja, noteica:

– Zināms, pulkveža kungs, – un izmetās pa durvīm ārā.

No pulkveža kancelejas vēl ilgi skanēja rēcieni un smilksti, kamēr beidzot sāpju pilnās skaņas apklusā. Pulkveža pirksts pēkšņi atkal pārvērtās mierīgā jēriņā, podagras lēkme bija garām. Pulkvedis piezvanīja un pavēlēja atkal atvest Šveiku.

– Kas tad īsti ar tevi notika? – viņš jautāja Šveikam, it kā nekas nebūtu atgadījies. Viņam bija tik labi un viegli, it kā viņš vāļātos kaut kur pludmalē smiltīs.

Šveiks draudzīgi uzsmaidīja pulkvedim un izstāstīja viņam visu savu odiseju; viņš esot 11. kaujas rotas raitnieks un nezinot, kā tur bez viņa varot iztikt.

Pulkvedis arī pasmaidīja un uzrakstīja pavēli:

«Izrakstīt Šveikam kareivja literu caur Ḷvovu līdz Zoltaņecai, kur rīt jāierodas viņa kaujas rotai, un izsniegt noliktavā jaunu formas tērpu, kā arī 6 kronas 82 hellerus pārtikas devai ceļā».

Kad Šveiks jaunā austriešu formas tērpā atstāja brigādes štābu, lai dotos uz staciju, leitnants Dubs sēdēja uz sola pie štāba un bija ne mazumu pārsteigts, kad Šveiks, pieņemis stingru militāru stāju, pieteicās viņam, uzrādīja dokumentus un noraizējies apvaicājās, vai viņam nebūšot kas ziņojams virsleitnantam Lukāšam.

Leitnants Dubs nebija spējīgs nekā cita pateikt kā «Abtreten³⁶!». Lūkodamies aizejošajam Šveikam nopakaļ, viņš tikai murmināja pie sevis:

– Jēzus Marija, gan tu vēl ar mani iepazīsies, gan tu iepazīsies...

*

Zoltaņecas stacijā bija sapulcējies viss kapteiņa Zāgnera bataljons; trūka tikai 14. rotas arjergarda, kas bija noklīdis kaut kur pie Ḷvovas.

Ieradies pilsētiņā, Šveiks nokļuva pavisam jaunos apstākļos, jo no vispārīgās trauksmes varēja manīt, ka te nav tālu fronte, kur norisinās kaujas. Visur bija sastopama artilērija un vezumniēki, katrā namā bija novietoti visādu pulku kareivji, starp kuriem kā augstākā šķira staigāja valsts vācieši un aristokrātiski pacienāja austriešus ar cigaretēm no saviem bagātīgajiem krājumiem. Pie valstsvācu virtuvēm tirgus laukumā atradās pat alus mucas, no kurām kareivjiem pusdienās un vakariņās izsniedza

³⁶ Vari iet (vāc.).

pa krūzei alus. Ap mucām kā zaglīgi kaķi lodāja panīkušie austriešu kareivji ar netīrās, saldinātās cigoriņu suslas uzpūstiem vēderiem.

Pūlīši peisainu ebreju garos svārkos rādīja cits citam dūmu mākoņus rietumos un svaidījās ar rokām. Visur runāja, ka pie Bugas upes degot Ucižkova, Buska un Derevjani.

Bija skaidri dzirdama lielgabalu dunoņa. Klīda baumas, ka krievi no Grabovas apšaudot Kamionku-Strumilovu, ka gar visu Bugu noritot kaujas un karaspēks aizturot bēgļus, kas gribot atgriezties uz mājām otrpus Bugas.

Visur valdīja apjukums, un neviens nekā noteikta nezināja, ko dara krievi: vai tie pārgājuši uzbrukumā vai joprojām atkāpjas visā frontē.

Žandarmu patruļas vilka vienu pārbiedētu ebreju pēc otra pie pilsētiņas komandanta par nepatiesu baumu izplatīšanu. Tur nabaga ebrejus piekāva līdz asinīm un tad aiztrieca uz mājām svītrainiem dibieniem.

Šinī jūklī nu ieradās Šveiks un sāka meklēt pilsētiņā savu kaujas rotu. Jau stacijā viņam gandrīz izcēlās konflikts ar etapa komandantu. Kad Šveiks tuvojās galdam, kur kareivjiem, kas meklēja savu karaspēka daļu, izsniedza izziņas, kāds kaprālis viņam uzbrēca, vai tikai viņš negribot, lai viņa kaujas rota meklējot viņu. Šveiks paskaidroja, ka gribot tikai zināt, kur šeit pilsētiņā esot novietota 91. pulka 11. kaujas rota, tāds un tāds³⁷ kaujas bataljons.

– Man ļoti svarīgi zināt, kur ir 11. kaujas rota, – Šveiks piemetināja, – jo es esmu tās raitnieks.

Par nelaimi pie blakus galda sēdēja kāds štāba feldfēbelis, kas pietrūkās kājās kā tīģeris un uzbļāva Šveikam:

– Sasodītā cūka, tu esi raitnieks un nezini, kur tava kaujas rota?

Šveiks nepaspēja ne atbildēt, kad štāba feldfēbelis iedrāzās kancelejā un pēc mirkļa izveda no turienes resnu virsleitnantu, kas izskatījās tik cienīgs kā kādas lielas kautuves īpašnieks.

Etapa komandantūras parasti noderēja kā slazdi apkārklīstošiem un dezertējušiem kareivjiem, kuri labprāt visu kara laiku būtu pavadījuši, meklējot savu daļu, slaistoties pa etapiem un stāvot garās rindās pie etapa komandantūru galdiem ar uzrakstu: «Menagegeld»³⁸.

Resnajam virsleitnantam ienākot, feldfēbelis uzbrēca:

– Mierā! – un virsleitnants jautāja Šveikam:

– Kur tavi dokumenti?

Šveiks parādīja tos, un virsleitnants, pārliecinājies, ka Šveika maršruts no brigādes štāba uz Zoltaņecu pie savas kaujas rotas pareizs, atdeva dokumentus atpakaļ un labvēlīgi pateica kaprālim aiz galda:

– Informējiet viņu! – pēc tam kancelejas durvis atkal aizvērās.

Tiklīdz durvis aiz virsleitnanta bija aizvērušās, štāba feldfēbelis sagrāba Šveiku aiz pleca un, pievedis pie ārdurvīm, sniedza viņam šādu informāciju:

– Taisies, ka pazūdi, smerdeli!

Tā nu Šveiks palika pilnīgā neziņā un sāka klejot pa ielām, meklēdams kādu paziņu no bataljona, līdz beidzot lika visu uz vienas kārts, apturēja kādu pulkvedi un vaicāja savā lauzītajā vācu valodā, vai viņš varbūt nezinot, kur varētu atrasties Šveika kaujas bataljons un rota.

– Ar mani tu vari runāt čehiski, – pulkvedis atteica, – es arī esmu čehs. Tavs bataljons novietots tepat netālu, Kļimontovas ciemā aiz dzelzceļa, un pilsētā jūs nedrīkstat nākt, jo jūsu rotas kareivji tūlī pēc ierašanās saplūcās tirgus laukumā ar bavāriešiem.

Šveiks tūlī taisījās ceļā uz Klimontovu.

Pulkvedis pasauca viņu atpakaļ, iedeva viņam piecas kronas, lai viņš nopērkot cigaretes, vēlreiz laipni atvadījās un nodomāja aiziedams: «Kas par simpātisku kareivi!»

³⁷ V.E.: Augstāk nosaucis Zāģnera bataljonu par 11., 13. un 7., Hašeks šeit vairs neriskē dot tam kādu numuru.

³⁸ Uzturs naudā (vāc.).

Šveiks turpināja ceļu uz ciemu. Domādams par pulkvedi, viņš atcerējās, ka Tridentā pirms piecpadsmit gadiem bija kalpojis kāds pulkvedis Habermajers, kas arī bija laipni izturējies pret kareivjiem, līdz galu galā izrādījās, ka viņš bijis homoseksuālists, jo reiz kādā vannu iestādē pie Adīzas bija gribējis pastrādāt varas darbus pie kāda kadeta-aspiranta, piedraudot tam ar «dienesta reglamentu».

Tādās drūmās domās nogrimis, Šveiks pamazām sasniedza tuvo ciemu. Te vairs nebija grūti atrast bataljona štābu, jo, kaut gan ciems bija izstiepies garumā, tanī atradās tikai viena pieklājīga celtnē – lielā tautskola, ko Galīcijas zemes pārvalde bija cēlusi šinī tīri ukrainiskajā apvidū pārpoļošanas nolūkos. Kara laikā skola bija pārdzīvojusi vairākas stadijas. Te bija vairākkārt novietoti gan krievu, gan austriešu štābi, un lielo kauju laikā, kad izšķīrās Ļvovas liktenis, vingrošanas zāle bija pārvērsta operācijas zālē. Te grieza nost rokas un kājas un izdarīja galvaskausu trepanācijas.

Dārzā aiz skolas rēgojās liela, piltuvveidīga bedre, kas bija radusies, eksplodējot smagajam šāviņam. Dārza stūrī auga ražena bumbiere; vienā zarā vēl karājās pārgrieztas virves gabals. Te nesen bija pakārts vietējais pareizticīgo mācītājs, ko bija apsūdzējis vietējais skolas direktors – polis; skolotājs bija ziņojis, ka mācītājs esot kādas veckrievu organizācijas biedrs un krievu okupācijas laikā noturējis baznīcā aizlūgumu par krievu pareizticīgā cara uzvaru, kas gan nebija patiesība, jo apvainotais tanī laikā nemaz nebija šeit, bet žults akmeņu dēļ ārstējās mazā, kara neskartā kūrortā Bohnā-Zamurovanā.

Pareizticīgo mācītāja pakāršanā bija vainojami šādi apstākļi: tautība, ticības jautājums un vista. Nelaimīgais mācītājs īsi pirms kara bija nositis savā dārzā vienu no direktora vistām, kas viņam bija izknābājusī iestādītās meloņu sēklas.

Pēc pareizticīgo mācītāja nāves viņa māja palika tukša, un jāteic, ka ikviens paņēma no mācītāja kunga mājas kādu piemiņu.

Kāds poļu zemnieciņš bija aizvilcis uz savām mājām pat vecas klavieres, kuru vāku viņš izlietoja cūku kūts durvju salabošanai. Daļu mēbeļu kareivji saskaldīja malkā, kā tas bija parasts, un tikai laimīga gadījuma dēļ lielais virtuves pavards ar lielisko cepeškrāsni bija palicis neskarts. Pareizticīgo mācītājs nekādā ziņā neatšķīrās no saviem katoļu kolēģiem: viņš mīlēja labi paēst, un viņam patika, ja uz pavarda un ierītē atradās daudz katliņu un pannu.

Bija jau kļuvis par tradīciju, ka caurbraucējas karaspēka daļas gatavo šinī virtuvē uzturu virsniekiem. Augšā, lielajā istabā, iekārtoja kaut ko līdzīgu virsnieku klubam. Krēslus un galdus savāca no vietējiem iedzīvotājiem.

Tanī dienā kaujas bataljona virsnieki rīkoja dzīres: viņi bija sametuši naudu un nopirkuši cūku, un pavārs Juraida gatavoja viņiem īstus cūku svētkus; ap pavāru grozījās dažādi podlaižas no virsnieku kalpotāju aprindām, starp tiem galveno vietu ieņēma mantzinis, kas deva Juraidam padomus, kā sadalīt cūkas galvu, lai snuķa gabals paliktu pāri.

Visbadīgākās acis tomēr bija negausim Balounam.

Droši vien tikpat alkatīgi un kārtīgi raugās cilvēkēdāji uz misionāru, kam, cepoties uz oglēm, notiek tauki, izplatot patīkamu cepeša smaržu. Balounam bija apmēram tāda sajūta kā sunim, kurš velk ratiņus ar pienu un kuram garām paiet izsūtāmais zēns no desu tirgotavas, nesdams uz galvas muldu ar svaigi kūpinātām desām. No muldas pār zēna muguru nokarājas virtene desu, – vajadzētu tikai palēkties un pakert, ja vien nebūtu nolādētā uzpurņa un nejauko siksnu, kurās nožēlojamais suns iejūgtis.

Aknu desas, kas pārdzīvoja savus pirmos dzimšanas mirkļus milzīga aknu desu embrija, tas ir, pildījuma veidā, pacēlās augstā grēdā uz dēļa, smaržojot pēc pipariem, taukiem un aknām. Juraida ar uzlocītam piedurknēm rīkojās tik svinīgi, ka varēja noderēt par modeli gleznai, kā dievs no haosa rada zemeslodi.

Balouns nevarēja vairs izturēt un iešņukstējās. Šņuksti drīz vien pārvērtās nevaldāmās raudās.

– Ko tu mauro kā vērsis? – pavārs Juraida uzprasīja.

– Es atcerējos, kā to darīja mājās, – Balouns caur elsam atbildēja. – Es tādās reizēs soli neizgāju no virtuves un pat savam labākajam kaimiņam nenovēlēju ne kumosa, bet gribēju viens pats visu aprīt un apriju arī. Reiz es biju pārdēies ar aknu desām, asins desām un vārītu gaļu, un visi domāja, ka es pārsprāgšu, un sāka trenkāt mani ar pātagu pa pagalmu kā govī, kas uzpūsta no āboliņa. Juraidas kungs, atļaujiet man pagrābt no šā pildījuma, un tad lai mani kaut vai piesien, bet es nevaru šīs mokas izturēt.

Balouns piecēlās no sola, grīlodamies kā piedzēris tuvojās galdam un izstiepa savu ķetnu pēc desu pildījuma.

Izcēlās sīva cīņa. Klātesošajiem tikai ar pūlēm izdevās Balounu savaldīt, lai viņš nepiekrīt pie pildījuma. Tomēr, kad viņu grūda ārā no virtuves, viņš savā izmisumā pamanījās iegrābt podā, kur mirka zarnas aknu desām.

Pavārs Juraida bija tik uztraukts, ka svieda bēgošajam Balounam pakal veselu saišķi skalū, brēkdams:

– Še sarijies spraudekļus, rīma!³⁹

Tikmēr visi bataljona virsnieki bija sapulcējušies un gaidīja uz virtuvē radītajiem brīnumiem. Tā kā citu dzērienu nebija, tad visi dzēra degvīnu, kas bija dzeltenī krāsots ar sīpolu mizu novārījumu. Krodznieks-ebrejs gan zvērēja, ka tas esot visistākais franču konjaks, ko viņš mantojis no sava tēva un tas savukārt no vectēva.

– Liec aiz auss, tu vanckar, – kapteinis Zāgners viņam šinī gadījumā aizrādīja, – ja tu vēl piemetināsi, ka tavš vecvectēvs pircis šo dzērienu no kāda francūža, kas bēdzis no Maskavas, tad es likšu tevi iesēdināt aiz restēm, kamēr tavas ģimenes jaunākais loceklis nekļūs par vecāko.

Kamēr viņi pie katra malka lādēja uzņēmīgo ebreju, Šveiks jau sēdēja bataljona kancelejā, kur nebija nevienas dvēseles, izņemot brīvprātīgo Mareku, kas izmantoja bataljona atpūtas dienu Zoltaņecā, lai kā bataljona vēsturnieks aprakstītu dažas uzvarām vainagotas kaujas, kam tuvākajā nākotnē neizbēgami jānotiek.

Pašreiz viņš gan uzmēta tikai skices un, Šveikam ienākot, tikko bija uzrakstījis: «Kad mūsu gara acu priekšā nostājas visi tie varoņi, kas piedalījās kaujā pie N. ciema, kur mūsu bataljonam blakus cīnījās viens N. pulka bataljons un otrs N. pulka bataljons, tad mums jāatzīst, ka mūsu N. bataljons tanī dienā apliecināja apbrīnojamas stratēģiskas spējas un neapšaubāmi veicināja N. divīzijas uzvaru, kuras uzdevums bija nostiprināt mūsu pozīcijas N. sektorā».

– Re nu, – Šveiks uzrunāja brīvprātīgo, – es esmu atkal klāt.

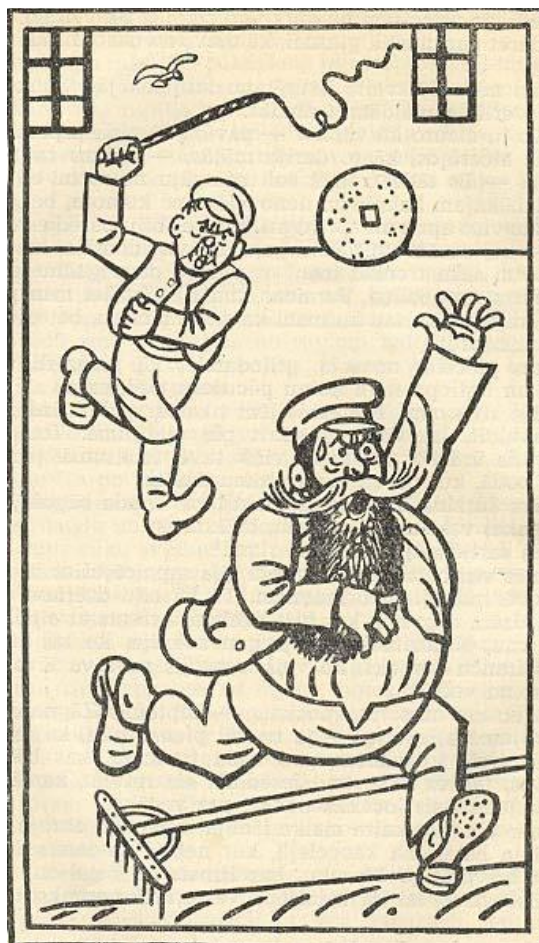
– Ļauj, lai es tevi apostu! – brīvprātīgais Mareks, redzami iepriecināts, sacīja. – Hm, tu tiešām od pēc kaut kā krimināla.

– Tas bija tikai neliels pārpratums kā parasti, – Šveiks atbildēja, – un ko tu dari?

– Kā redzi, – Mareks sacīja, – es iešņāpju papīrā Austrijas varonīgos glābējus, bet man kaut kur lāgā nesaskan, iznāk viens vienīgs «n»⁴⁰. Šis burts tiklab tagadnē, kā nākotnē slēpj sevī neiedomājamu nozīmi. Bez manām jau zināmajām īpašībām kapteinis Zāgners atklājis manī lielas matemātiķa spējas, tāpēc man jākontrolē visi bataljona rēķini, un es esmu nācis pie slēdziena, ka bataljonam ir viens vienīgs pasīvs. Bataljonam tikai atliek gaidīt, kad varēs sabalansēt savu budžetu uz krievu kreditoru rēķina, jo tiklab pēc sakāves, kā pēc uzvaras notiek visvairāk zādzību. Galu galā tam nav nozīmes. Kaut arī mūs iznīcinātu līdz pēdējam cilvēkam, te ir dokumenti par mūsu uzvaru, jo es kā bataljona vēsturnieks esmu atļāvis uzrakstīt sekojošo: «Sākas jauns pavērsiens pret ienaidnieku, kas jau bija iedomājies, ka uzvara viņa pusē. Mūsu karavīru uzbrukums un durkļu cīņa bija viena mirkļa darbs. Ienaidnieks izmisumā atkāpjas, metas pats savos ierakumos, kur viņu dur bez žēlastības, tāpēc viņam steigā jāatstāj ierakumi un jāpamet mūsu rokās ievainoti un neievainoti gūstekņi. Tas ir viens no svinīgākajiem mirkļiem. Kas to pārdzīvo, tas sūta ar karalauka pastu atklātņi uz mājām: «Pamatīga pirts, dārgā sieva! Esmu vesels. Vai mūsu pušķanu atņēmi no krūts? Tikai nemāci viņam sacīt svešiem cilvēkiem «tētis», jo tas man sagādātu sirdēstus»».

Pēc tam cenzūra izsvītro vārdus: «Pamatīga pirts», jo nav saprotams, kurš kuru pēris, un izteiksmes neskaidrības pēc iespējamās dažādas kombinācijas.

– Galvenais vienmēr ir skaidri izsacīties, – Šveiks piemetināja. – Kad Prāgā 1912. gadā sv. Ignācija baznīcā bija saradušies misionāri, tad viens no viņiem svētrunā sacīja, ka viņš gan neviena debesīs nesatikšot. Šinī vakara dievkalpojumā bija arī kāds skārdnieks Kulīčeks, kas pēc tam restorānā

³⁹ Čehi aizsprauž aknu desām galus ar koka spraudekļiem.

⁴⁰ Vārdu spēle: «enon» čehu valodā ir divas nozīmes – 1) burts N, 2) nekas.

stāstīja, ka misionārs laikam būšot visādas lietas pastrādājis, ja jau viņš baznīcā atklātā grēksūdzē atzīstoties, ka neviena nesatikšot debesīs, un kāpēc gan tādus cilvēkus laižot kancelē... Runāt vienmēr vajag skaidri un saprotami, nevis uzdot visādas mīklas. «Brejškā» reiz strādāja kāds pagrabmeistars, un tam bija paradums neiet pēc darba mājās, kad viņš bija slīktā omā, bet uzkavēties kādā nakts kafējnīcā, sadzert ar svešiem apmeklētājiem, un dzerot daudzina: «Mēs uz jums un jūs uz mums...»⁴¹ Par to reiz kāds solīds kungs no Jihlavy viņam tik solīdi iekrāva pa muti, ka kafējnīcas īpašnieks, otrā rītā slaucīdams ārā viņa zobus, pasauca savu meitu, kas jau apmeklēja tautskolas piekto klasi, un uzprasīja tai, cik pieaugušam cilvēkam mutē zobu. Kad viņa to nezināja, viņš tai arī izsita divus zobus, bet trešajā dienā pagrabmeistars atsūtīja viņam vēstuli, atvainodamies par sagādātajām nepatīkšanām, un paskaidroja, ka nav gribējis neko rupju sacīt, bet viņu vienmēr pārprotot. Patiesībā viņš gribējis teikt: «Mēs nedusmosimies uz jums un jūs uz mums». Kas runā divdomības, tam iepriekš labi jāapdomājas. Atklāts cilvēks, kurš runā visu, kas tam uz mēles, reti dabū ko tādu baudīt un, ja viņš arī vienu otru reizi ieplaukās, tad uzmanās un tur sabiedrībā savas slūžas ciet. Tiesa, tādu cilvēku uzskata par slīpētu un rūdītu blēdi un tāpēc viņu iekauš, bet tas attīsta viņa apdomību un savaldīšanos, jo viņam jāsaprot, ka viņš ir viens pret daudziem, kas jūtas apvainoti, un, ja viņš sāks ar visiem plūkties, tad saņems dubultporciju. Noslē dzīvoja kāds Haubera kungs, un tam viens aiz pārskatīšanās bija iegriezies nazi mugurā, kad viņš svētdien atgriezās pa Kundratīces šoseju no pastaigas līdz Bartuneka dzīrnām. Tā viņš arī pārnācis mājās ar nazi mugurā, un sieva, palīdzēdama viņam atgērbties, glīti izvilkusi šo nazi no muguras un vēlāk griežusi pusdienām gaļu, jo nazis bijis no Zolingenas tērauda un labi iztīrīts, bet viņai mājās visi naži bijuši truli. Tad viņai iegribējies dabūt veselu garnitūru šādu nažu, un viņa sūtījusi vīru katru svētdienu pastaigāties pa Kundratīci, bet tas atkal bijis tik neuzņēmīgs, ka nekur citur nav gājis, tikai Noslē uz «Banzetu», jo, kad viņš tur sēdējis virtuvē, tad bijis drošs, ka drīzāk saimnieks viņu izsviedīs pa durvīm, nekā aizmiks kāds cits.

– Tu nemaz neesi pārvērties, – brīvprātīgais sacīja.

– Protams, ne, – Šveiks atbildēja, – man taču nebija laika. Mani pat gribēja nošaut, bet tas vēl nebūtu pats jaunākais. Galvenais, ka kopš divpadsmitā es nekur neesmu saņēmis algu.

– Pie mums tu arī to nedabūsi, jo mēs dodamies uz Sokalu un algu izmaksās pēc kaujas. Mums jāievēro taupība. Pieņemsim, ka visi tie prieki vilksies divas nedēļas, tad ietaupījums uz katru kritušu kareivi kopā ar piemaksām sastādīs 24 kronas 72 hellerus.

– Un kas jums vēl no jauna?

– Vispirms, mēs esam pazaudējuši savu arjergardu, otrkārt, virsniekiem mācītāja mājā gatavo cūku svētkus, bet kareivji klaiņo pa ciemu un piekopj dažādas netikumības ar vietējiem sieviešu kārtas iedzīvotājiem. Šorīt kādu jūsu rotas kareivi piesēja pie staba, jo viņš bija līdis pakaļ septiņdesmitgadīgai vecenei uz kūtsaugšas. Šis cilvēks ir nevainīgs, jo šodienas pavēlē nebija sacīts, līdz cik gadiem tas atļauts.

– Es arī tā domāju, ka šis cilvēks nevainīgs, – Šveiks piekrita, – jo, kad tāds vecs sievišķis lien pa kāpnēm augšā, tad viņas ģimīš nav redzams. Taisni tāds gadījums bija arī manevros pie Tāboras. Viens mūsu vads bija novietots traktīrī, tur kāds sievišķis berza priekšnamā grīdu, un kāds no mūsējiem, Hramosta, tūlīņ taisījās viņai klāt un – kā lai to saka? – pataustīja viņai svārkus. Svārki viņai bija augsti uzsprausti, un, kad viņš pataustījies, viņa likusies, it kā nekas nebūtu noticis. Šis patausta otrreiz, trešo reizi, – viņa neliekas ne zinīs. Tad viņš nolēmis pāriet pie darbiem, bet šī tikai mierīgi berzusi grīdu un pēc tam pagriezusies pret viņu ar seju un sacījusi: «Apvedu gan tevi ap stūri, kareivīt».⁴² Izrādījies, ka viņai, jau septiņdesmit gadu, un viņa izstāstījusi to pa visu ciemu. Bet tagad atļaujiet jums vaicāt, vai manā prombūtnē jūs neiesēdināja!

– Neradās nekāda izdevība, – Mareks atvainojās, – toties par tevi man jāsaka, ka bataljons izdevis pavēli tevi arestēt.

– Tie ir sīkumi, – Šveiks atbildēja, – tā ir pareiza rīcība, bataljonam bija tas jādara un jādod pavēle mani arestēt, tas bija viņa pienākums, ja jau par mani tik ilgi nekas nebija zināms. No bataljona puses tā nav nekāda pārsteidzība. Tātad tu saki, ka visi virsnieki mācītāja mājā svin cūku bēres? Tad man jāiet pieteikties, ka esmu atkal te, obrlajtnants Lukāša kungs būs jau krietni vien noraizējies manis dēļ.

Un Šveiks stingriem kareivja soļiem devās uz mācītāja māju, dziedādams:

Pabrīnies nu vien par mani,
Manu sirdspukāt!

⁴¹ V.E.: *My se na vás, vy se na nás.*

⁴² V.E.: *To jsem vás dostala, vojáčku.*

Pabrīnies nu vien par mani,
Kādu kungu izdevies
No manis iztaisīt...

Viņš kāpa augšup otrajā stāvā, kur skanēja virsnieku balsis.

Virsnieki runāja par visu, kas gadījās uz mēles, bet pašreiz sarunu temats bija brigāde un nekārtības tās štābā. Arī brigādes adjutants meta savu akmeni uz brigādi, sacīdams:

– Mēs taču telegrafējām par Šveiku, bet Šveiks...

– Hier! – Šveiks iesaucās aiz pusvīru durvīm un ienācis atkārtāja: – Hier! Melde gehorsamst, infanterist Schwejk, Kompanieordonnanz elfter Marschkompanie!⁴³

Ieraudzījis kapteiņa Zāgnera un virsleitnanta Lukāša pārsteigtās sejas, kurās atspoguļojas kluss izmisums, Šveiks negaidīja vairs nekādus jautājumus, bet izsaucās:

– Padevīgi ziņoju, ka mani gribēja nošaut, jo es esot nodevis mūsu kungu un ķeizaru!

– Kristus dēļ, ko jūs runājat, Šveik? – nobālošais virsleitnants Lukāšs izmisis iekliedzās.

– Padevīgi ziņoju, tas notika tā, obrļajtnanta kungs...

Un Šveiks attēloja visos sīkumos, kas viņam atgadījies. Virsnieki raudzījās viņā, izbolījuši acis, kamēr viņš stāstīja sīki un pamatīgi, neaizmirdams piemētināt, ka tanī dīķmalā, kur viņu nelaime piemeklējusi, augušas neaizmirstules. Kad viņš nosauca visus tatārus, ar ko savā svētceļojumā bija iepazinies, piemēram, Hallimulabalibeju, pievienojot vēl dažus pašizgudrotus vārdus, kā Valivolavaliveju, Malimulamalimeju, virsleitnants Lukāšs vairs neizturēja:

– Kad es jums gāzīšu, ragulops! Stāstiet īsāk, bet sakarīgi! Un Šveiks turpināja ar savu parasto konsekvenci: kā viņš nonācis tiesā pie ģenerāļa un majora, pie kam piemētināja, ka ģenerālis ar kreiso aci šķielējis, bet majoram bijis plīks pauris.

– Un pats liels blauris,⁴⁴ – viņš atskaņu labad piebilda.

Divpadsmitās rotas komandieris Cimmermanis svieda Šveikam ar krūzi, no kuras bija dzēris ebreja stipro degvīnu.

Šveiks turpināja gluži mierīgi, kā viņš saņēmis garīgo iepriecinājumu un kā majors nogulējis līdz rītam viņa apkampienos. Tad viņš spīdoši aizstāvēja brigādi, kur viņu bija nosūtījuši, kad bataljons pieprasījis izdot viņu kā noklīdušu. Beidzot, nolīcis kapteinim Zāgneram priekšā savus dokumentus, kas apliecināja, ka augstā brigādes instance netur viņu ne mazākajās aizdomās, piezīmēja:

– Atļaujos padevīgi paziņot, ka lajtnants Duba kungs atrodas brigādē ar smadzeņu satricinājumu un sūta visiem sveicienus. Lūdzu izsniegt algu un tabakas devu!

Kapteinis Zāgners un virsleitnants Lukāšs apmainījās jautājošiem skatieniem, bet šinī mirklī atvērs durvis un istabā ienesa lielā toverī kūpošu gaļas viru.

Tas bija gaidāmo prieku sākums.

– Sasodītais diedelniek, – kapteinis Zāgners, kuram ienestais mielasts bija radījis labu omu, sacīja Šveikam, – jūs glāba vienīgi šīs cūku bēres.

– Šveik, – virsleitnants Lukāšs piebilda, – ja jums vēl kas atgadīsies, tad tas labi nebeigsies.

– Padevīgi ziņoju, ka labi beigties nekas nevar, – Šveiks atbildēja. – Ja cilvēks ir karadienestā, tad viņam jāzina...

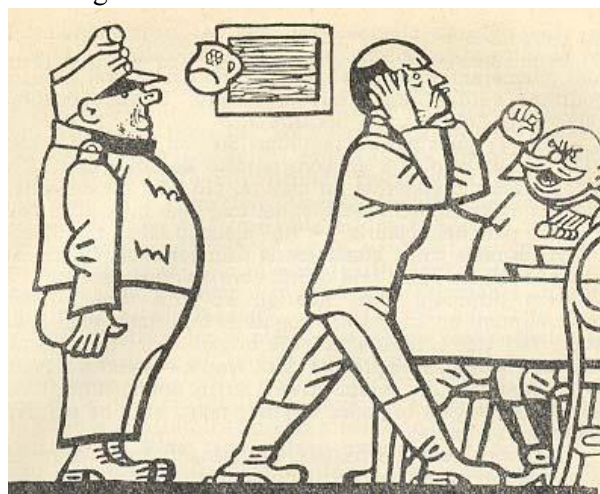
– Pazūdiet! – kapteinis Zāgners uzbrēca.

Šveiks pazuda un devās lejā uz virtuvi, kur satriektais Balouns bija atkal ieradies un lūdzās, lai atļaujot apkalpot virsleitnantu Lukāšu pie pusdienu galda.

Šveiks ienāca virtuvē, kad polemika starp Balounu un Juraidu tikko sākās.

Juraida lietoja diezgan nesaprotamus izteicienus.

– Tu esi nepierīdināma radība, – viņš sacīja Balounam, – tu rīsi līdz sviedriem vaigā, un, ja es tev dotu aknu desas uznest augšā, tu par tām pārdotu savu dvēseli sātānam.

⁴³ Šeit! Padevīgi ziņoju, kājnīeks Šveiks, 11. kaujas rotas raitnieks (vāc.).

⁴⁴ V.E.: major že měl modré oči, «...které po mně točí» (bija zilas acis, kuras viņš grozīja ap Šveiku).

Virtuve tagad izskatījās citāda. Bataljona un rotu mantziņi mielojās pēc dienesta pakāpēm saskaņā ar Juraidas izstrādātu plānu. Bataljona rakstveži, rotu telefonisti un daži apakšvirsnieki kāri ēda no sarūsējušas mazgājamās bļodas ar karstu ūdeni atšķaidīto viru, lai nepaliktu galīgi tukšā.

– Nazdar! – mantzinis Vaņeks uzsauca Šveikam, grauздams cūkas kāju. – Pirms kāda brītiņa te ieradās mūsu brīvprātīgais Mareks un paziņoja, ka jūs atkal esat klāt un vēl jaunā formas tērpa. Ar to jūs man esat ievārījis jaukas ziepes. Mareks nobiedēja mani, ka tagad man sāksies norēķināšanās ar brigādi. Jūsu drēbes atrada dīķmalā, un bataljona kanceleja par to paziņoja brigādei. Man ir pierakstīts, ka jūs esat noslīcis peldoties. Jūs tātad pilnīgi varējāt neatgriezties un ietaupīt mums nepatīkšanas divu formas tērpu komplektu dēļ. Jums nav ne jausmas, ko jūs esat bataljonam ievārījis. Katra jūsu amunīcijas daļa atrodas sarakstā. Tā atrodas ir manā, ir rotas mantu sarakstā kā pieaugums. Rotai ir par vienu pilnu komplektu vairāk. Par to es jau ziņoju bataljonam. Un tagad mēs saņemam ziņojumu no brigādes, ka jums tur izsnieguši jaunu komplektu. Un, tā kā bataljons savā amunīcijas sarakstā uzrādījis pieaugumu par vienu pilnu komplektu, – es jau zinu, tas ož pēc revīzijas. Kad runa par sīkumiem, tad noteikti atskries kāds no intendantūras. Jā, kad pazūd divi tūkstoši pāru zābaku, tad neviens neliekas ne zinis...

– Bet, ja pazūd viens formas tērps, – Vaņeks traģiski noteica, sūkdams smadzenes no kaula, kas viņam bija pagādījis rokā, un urbinādams paliekas ar sērķociņu, ko viņš lietoja zobu bakstītāja vietā, – tāda nieka dēļ noteikti ieradīsies inspekcija. Kad es biju Karpatos, tad arī atbrauca inspekcija, jo mēs nebijām izpildījuši pavēli novilkt nosalušiem kareivjiem zābakus bez bojāšanas. Vilkt jau mēs vilkām, bet diviem tie pārplīsa un trešajam jau pirms nāves bija saplīsuši. Nu, un ķeza gatava. No intendantūras atbrauca kāds pulkvedis, un, ja viņš tūlī pēc atbraukšanas nebūtu dabūjis krievu lodi galvā un novēlies ielejā, tad es nezinu, kā tas viss būtu beidzies.

– Vai viņam arī novilkā zābakus? – Šveiks ieinteresēts jautāja.

– Novilkā gan, – Vaņeks grūtsirdīgi atbildēja, – tikai neviens nezināja, kas to izdarījis, tāpēc mums neizdevās šos pulkveža zābakus sarakstā uzņemt.

Pavārs Juraida atgriezās no augšstāva, un viņa pirmais skatiens krita uz nošļukušo Balounu, kas bēdīgs un satriekts sēdēja uz sola pie krāsns un galīgā izmisumā raudzījās uz savu ierāvušos vēderu.

– Tu laikam piederi pie hesihastu sekas⁴⁵, – mācītais pavārs līdzjūtīgi noteica, – tie arī augu dienu raudzījušies uz savu nabu, kamēr viņiem licies, ka tā sāk izstarot svētu spožumu. Tad viņi bijuši pārliecināti, ka sasnieguši trešo pilnības pakāpi.

Juraida iebāza roku ierītē un izņēma vienu asins desu.

– Rij, Baloun, – viņš laipni sacīja, – rij, pierijies, kamēr sprāgsti, aizrijies, rīma!

Balounam saskrēja asaras acīs.

– Mājās, kad mēs kāvām cūku, – viņš raudulīgi paskaidroja, aprīdams nelielo desu, – es vispirms noēdu kārtīgu gabalu vārītas gaļas, visu snuķi, sirdi, ausi, gabalu aknu, nieres, liesu, gabalu ribu, mēli un tad...

Un viņš klusā balsī piemetināja, kā pasaku stāstot:

– Un tad bija kārtā aknu desām, sešiem gabaliem, desmit gabaliem un resnām asins desām ar grūbām un sausiņiem, tā ka nemaz nezini, kuras vispirms ēst, tās ar grūbām vai tās ar sausiņiem. Viss vai kūst uz mēles, viss smaržo, un cilvēks tik ēd un ēd.

– Tāpēc es domāju, – Balouns turpināja plāpāt, – ka lodes mani varbūt taupīs, bet nobeigs bads, un es nekad savā mūžā vairs neredzēšu tādas desu bļodas kā mājās. Galerts – tas man diezīn kā nepatika, jo tas ir drebulīgs un tam maz sāta. Sieva – tā atkal mira vai nost galerta dēļ, un es viņai nenovēlēju galertam pat gabaliņu auss, jo gribēju viens pats apēst visu, kas man labāk garšoja. Es nepratu gan to visu cienīt, tos gardumus, to pārpilnību, un sievastēvu, kas bija manā maizē, es pat apšmaucu ar vienu cūku – nokāvu un apēdu, un viņam ne kumosīņa neizsūtīju, nabaga vecim, jo man bija žēl. Viņš man arī pareģoja, ka es nomiršot badā...

– Kas var notikt vēl šinī gadā,⁴⁶ – piebilda Šveiks, kam šodien neviļus atskaņas vien nāca pār lūpām.

Pavāram Juraidam bija jau pārgājusi pēkšņā līdzjūtība pret Balounu, jo pēdējais asi pievērsās pavardam, izvilka no kabatas maizi un mēģināja iemērkēt visu riku mērcē, kas čurkstēja lielā pannā visapkārt milzīgam cūkas cepetim.

Juraida iesita viņam pa roku, tā ka maizes rika iekrita mērcē kā peldētājs, kas peldētavā lec no tramplīna upē.

⁴⁵ Reliģiski fanātiķi XIV gs., kuri ticēja, ka ieraudzīs debesu gaismu, ja nenolaidīs acu no savas nabas.

⁴⁶ V.E.: *prorokoval, že chciľnu jednu hlady. – A už je to tady. (...badā – ...šeit).*

Tad Juraida saķēra Balounu un izgrūda pa durvīm ārā, iekām tas vēl paspēja izvilkt gardo kumosu no pannas.

Pārsteigtais Balouns vēl redzēja pa logu, ka Juraida izzvejoja ar dakšiņu mērces piesātināto maizes riku, pievienoja tai no cepeša virsas nogrieztu gaļas šķēli un pasniedza Šveikam, piebilstot:

– Ēdiet, mans pieticīgais draugs!

– Svētā jaunava, – Balouns nogaudās aiz loga, – pagalam mana maize. – Un, ar garajām rokām plātīdamies, viņš devās meklēt citur kaut ko ēdamu.

Šveiks, notiesādams Juraidas bagātīgo dāvanu, ierunājās pilnu muti:

– Es tiešām esmu priecīgs, ka atrodos starp savējiem. Mani tas ļoti sāpinātu, ja es nevarētu vairs sniegt rotai savus vērtīgos pakalpojumus. – Viņš noslaucīja sev no zoda mērces pilienus un taukus un turpināja: – Diezin, diezin ko jūs te bez manis būtu iesākuši, ja mani būtu kaut kur aizturējuši un karš ieilgtu vēl uz pāris gadiem.

– Kā jūs domājat, Šveik, vai karš ilgi vilksies? – mantzinis Vaņeks ieinteresēts vaicāja.

– Piecpadsmit gadu, – Šveiks atbildēja. – Tas tak saprotams, jo, ja reiz jau bija Trīsdesmit gadu karš, tad tagad mēs esam uz pusi gudrāki, tātad trīsdesmit, dalīts ar divi, – piecpadsmit.

– Mūsu kapteiņa kalpotājs stāstīja, – Juraida iejaucās, – ka viņš dzirdējis, it kā mēs, tiklīdz sasniegšot Galīcijas robežas, tā vairs tālāk neiešot, jo krievi sāksot miera sarunas.

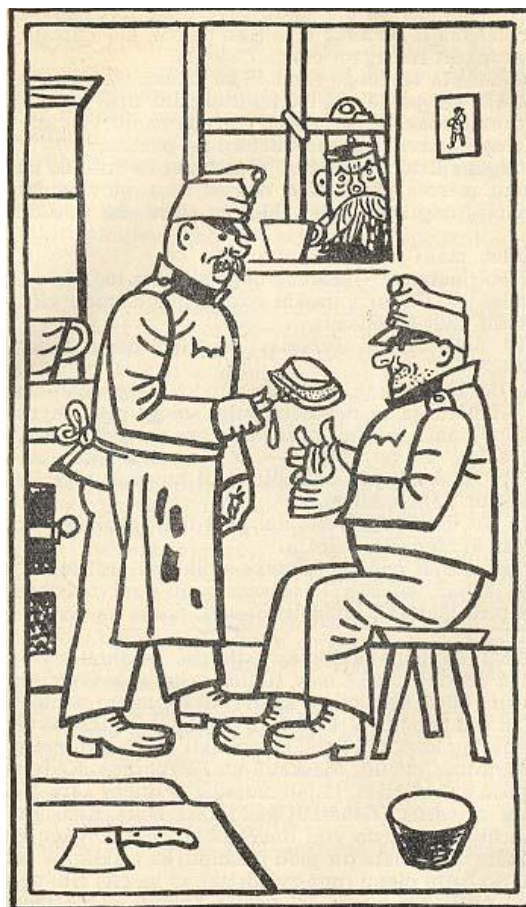
– Tad jau nebūtu vērts nemaz karot, – Šveiks uzsvērti noteica. – Ja jau karš, tad karš. Es noteikti agrāk par mieru nerunātu, iekām mēs nebūtu Maskavā un Petrogradā. Kāda nozīme maitāt gaisu ap robežām, ja jau mums ir pasaules karš. Ņemsim, piemēram, zviedrus Trīsdesmit gadu kara laikā. Kāds gaisa gabals tiem bija jānāk, un viņi tomēr nokļuva līdz Vācu Brodam un Lipnicai⁴⁷ un pameta tur tādu piemiņu, ka traktieros pēc pusnakts vēl šo baltu dienu runā zviedriski,⁴⁸ tā ka cits citu nesaprot. Vai atkal prūši, tie mums arī nebija kaimiņos, bet tagad pēc viņiem Lipnicā prūšu vairāk, nekā vajag.⁴⁹ Viņi nogājuši pat līdz Jedouhovai un Amerikai un atkal atpakaļ.

– Starp citu, – pārtrauca Juraida, kuram cūku bēres bija galīgi laupījušas līdzsvaru un samulsinājušas smadzenes, – visi cilvēki ir cēlušies no šķaunačiem.⁵⁰ Ņemsim Darvina attīstības teoriju, draugi...

Viņa turpmākos prātojumus pārtrauca brīvprātīgā Mareka ierašanās.

– Glābjas, kas var! – Mareks sauca. – Leitnants Dubs nupat ieradās bataljona štābā un atveda līdz apcūkojušos kadetu Bīgleru.

– Ar viņu nav vairs labi, – Mareks turpināja savu informāciju, – tikko abi izrāpās no automobiļa, tā Dubs iedrāzās kancelejā. Jūs zināt, ka es, no šejienes aiziedams, biju nolēmis mazliet nošķākties. Es izstiepos kancelejā uz sola un patlaban taisījos iemigt, kad viņš man uzskrēja virsū. Kadets Bīglers iebrēcās: «Habt acht!»⁵¹ – leitnants Dubs uzcēla mani un laida vaļā: «Re nu, ko, kā es jūs pārsteidzu kancelejā pie jūsu pienākumu nepildīšanas! Gulēt var tikai pēc vakara jundas». Bīglers savukārt papildināja: «Saskaņā ar kazarmu kārtības noteikumu 16. nodaļas 9. paragrāfu». Tad leitnants Dubs uzsita ar dūri uz galda un uzkliedza: «Jūs te bataljonā laikam gribējāt no manis tikt vaļā, bet neceriet velti, tas nebija smadzeņu satricinājums, mans galvaskauss var daudz ko izturēt». Kadets Bīglers tikmēr šķirstīja papīrus un skaļi nolasīja: «Divīzijas pavēle Nr. 280!» Leitnants iedomājās, ka Bīglers zobojās par viņa pēdējo teikumu, ka viņa galvaskauss daudz varot izturēt, un sāka Bīgleram

⁴⁷ V.E.: Vieta, kur Hašeks dzīvoja, kad šīs rindas rakstīja.

⁴⁸ V.E.: Te laikam aspēlēts čehu ironisks apzīmējums piedzērušo buldurēšanai, ka viņi «runā zviedriski».

⁴⁹ V.E.: Apspēlēti «prūši» un «prusaki», kas čehiski skan vai nu vienādi, vai ļoti līdzīgi.

⁵⁰ V.E.: *všichni lidé povstali z kaprů*. (Cēlušies no karpām).

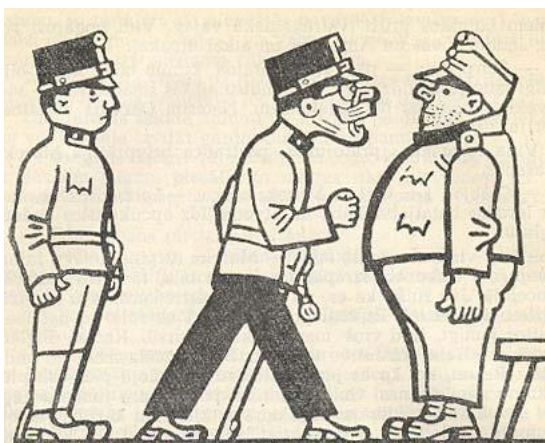
⁵¹ Mierā! (Vāc.)

pārmest necienīgu un izaicinošu izturēšanos pret vecāku virsnieku, un patlaban viņš ved Bīgleru pie kapteiņa, lai tam viņu apsūdzētu.

Pēc brītiņa abi pieminētie ienāca virtuvē, caur kuru bija jāiet, lai nokļūtu augšstāvā, kur sēdēja virsnieki un kur tumīgais apakšleitnants Malijs pēc cepeša dziedāja āriju no «Traviatas», atraugādamies pēc kāpostiem un taukajām pusdienām.

Leitnantam Dubam ienākot, Šveiks iesaucās:

– Habt acht, visiem piecelties!

Leitnants Dubs pienāca Šveikam cieši klāt un iebrēca taisni sejā:

– Priecāties nu, tagad tev būs beigas! Es tevi likšu izbāzt 91. pulka vajadzībām.

– Kā pavēlat, lajtnanta kungs, – Šveiks salutēja, – es reiz lasīju, padevīgi ziņoju, ka bijusi liela kauja, kurā kritis zviedru karalis kopā ar savu uzticamo zirgu. Abus līķus nogādājuši uz Zviedriju, un tagad tie abi izbāzti atrodas Stokholmas muzejā.

– Kur tu tādas ziņas dabūji, muldoņa? – leitnants Dubs uzkliedza.

– Padevīgi ziņoju, lajtnanta kungs, no sava brāļa, – viņš ir ģimnāzijas skolotājs.⁵²

Leitnants Dubs apgriezās, nospļāvās un stūma kadetu Bīgleru sev pa priekšu uz ēdamistabas pusi. Bet viņš nevarēja noturēties, vēlreiz durvis neatgriezies, un nepielūdzamā stingrībā kā Romas Cēzars, kas cirkā izšķir ievainota gladiatora likteni, izdarīja kustību ar labās rokas īkšķi un uzbrēca Šveikam:

– Īkšķus uz leju!

– Padevīgi ziņoju, – Šveiks noklīdzēja viņam nopakaļ, ka es jau tos noliecu uz leju!

*

Kadets Bīglers bija vārgs kā muša. Pa šo laiku viņš bija paguvis iziet cauri vairākiem koleras punktiem un pēc visām manipulācijām, ko ar viņu izdarīja kā ar koleras baciļu iznēsātāju, varēja ar pilnām tiesībām netīšām un nepārtraukti taisīt biksēs. Beidzot kādā novērošanas punktā viņš nokļuva speciālista rokās, kurš neatrada viņa izkārnījumos koleras baciļus, nostiprināja viņa iekšas ar tanīnu kā kurpnieks saplīsušus zābakus ar stiepli un nosūtīja uz tuvāko etapa komandantūru, atestējot kadetu Bīgleru, kas līdzinājās svecas liesmiņai vējā, par «frontdiensttauglich»⁵³.

Tas bija tā saucamais sirdscilvēks.

Kad kadets Bīglers viņam aizrādīja, ka jūtoties ļoti vārgs, ārsts smīnot atbildēja:

– Nu, zelta medaļu par drošsirdību jūs panest varēsiet. Jūs taču labprātīgi pieteicāties karā.

Tā nu kadets Bīglers devās iegūt zelta medaļu.

Viņa norūdītās iekšas neizvirda vairs nekādu šķidrumu viņa biksēs, bet tieksme to darīt joprojām radās bieži, tāpēc ceļš no pēdējās etapa komandantūras līdz brigādes štābam, kur viņš satika leitnantu Dubu, bija īstenībā manifestācijas gājiens pa visām iespējamām atejām. Dažreiz viņš nokavēja vilcienu, jo sēdēja stacijas atejā tik ilgi, līdz vilciens aizgāja, dažreiz atkal nespēja izkāpt, jo sēdēja vilciena atejā.

Taču par spīti visiem klozetiem, kas stājās viņam ceļā, kadets Bīglers tomēr tuvojās brigādei.

⁵² V.E.: *vod svýho bratra profesora*. (Atkal nav teikts, ka viņš būtu tieši ģimnāzijas skolotājs, nevis universitātes profesors).

⁵³ Derīgs frontes dienestam (vāc.).

Leitnantam Dubam toreiz bija vēl dažas dienas jāpaliek brigādes ārstu uzraudzībā, bet todien, kad Šveiks brauca uz bataljonu, štāba ārsts pieņēma par leitnantu Dubu citu lēmumu. Ārsts tikko bija uzzinājis, ka pēcpusdienā 91. pulka apmetnes virzienā brauc sanitārauto.

Viņš ļoti priecājās, ka atbrīvosies no leitnanta Duba, kas savus apgalvojumus pastāvīgi pastiprināja ar vārdiem: «Par to jau es priekš kara tiku runājis ar apriņķa priekšnieka kungu».

«Tu nu ar savu apriņķa priekšnieka kungu vari man kaut ko atslaucīt», štāba ārsts nodomāja un pateicās gadījumam, ka sanitārauto ceļš veda nejauši uz Kamionku-Strumilovu caur Zoltaņecu.

Šveiks brigādē kadetu Bīgleru nedabūja redzēt, jo tas jau atkal vairāk nekā divas stundas sēdēja brigādes virsniekiem paredzētā klozetā.

Var droši apgalvot, ka kadets Bīglers tamlīdzīgās vietās nekad veltīgi nešķieda laiku, jo viņš tur pārcilāja atmiņā uzvarošās Austroungārijas armijas slavenās kaujas, sākot ar kauju pie Nerdlingenas 1634.gada 6.septembrī, beidzot ar kauju pie Sarajevas 1888.gada 19.augustā.

Kamēr viņš tā neskaitāmas reizes raustīja klozeta auklu un ūdens šalkdams plūda podā, viņš, acis aizvēris, iztēlojās kaujas troksni, artilērijas uzbrukumu un lielgabalu dārdus.

Leitnanta Duba un kadeta Bīglera satikšanās nebija visai patīkama ne vienam, ne otram un neapšaubāmi bija par iemeslu viņu vēlākajām nelāgajām attieksmēm tiklab dienestā, kā ārpus tā.

Proti, kad leitnants Dubs jau ceturto reizi bija veltīgi izmēģinājis atdarīt klozeta durvis, viņš sašutis uzkliedza:

- Kas tur ir?
- Kadets Bīglers, 11. kaujas rota, N. bataljons,⁵⁴ 91. pulks, – skanēja lepna atbilde.
- Te ir leitnants Dubs no tās pašas rotas, – stādījās priekšā konkurents aiz durvīm.
- Tūliņ būšu gatavs, leitnanta kungs!
- Gaidu!

Leitnants Dubs nepacietīgi raudzījās pulkstenī. Neviens neticēs, cik daudz enerģijas un izturības vajag, lai šādā situācijā nogaidītu vēl piecpadsmit minūtes durvju priekšā, tad vēl piecas un vēlreiz piecas, pie kam vienīgā atbilde uz dauzīšanos, bungošanu un rībināšanu skan:

- Tūliņ būšu gatavs, leitnanta kungs!

Leitnantu Dubu sāka kratīt drudzis, sevišķi, kad pēc cerību pilnās papīra čaukstoņas pagāja atkal septiņas minūtes un durvis joprojām palika neatvērtas.

Kadets Bīglers turklāt vēl bija tik taktisks, ka nelaida vairs nepārtraukti ūdeni.

Leitnants Dubs, viegla drudža kratīts, sāka pārdomāt, vai neiesniegt sūdzību brigādes komandantam, kas varbūt pavēlēs uzlauzt durvis un izmest ārā kadetu Bīgleru. Viņam ienāca arī prātā, ka šādu izturēšanos var uzskatīt par subordinācijas pārkāpšanu.

Leitnantam Dubam turpmāko piecu minūšu laikā kļuva skaidrs, ka viņam aiz šīm durvīm nav vairs ko meklēt un ka zināmā vajadzība kaut kā pārgājusi. Tomēr viņš nezin kāda principa dēļ palika stāvam un spārdīja durvis joprojām, saņemdamas to pašu atbildi:

- In einer Minute fertig, Herr Leutnant!⁵⁵

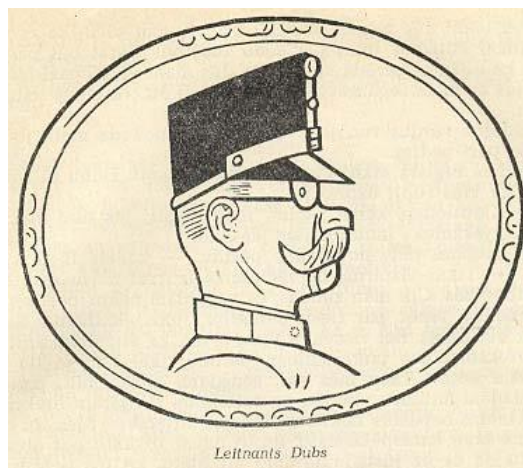
Beidzot kļuva dzirdama ūdens šalkšana, un pēc mirkļa abi sastapās aci pret aci.

– Kadet Bīglers, – leitnants Dubs paceltā balsī uzbrēca, – nedomājiet, ka es te atrodos tanī pašā nolūkā kā jūs. Es atnācu tādēļ, ka jūs, ierazdamies štābā, nepieteicāties man. Vai jūs noteikumus nezināt? Vai jūs saprotat, kam esat devis priekšroku?

Kadets Bīglers brītiņu pameklējās savā atmiņā, vai viņš tiešām nebūtu ko izdarījis, kas runātu pretī disciplīnai un noteikumiem par zemāko un augstāko virsnieku savstarpējām attieksmēm.

Viņa apziņā šinī novadā bija milzīgi robi un tukšumi.

Skolā neviens nebija viņu mācījis, kā šādā gadījumā zemākam virsniekam jāizturas pret augstāku: vai pārtraukt savu dabisko vajadzību kārtošanu un izskriet no klozeta, ar vienu roku pieturot bikses, ar otru salutējot?

⁵⁴ V.E.: Bataljonam joprojām vairs nav numura.

⁵⁵ Būšu gatavs pēc minūtes, leitnanta kungs (vāc.).

– Atbildiet taču, kadet Bīglers! – leitnants Dubs uzstāja. Un tad kadetam Bīgleram ienāca prātā gluži vienkārša atbilde, kas visu noskaidroja:

– Leitnanta kungs, ierodoties brigādes štābā, es nezināju, ka jūs te esat. Kad es nokārtoju kancelejā savas darīšanas, tad tūliņ devos uz ateju, kur paliku, kamēr jūs te ieradāties.

Un svinīgā balsī piemetināja:

– Kadets Bīglers padevīgi pieteicas leitnantam Duba kungam.

– Jūs redzat, ka tie nav vis sīkumi, – leitnants Dubs pārmetoši aizrādīja, – manuprāt, tiklīdz jūs ieradāties brigādes štābā, jums tūliņ vajadzēja apvaicāties kancelejā, vai te gadījumā nav kāds virsnieks no jūsu bataljona, no jūsu rotas. Par jūsu izturēšanos mēs izlemsim bataljonā. Es braucu uz turieni automobilī, un jūs brauksiet man līdz. Nekādus «bet»!

Kadets Bīglers gan iebilda, ka brigādes kanceleja viņam izsniegusi literu braucienam pa dzelzceļu, kas esot piemērotāks pārvietošanās veids, ņemot vērā viņa barības izvadkanāla stāvokli. Katrs bērns zina, ka auto nav tādām lietām piemērots, iekām nobrauks 180 km, bikses krietni vien dabūs ciest.

Velns zina, kā tas gadījās, bet kratīšanās automobilī sākumā neietekmēja kadetu Bīgleru itin nemaz.

Leitnants Dubs bija galīgi izmisis, ka viņam neizdevās realizēt savu atriebības plānu.

Izbraucot viņš bija pie sevis nodomājis: «Pagaidi tikai, kadet Bīglers! Nedomā, ka es likšu apturēt mašīnu, ja tev uznāks vajadzība».

Šinī garā viņš arī ievadīja patīkamu sarunu, cik nu tas bija iespējams, mašīnai ātri braucot, ka militāriem auto, kuru maršruts precīzi aprēķināts, jātaupa benzīns un tie nedrīkst nekur apstāties.

Kadets Bīglers pilnīgi dibināti iebilda, ka auto benzīnu nemaz nepatērē, ja tiek apturēts, jo šoferis izslēdz motoru.

– Ja auto grib nosacītā laikā sasniegt savu galamērķi, – leitnants Dubs nesatricināmā mierā turpināja, – tad tas nedrīkst nekur apstāties.

No kadeta Bīglera puses nesekoja nekāda atbilde.

Tā viņi traucās uz priekšu kādu ceturtdaļstundu, līdz leitnants Dubs piepeši manīja, ka ar viņa vēderu nav vairs labi un ka derētu apturēt mašīnu, izkāpt un nolaistām biksēm meklēt lielceļa grāvī atvieglojumu.

Viņš turējās kā varonis līdz 126. kilometram, tad parāva šoferim enerģiski aiz šineļa un iebrēca ausī:

– Halt!⁵⁶

– Kadet Bīglers, – leitnants Dubs žēlīgi aizrādīja, no automobiļa aši ielēkdams lielceļa grāvī, – tagad jums arī ir izdevība.

– Pateicos, – kadets Bīglers atbildēja, – es negribu veltīgi aizturēt mašīnu.

Un kadets Bīglers, kuram arī tuvojās pēdējā robeža, sevī apņēmās, ka labāk izdarīs visu biksēs nekā palaidīs garām lielisko izdevību izāzēt leitnantu Dubu.

Leitnants Dubs lika vēl divas reizes pieturēt, iekām viņi sasniedza Zoltaņecu, un pēdējā pieturā sirdīgi teica Bīgleram:

– Man pusdienā pasniedza ceptu šķiņķi poļu mērcē. Es sūtīšu no bataljona telegrāfisku sūdzību brigādes štābam. Bojāti skābie kāposti un ēšanai nederīga cūkgaļa! Pavāru bezkaunība pārsniedz jebkuras robežas. Kas mani vēl nepazīst, tas reiz mācīsies mani pazīt.

– Feldmaršals Nostics-Rīneks, mūsu rezerves kavalērijas lepnums, – kadets Bīglers atbildēja, – izdevis brošūru ar virsrakstu: «Was schadet dem Magen im Kriege»⁵⁷, kurā viņš ieteic atturēties no cūkgaļas kara laika grūtībās un likstās. Pārgājienos jebkura pārmērība kaitīga.

Leitnants Dubs sākumā neatbildēja, tikai nodomāja: «Gan es tās gudrības no tevis izdzīšu, smurguli». Tomēr, vēlāk apdomājies, viņš griezās pie kadeta Bīglera ar gluži mulķīgu jautājumu:

– Tātad jūs domājat, kadet Bīglers, ka virsnieks, kam jūs savas dienesta pakāpes dēļ skaitāties par apakšnieku, nododas pārmērībām? Jūs varbūt, kadet Bīglers, gribat sacīt, ka es esmu pārēdies? Pateicos jums par šādu rupjību! Varat būt pārliecināts, ka es jums parādā nepalikšu. Jūs mani vēl nepazīstat, bet, kad jūs ar mani iepazīsities, tad jūs vēl atcerēsities leitnantu Dubu.

Pēdējos vārdus runājot, viņš gandrīz nokoda mēli, jo auto drāzās pāri bedrei.

Kadets Bīglers atkal klusēja. Tas leitnantu Dubu tā sakaitināja, ka viņš rupji uzprasīja:

– Klausieties, kadet Bīglers, man liekas, jūs esat mācījies, ka uz priekšnieka jautājumiem jāatbild.

⁵⁶ Stāt! (*Vāc.*)

⁵⁷ Kas kaitīgs kuņģim kara laikā (*vāc.*).

– Tiešām, tāds noteikums pastāv, – kadets Bīglers piekrita. – Tikai vispirms nepieciešams iztirzāt mūsu savstarpējās attiecības. Cik man zināms, es pagaidām nekur neesmu piekomandēts, tāpēc par tiešu padotību jums, leitnanta kungs, nevar būt runas. Bet vissvarīgākais ir tas, ka virsnieku aprindās uz priekšniecības jautājumiem jāatbild tikai tad, ja tie skar dienesta lietas. Taču mēs abi, sēdēdami automobili, patlaban nesastādām militāru vienību ar noteiktām militārām funkcijām. Starp mums nepastāv nekādas dienesta attiecības. Mēs abi braucam uz savu karaspēka daļu, un to nevar uzskatīt par dienesta sarunu, ja es uz jūsu jautājumu atbildētu, ka jūs tiešām esat pārdies, leitnanta kungs.

– Vai jūs jau beidzāt? – leitnants Dubs uzblāva. – Jūs, jūs...

– Jā gan, – kadets Bīglers stingrā balsī atbildēja, – un neaizmirstiet, leitnanta kungs, ka par to, kas mūsu starpā noticis, būs jāizlemj virsnieku goda tiesai.

Leitnants Dubs gandrīz zaudēja samaņu aiz dūsmām. Viņam piemita tā dīvainā īpašība uztraukumā sarunāt vēl vairāk muļķību un aplamību nekā mierīgā garastāvoklī.

Tāpēc viņš arī nomurmināja:

– Par jums nāksies izlemt kara tiesai.

Kadets Bīglers izmantoja šo izdevību, lai Dubu pilnīgi izvestu no pacietības, tāpēc viņš vislaipnākajā balsī sacīja:

– Tu joko, draugs.

Leitnants Dubs uzsauca šoferim, lai tas pieturot.

– Vienam no mums jāiet kājām, – viņš izstostīja.

– Es braukšu, – kadets Bīglers mierīgi noteica, – un tu dari, kā tev patīk, draugs.

– Brauciet tālāk! – leitnants Dubs uzbrēca šoferim tādā balsī, kas drebēja kā delīrijā, un tad ieģrima cieņas pilnā klusēšanā kā Jūlijs Cēzars, kad viņam tuvojās sazvērnieki ar dunčiem, lai viņu nodurtu.

Tā viņi ieradās Zoltaņecā, kur sadzina pēdas savam bataljonam.

*

Kamēr leitnants Dubs un kadets Bīglers vēl uz kāpnēm strīdējās par to, vai kadets, kas vēl nekur nav piekomandēts, var pretendēt uz porciju aknu desas no tā daudzuma, kas piešķirts atsevišķu rotu virsnieku vajadzībām, apakšā virtuvē visi bija pieēdušies un, atlaidušies uz platajiem soliem, plāpāja par šo un to, pie kam pīpes dūmoja kā lokomotīves.

– Šodien es izdarīju lielu atklājumu, – pavārs Juraida stāstīja. – Esmu pārliecināts, ka tas nozīmēs pilnīgu apvērsumu pavāru mākslā. Tu jau zini, Vaņek, ka es šinī sasodītajā ciemā nekur nevarēju sadzīt majorānu aknu desām.

– Herba majoranae, – mantzinis Vaņeks piebilda, atcerēdamies, ka reiz bijis drogists.

– Tas ir neizdibināmi, – Juraida turpināja, – kā cilvēka gars, nepieciešamības spiests, ķeras pie dažādiem līdzekļiem, kā tam atklājas jauni apvāršņi, kā tas sāk izgudrot visneiespējamākās lietas, par ko cilvēce nav uzdrošinājusies ne sapņot... Es meklēju majorānu visās būdās, noskrienos, nodzenos, skaidroju, kur to lieto, kāds tas izskatās...

– Tev vajadzēja aprakstīt vēl tā smaržu, – ierunājās Šveiks savā solā. – Tev vajadzēja iestāstīt, ka majorāns smaržo tā, kā kad ziedošu akāciju alejā paosta tintes pudeli. Bohdalecas kalnā Prāgā...

– Bet, Šveik, – brīvprātīgais Mareks lūdzoši pārtrauca, – ļauj Juraidam pabeigt!

Juraida turpināja:

– Kādās mājās es sastapu vecu, izkalpojušu kareivi no Bosnijas un Hercegovinas okupācijas laikiem, viņš bija kalpojis ulānu pulkā Pardubicē un vēl līdz šim nebija aizmirsis čehu valodu. Viņš sāka ar mani strīdēties, ka Čehijā aknu desās neliekot vis majorānu, bet kumelītes. Es tiešām vairs nezināju, ko iesākt, jo katram saprātīgam un aizspriedumu neietekmētam cilvēkam taču jāatzīst, ka majorāns ir galvenā garšviela starp visām tām, ko lieto aknu desām. Man tāad vajadzēja aši sameklēt kādu surogātu, kas varētu aizstāt garšvielas. Un tad es vienā saimniecībā atradu pie kāda svētā attēla piekārtu līgavas miršu vainagu. Saimnieki bija jauns pāris, jo miršu zariņi vainagā vēl bija diezgan svaigi. Tā es pievienoju aknu desām mirtes. Iepriekš gan es

noplaucēju vainagu trīs reizes ar vārītu ūdeni, lai lapas kļūtu mīkstas un pazaudētu mazliet kodīgo smaržu un garšu. Skaidrs, ka plūda daudz asaru, kad es rekvizēju miršu vainagu aknu desām. Laulātais pāris šķīrās no manis, apgalvojot, ka par šādu apgrēcību – vainags, proti, bija apsvērtis – mani ķeršot pirmā lode. Jūs taču ēdāt manu viru no kūkas iekšām, un neviens nepamanīja, ka tā majorāna vietā smaržo pēc mirtēm.

– Jindržiha Hradecā, – Šveiks ierunājās, – priekš pāris gadiem dzīvoja desinieks Jozefs Lineks, un tam vienmēr stāvēja plauktā divas kastītes. Vienā bija dažādu garšvielu maisījums, ko viņš lika pie aknu desām un asins desām. Otrā atradās insektu pulveris, jo šis desinieks bija vairākkārt konstatējis, ka viņa klientiem pagādījusies desā te blakts, te tarakāns. Viņš vienmēr stāstīja, ka blaktis garšojot pēc rūgtajām mandelēm, ko lieto cepumiem, bet tarakāns desā smirdot kā veca, sapelējusi bībele. Tāpēc viņš turēja savu veikalu tīru un visur kaisīja šo insektu pulveri. Reiz viņš gatavo asins desas, un viņam ir iesnas. Viņš paķer no plaukta kastīti ar insektu pulveri un saber visu desu pildījumā. Un kopš tās reizes Jindržiha Hradecā visi pirka asins desas tikai pie Lineka. Cilvēki taisni vai plūcās pēc tām. Bet Lineks nebija muļķis un noprata, ka tas ir insektu pulvera dēļ, tāpēc viņš pasūtīja uz pēcmaksu veselas kastes šā pulvera, tikai aizrādīja firmai, no kuras to pirka, lai tā raksta uz kastēm: «Indijas garšvielas». Tas bija viņa noslēpums, ko viņš aiznesa sev līdz kapā. Bet pats interesantākais ir tas, ka tanīs mājās, kur patērēja viņa pagatavotās desas, pazuda visi tarakāni un blaktis. Kopš tā laika Jindržiha Hradecā pieder pie tīrākajām pilsētām visā Čehijā.

– Vai tu jau beidzi? – ievaicājās brīvprātīgais Mareks, kas acīm redzot arī gribēja piedalīties sarunā.

– Šo stāstu beidzu, – Šveiks atbildēja, – bet es zinu vēl par līdzīgu notikumu Beskidās. Nu, to es jums pastāstīšu, kad būsīm pozīcijās.

Brīvprātīgais Mareks sāka runāt:

– Pavāru māksla vislabāk novērtējama karā, sevišķi frontē. Es atļaušos minēt mazu salīdzinājumu. Miera laikā mēs daudz dzirdējām par tā saucamajām ledus virām, tas ir, virām, kurās iemet gabaliņu ledus un kuras ir ļoti iemīļotas Ziemeļvācijā, Dānijā un Zviedrijā. Un, re, tagad iesākās karš, un ziemu Karpatos mūsu kareivji dabūja tik daudz sasalušas viras, ka pat atteicās ēst, kaut gan tā ir speciāla marka.

– Sasalušu gulašu var ēst, – mantzinis Vaņeks iejaucās, – bet ilgi ne, visilgākais vienu nedēļu. Gulaša dēļ mūsu 9. rota atstāja fronti.

– Miera laikā, – Šveiks neparasti nopietni sacīja, – karadienestā viss grozījās ap virtuvi un dažādiem ēdieniem. Budejovicē mums bija kāds obrļajnants Zākrejs, kas pastāvīgi maisījās pa virsnieku virtuvi un, ja kāds kareivis bija ko nodarījis, tad lika tam nostāties «mierā» un sāka strostēt: «Ja tu, nejēga, vēlreiz tā darīsi, tad es no tava purna iztaisīšu kārtīgu sīpolu siteni, tevi pašu samīcīšu kartupeļu biezputrā un likšu tad tev to apēst. No tevis tecēs sula kā no biezpiena, un tu izskatīsies kā spēkots zaķis pannā. Tātad redzi, ka tev jālabojas, ja tu negribi, lai ļaudis domā, ka es no tevis esmu iztaisījis kapātu bīštekū ar kāpostiem».

Turpmākās pārrunas un interesanto apspriedi par ēdienu kartes izmantošanu priekšskara laikā kareivju audzināšanā pārtrauca skaļi brēcieni augšā, kur patlaban beidzās svinīgais mielasts.

Balsu jūklī atšķīrās kadeta Bīglera brēciens:

– Kareivim jau miera laikā jāzina, ko karš no viņa prasīs, un kara laikā viņš nedrīkst aizmirst, kas viņam mācīts kazarmās.

Tad kļuva dzirdama leitnanta Duba elšana:

– Lūdzu konstatēt, ka mani jau trešo reizi apvaino!

Augšā gāja raibi.

Leitnantu Dubu, kas bija ieradies ar nolūku sakūdit bataljona komandieri pret kadetu Bīgleru, virsnieki apsveica ar skaļiem brēcieniem. Ebreja degvīns bija visus lieliski ietekmējis.

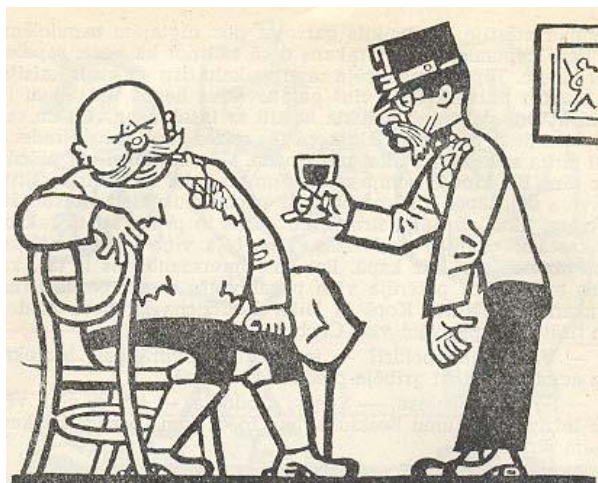
Tāpēc viņi sauca cits pēc cita, tēmēdami uz leitnanta Duba jājēja mākslu:

– Bez zirgu puīša nekas neiznāk!

– Trakais mustangs!

– Cik ilgi nodzīvoji rietumos pie kovbojiem, draugs?

– Cirka jātnieks!

Kapteinis Zāgners pasteidzās ieliet viņam pilnu glāzi visu lādētā degvīna, un apvainotais leitnants Dubs atsēdās pie galda. Viņš pietūma vecu, salūzušu krēslu līdzās virsleitnantam Lukāšam, kas viņu apsvēica draudzīgiem vārdiem:

– Mēs jau visu esam noēduši, draugs.

Kadeta Bīglers bēdīgais tēls virzījās apkārt galdam, lai pēc reglamenta visiem pieteiktos; kapteinim Zāgneram, kā to prasīja dienesta pienākums, un arī citiem virsniekiem, pie kam viņš daudzina, kaut gan visi viņu redzēja un pazina:

– Kadets Bīglers ieradies bataljona štābā.

Bīglers paņēma pilnu glāzi, peticīgi apsēdās pie loga un gaidīja izdevīgu gadījumu, lai parādītu savas no mācību grāmatām smeltās zināšanas.

Leitnants Dubs, kam drausmīgā dzira bija sakāpusi galvā, piesita ar pirkstu pie galda un ne aiz šā, ne aiz tā uzrunāja kapteini Zāgneru:

– Mēs ar apriņķa priekšnieku vienmēr mēdzām sacīt: patriotisms, pienākuma pildīšana, pašizliedzība – tie ir īstie ieroči karā. Es to atceros sevišķi šodien, kad mūsu armija tuvākajā laikā dosies pāri robežām.

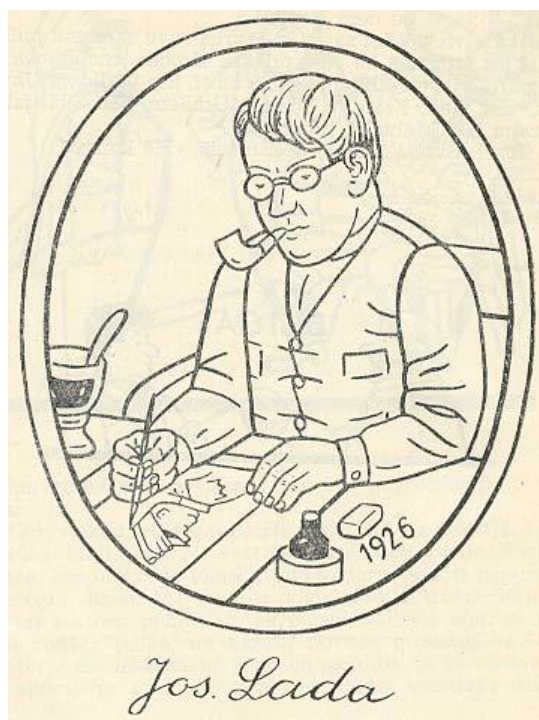
Tiktāl jau slimais Jaroslavs Hašeks nodiktēja⁵⁸ «Krietnā kareivja Šveika dēkas pasaules karā». Nāve slēdza viņa lūpas uz mūžu 1923.gada 3.janvārī un neļāva pabeigt vienu no visvairāk lasītajiem un populārākajiem romāniem, kas radies pēc pirmā pasaules kara.

Romānu turpinājis un pabeidzis Hašeka draugs rakstnieks Karels Vaņeks.⁵⁹

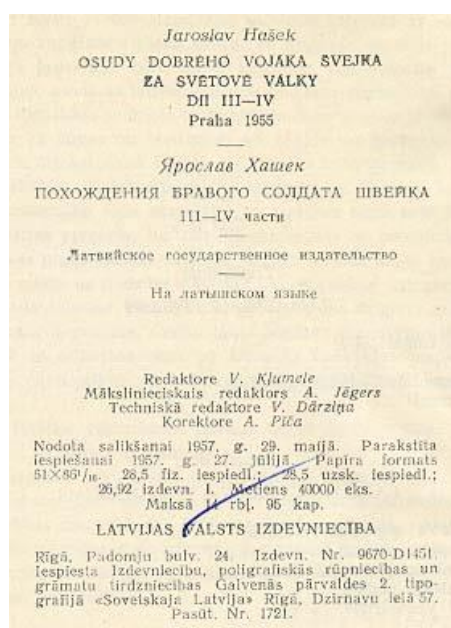
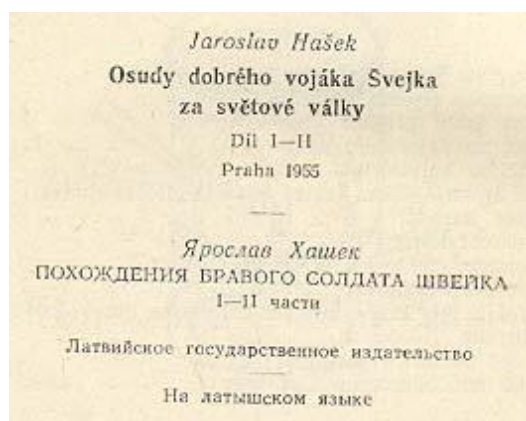

⁵⁸ Pēdējo reizi Hašeks diktēja «Šveiku» 1922.gada 29.decembrī, piecas dienas pirms nāves. (31.decembrī, 3 dienas pirms nāves, viņš arī diktēja, taču tā bija kāda humoreska). Hašeks nomira 39 gadu, 8 mēnešu un 4 dienu vecumā; ārstējošais ārsts Novāks miršanas apliecībā ierakstīja nāves cēloni: «*Pneumonia, lat. Paralysis cordis*» (plaušu karsonis, slēpta sirds paralīze). Tomēr galvenais organisma sabrukuma cēlonis, jādūmā, bija nieru slimība, kuras dēļ viņam jau ilgāku laiku bija stipras sāpes un uztūka viss ķermenis (arī viņa tēvs savā laikā mira no nieru slimības, uz kuras fona smagas komplikācijas deva gripa, tā ka nieres visā viņu dzimtā bija vājā vieta; pie nieru darbības traucējumiem tipiska ir ūdens uzkrāšanās plaušās jeb pneimonija). Jaroslava Hašeka nieru slimību pastiprināja Krievijā, gūstā, pārciestais tīfs, kā arī viņa atteikšanās ievērot jebkādu diētu un pastāvīgā alkohola lietošana. Viņš dzēra praktiski līdz pašai nāvei. Pēdējā krīze sākās 1.janvārī pēc Jaungada sagaidīšanas. 2.janvāra rītā izsauca ārstu, kurš arī agrāk bija viņu apmeklējis, bet tagad palika pie viņa gandrīz nepārtraukti līdz pašai nāvei. Vēl naktī uz 3.janvāri Hašeks, atmodies no bezsamaņas, lūdza iedot viņam konjaku, taču ārsts neļāva un deva pienu. «Šveiks» no pirmās lappuses līdz pēdējai nodiktētajai bija uzrakstīts 1 gada un 10 mēnešu laikā (aptuveni runājot: pirmā daļa Prāgā, pārējās Lipnicē; pirmās trīs daļas – ar paša Hašeka roku, ceturtdaļa – diktējot par samaksu Klimentam Štepānekam, 25-gadīgam bezdarbniekam, Lipnices policista dēlam).

⁵⁹ V.E. 2016-11-24: Karels Vaņeks (Karel Vaněk, 1887–1933) arī bija Pirmā pasaules kara dalībnieks; Hašeka romānu viņš turpināja acīmredzot pēc izdevēja Ādolfā Sineka (Adolf Synek) lūguma; motīvs, jādūmā, bija naudas pelnīšana ar milzīgu popularitāti ieguvušo romānu. Ādolfs Sineks un viņa dēls Karels gāja bojā nacistiskajā koncentrācijas nometnē, kas rada domu, ka viņi varētu būt bijuši ebreji. Taču Ādolfā sieva Vlasta (Vlasta Synková) palika dzīva un 1949.gadā pēdējo reizi izdeva Romānu Sineku apgādā. Pēc tam komunistiskā Čehoslovākijas valdība Romānu nacionalizēja (kas acīmredzot nozīmē, ka Hašeki un Sineki tika atņemtas autortiesības) un turpmāk izdeva to bez Vaņeka turpinājuma. Latviešu valodā «Oranžā grāmata» satur Vaņeka turpinājumu līdz IV daļas beigām, bet nesatur tālāko tekstu (Šveiks gūstā). Vaņeka teksts nav lasāms, un priekš manis neeksistē.

Krievu teksts salīdzināšanai: {[R-SVEJK4](#)}.

1. Pielikums. Čehu filmas par Šveiku

1957.gadā, tajā pašā gadā, kad Latvijā iznāca «Šveika» «oranžā grāmata», no kuras ieskenēts mana izdevuma teksts, Čehoslovākijā Brandovas kinostudija izlaida divas krāsainas kinofilmas par Šveiku, kuras dublēja padomju «Ļenfiļm» studija un nākošajā, 1958.gadā laida kinoteātros ar nosaukumiem «Krietnais kareivis Šveiks» un «Šveiks frontē». (Scenārija autors un režisors Karels Steklijs, Šveika lomā Rudolfs Hrušinskis).

Man ir gadījies redzēt amerikāņu filmas par Padomju Savienību, un tad bija ļoti interesanti vērot, kā amerikāņu aktieri tēlo krievus, kādas viņiem manieres, kādi militārie un milicijas formas tērpi utt. Man tad pilnīgi smieklī nāca: katram, kurš ir dzīvojis starp krieviem un savām acīm redzējis visu to atribūtiķu, tā vien gribējās izsaukties: «Tie nu gan nav krievi!». Līdzīgas sajūtas, lai gan ne tik spilgtas, pārņem arī skatoties padomju filmas, kurās krievu aktieri tēlo angļus...

Tā ka pareizi attēlot filmā kādas zemes un kāda laikmeta kolorītu ir ļoti grūti, cittautiešu režisoriem un aktieriem gandrīz vai neiespējami. Tāpēc bezjēdzīgi būtu šeit pieminēt filmas par Šveiku, kuras uzņemtas ārpus Čehijas.

Bet pavisam cita lieta ir pašā Čehijā uzņemta filma, pie tam vēl 1957.gadā! Toreiz kopš Austroungārijas sabrukuma bija pagājuši tikai 39 gadi; tiem, kuriem «Šveika laikā» bija 20–30 gadi (Pirmā pasaules kara dalībniekiem), filmas uzņemšanas laikā bija 60–70 gadi; daudzi no viņiem bija vēl dzīvi un veseli un, protams, labi atcerējās, kas un kā bija viņu jaunības laikos. (Tagad kopš filmas uzņemšanas brīža ir pagājuši 53 gadi – lielāks laiks atdala mūs no filmēšanas momenta, nekā filmu no Austroungārijas).

Gan šo iemeslu dēļ, gan arī, šķiet, filmas radītāju īpašu pūļu dēļ, minētajās čehu filmās, kā man liekas, ir ļoti precīzi un pareizi parādīts patiesais «Šveika laikmeta» kolorīts. Tāpēc es šeit pievienoju dažus izgriezumus no šīm čehu filmām. It īpaši mani interesēja dažāda atribūtiķa: formas tērpi, zīmotnes, raksturīgi priekšmeti.

Valdis Egle

2010.gada 24.martā

Šveiks ieziežas ar opodeldoku

Traktiernieks Palivecs

Apgabala krimināltiesas emblēma.
Redzamas Austroungārijas karoga krāsas

Feldkurāts Kacs kancelē

Feldkrāts Kacs un Šveiks sakristejā. Fonā – romiešu algotņi zāģē mocekli

Šveiku ved pie feldkurāta Kaca

Lukāša dzīvoklī. Virsleitnantam divas zvaigznītes. Kareivim uz kreisās rokas uzšuve

Lukāšs dodas uz kazarmām. Pie sāniem zobens

Katja pārkārto Lukāša dzīvokli

Šveiks virtuvē mēlojas ar kroņa maizi, mērcēdams to «kādā saldā degvīnā»

Šveiks ziņo obrļajtnantam Lukāšam, ka Katijai bijušas «apmēram sešas» vēlēšanās

Katija iepazīstina savu vīru un obrļajtnantu Lukāšu

Katija kliedz: «Jūs pieļāvēt, ka viņš aizstiepj mani līdzī kā kādu priekšmetu!» (Grāmatā viņa to raksta zīmītē, bet filmā izsaka mutiski)

Pulkvedis Krauss fon Cillerguts aptur Lukāšu ar suni.
Interesanti, ka zobens atrodas šineļa kabatā

Pulkvedis atņēmis Lukāšam suni. Šeit redzamas abu zīmotnes: nekādas atšķirības starp pulkveža un virsleitnanta šineli

Šveika un dzelzceļnieka rokas uz bremzes roktura

Ungārs un Šveiks Tāboras stacijas bufetē

Patruļa Tāboras stacijas bufetē

Žandarmi: uzraugs (vārdā nenosaukts) un vahtmistrs Flanderka

Slavenā kontušovka, kādas Krievijā nav. (Tālāk: «Čert»)

Kapteinis Zāgners. Kapteinim tād trīs zvaigznītes
Virsniekiem laikam zeltītas zvaigznītes, bet apakšvirsniekiem sudrabotas

Mantzinis Vaņeks 11. rotas kancelejā. Feldfēbelim tād arī trīs zvaigznītes, bet ar uzšuvi

Leitnants Dubs. Leitnantam tād viena zvaigznīte

Kadets Bīglers. Viena zvaigznīte ar uzšuvi

Pulkvedis Šrēders (pa labi)

Pavārs-okultists Juraida

Tirdzniecība ar alkoholu Sanokas stacijā.
Redzams arī Habsburgu melndzeltenais vimpelis

Kara tiesas sēde – majors Dervota un ģenerālis Finks

2. Pielikums. Fotografijas

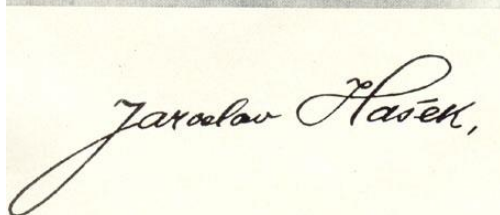
Jozef Hašek – rakstnieka tēvs

Katerina Haškova – rakstnieka māte

Mākslinieka Panuškas zīmētais Jaroslava Hašeka portrets – pēdējais rakstnieka portrets īsi pirms nāves (Panuška bija tas, kurš atveda Hašeku uz Lipnici, kur pats strādāja)

Hašeks «Šveika» rakstīšanas laikā un viņa autogrāfs

Jarmila Majerova, kāda viņa bija, pirms 1910.gada 15.maijā kļūt par Hašeka pirmo sievu

Sarkanarmiešu tipogrāfijas darbiniece Aleksandra Ļvova Krasnojarskā 1920.gada 15.maijā⁶⁰ kļūst par Hašeka otro sievu

Hašeka pēdējā fotogrāfija neilgi pirms nāves (kopā ar otro sievu «Šuru»)

Galds, pie kura uzrakstīta liela daļa no «Šveika»

⁶⁰ Jādomā, ka abu Hašeka laulību datumu sakrišana nav nejauša (ja vienādie datumi vispār nav biogrāfu kļūda); droši vien viņš speciāli izvēlējās savas pirmās laulības 10.gadadienu, lai oficiāli reģistrētu otro laulību. Ar Jarmilu viņš salaulājās svētdienā; ar Aleksandru reģistrēja laulību sestdienā. Hašeka laulība ar Jarmilu nebija šķirta, taču 1920.gada maijā viņš acīmredzot nedomāja vairs atgriezties Čehoslovākijā un uzdeva sevi par neprecētu. Kad viņš kopā ar «Šuru» ieradās Čehoslovākijā, pret viņu ierosināja krimināllietu par divsievību, taču pēc tam lietu izbeidza, jo Čehoslovāijas instances nolēma, ka viņas neatzīst Krievijā noslēgtas laulības par likumīgām, un tāpat Hašekam ir tikai viena sieva – Jarmila.

Reālie Austroungārijas čehu pulku kareivji ceļā uz fronti. Pa labi – Jaroslavs Hašeks. Viņam blakus – Františeks Strašlipka – prototips pusei no Šveika.

Krodziņš «Pie Brabantas⁶¹ karaļa», kur dārznieks Jozefs Kalenda apstājās, kad bija saderējis kājām apiet apkārt pasaulei.

Sarajevā nošautais pāris

«Partija mērenam progresam likuma ietvaros»⁶²

⁶¹ Brabanta – vēsturisks apgabals (kādreiz hercogiste, tagad province) Beļģijā ar centru Briselē. Kopš 1714.gada piederēja Austrijas Habsburgiem (pirms tam – Spānijas Habsburgiem). Franču revolūcijas laikā 1789–1790.g. Brabantā sākās sacelšanās pret Austriju un tika pasludināta Beļģijas neatkarība, taču tad vēl austrieši spēja sacelšanos apspiest, 1794.gadā franči Brabantu atņēma Austrijai; pēc Napoleona sakāves 1815.gadā to iekļāva Nīderlandes karalistē, un tikai 1830.gadā Beļģija panāca neatkarību.

⁶² Hašeka un viņa drauga Drobīleka «dibināta» «partija», kura pirms 1911.gada Austroungārijas parlamenta papildvēlēšanām krodznieka Zveržīna traktierī un tā apkārtnē aģitēja par Hašeka ievēlēšanu parlamentā no Vinogradu iecirkņa, neskatoties uz to, ka ne partija, ne Hašeks nebija reģistrēti nekādos vēlēšanu sarakstos.

Vekordijas autora Pēcvārds

2010.10.27 00:40 nakts uz trešdienu

Mans «Šveika» izdevums bija pirmā šīs daudzu mīļotās grāmatas elektroniska publikācija latviešu valodā. Tagad tā vairs nav vienīgā: kopš 2010.gada maija ir parādījies saits «Grāmatas elektroniski», kura veidotāji arī ir ieskenējuši «Šveika» tekstu. Pagaidām gan viņu kvalitāte nevar pat tuvumā stāvēt Vekordijai. Par to var liecināt kaut vai frāze viņu tekstā: «*No čehu valodas tulkojusi Anna Rauga*».

Pēc pirmās «Šveika» publikācijas Vekordijā kāds lasītājs ar niku «Andrejs» izsaucās palīdzēt man novest tekstu «līdz kondīcijai», t.i. rūpīgi izlasīt to un ziņot par visām pamanītajām OCR un citādām kļūdām (kuras vienmēr vēl tomēr paliek pat pēc visrūpīgākās rediģēšanas). Es ar prieku pieņēmu šo piedāvājumu un gaidīju apmēram pusgadu. Taču apsolītā palīdzība tā arī neatnāca.

Tad es pats uzmanīgi izlasīju visas «Šveika» daļas vēlreiz, atklādams un izlabodams daudzas pirmajā rediģēšanas reizē nepamanītās kļūdas. Tagad, pēc tādas divkārtšas uzmanīgas rediģēšanas, var uzskatīt, ka nu vairs šajā «Šveika» tekstā «drukaskļūdu» ir palicis pavisam maz. Kāda jau droši vien joprojām vēl ir, tomēr visumā šis teksts tagad ir ļoti «tīrs», un es to piedāvāju lasītājiem kā «Šveika» «kanonisko tekstu» latviešu valodā.

Daudzus Baugas kļūdainus vai neprecīzus tulkojumus es atzīmēju zemsvītras piezīmēs; daudzos gadījumos arī vienkārši izlaboju tulkojuma kļūdas, nepieminot šo faktu piezīmēs.

Līdz ar to es tagad uzskatu savu latviešu «Šveika» elektronisko publikāciju par pilnīgi pabeigtu.

Lasiet un citējiet!

Valdis Egle

2010.gada 27.oktobrī

VEcordia ir Valda Egles elektroniska literāra dienasgrāmata, kurā viņš ir citējis arī daudzus citu autoru tekstus. Vekordija dibināta 2006.gada 30.jūlijā un sākotnēji sastāvēja no lineāri numurētiem sējumiem, katrs apmēram 250 lappušu apjomā A4 formātā, taču vēlāk par galveno izdevuma eksistences formu kļuva «izvilkumi». Vekordijas izvilkums ir fails, kurā atkārtots viena vai vairāku Vekordijas iecirkņu teksts bez lineāras numerācijas un bez iepriekš uzdota apjoma. Izvilkums parasti reproducē kādu Valda Egles vai cita autora grāmatu vai brošūru. Izvilkuma faila nosaukumā pirmais burts «L» nozīmē, ka grāmatas pamatteksts ir dots latviski, burts «E», ka angļiski, burts «R», ka krieviski, un burts «M», ka jaukts. Burts «S» nozīmē, ka fails ir sagatave, kura vēl tiks stipri modificēta, bet burts «X» apzīmē faksimilus. Dienasgrāmatas VEcordia oriģinālos un izvilkumu failus Jums **ir tiesības** kopēt, pārsūtīt pa e-pastu, ievietot WWW serveros, izdrukāt un nodot citām personām bez maksas informatīvos, estētiskos vai diskusiju nolūkos. Bet, pamatojoties uz LR un starptautiskajām autortiesībām, **ir aizliegta** šī faila jebkura veida komerciāla izmantošana bez Dienasgrāmatas autora rakstiskas atļaujas, un **ir aizliegts** šos failus jebkurā veidā modificēt. Ja attiecībā uz šeit doto tekstu bez Dienasgrāmatas autora tiesībām darbojas vēl citas autortiesības, Jums jārespektē arī tās.

Šī sējuma izdošanas brīdī (kurš titullapā apzīmēts ar vārdu «Versija:») Vekordijas galvenās pārstāvniecības Internetā bija vietnes: <http://vekordija.blogspot.com/> – latviešu grāmatām; <http://vecordija.blogspot.com/> – krievu grāmatām.

Satura rādītājs

VEcordia	1
Izvilkums L-SVEJK4.....	1
Jaroslavs Hašeks	1
ŠVEIKS	1
Ceturta daļa. Pamatīgā pēriena turpinājums	2
I. Šveiks krievu gūstekņu ešelonā	2
II. Garīgais iepriecinājums	14
III. Šveiks atkal nokļūst savā kaujas rotā	19
1. Pielikums. Čehu filmas par Šveiku	40
2. Pielikums. Fotogrāfijas	52
Vekordijas autora Pēcvārds.....	55
Satura rādītājs.....	56